

anno en schlooten daer in voele vuurlooten daer se grooten last
 1514 van hadden omme te lesschen / ten laesten des Deydaegs
 woort St. Sijtus dagh de doe quam op eeren Sondagh /
 tusschen den Deydagh en Saterdagh / des nachtes soo
 hielden se geen schietens op mit sal dat groote geselschap / en
 mit tumulens en vuurlooten soo danner alle de nacht en
 saterdagh omtrent drie uren nie hooren noch sien conden
 van vuur en clooten / en in dit schieten omtrent vier uren
 ten soo vellen toe gelycke an tot elcke poorte / want de
 weeren al ingeschooten / en treeden daer broomeghick in
 stormendes handt mit in der Oorden mit opperechten
 Daenkers mit een groot geselschap van klaretten / trompet-
 ten / en heer troennen / dat elck mochte groonden de in-
 den Dam weeren / wat jammer en moort dat daer ge-
 schach mach ieder man denken / want daer blesen wel-
 nich lebendich van mans personen de se in den Dam
 bonden / men daer vel welck oober dat staket omtrent
 anderhalf hondert man / en ober dat graff swommen
 de ontquamen / en de Vrouwen de se bonden by de vesse
 en by den ketelen daer de wessinge in was worden waer
 vier ofte vyff doot geslaegen en een kindt ofte twee / en
 slaerden kercke / noch kinse / noch kramen / noch ge-
 nerlepe seeden / oock worden daer gebangen omtrent
 twee hondert kryges knechten de gerantsoene worden nae
 kryges recht / oock worden daer gebangen van den Dam-
 sters inwooners / welcke weer seer wuymich de alle ge-
 rantsoent en geschattet worden oer goet ; de anderen
 worden all doot geslaegen in de kercke / en in dat Cloo-
 ster leep daer voele / men se worden all doer stercken en
 dootgeslaegen in de kercke / in choor / op 't hooge Oltre /
 en op den Ewangelle boeck / op getuiste wonderlycke
 boele / soo dat daer geenerlepe plaetsen worden gespaert /
 O wach wat Jammer ende geroep / en gescrey sonder
 barmherticheit dat daer was is niet uit te sprecken noch
 toe schryben / en all dat Vrouwen volck / kypf en kindt
 worden gebangen en gepunget / om toe wysen off se se-
 nich gelt ofte suberwarck hadden begraven / en alle en-
 dat verhooren schat elck gewijet hadden / hebben se ter
 poorten mit elendich gedreben mit oere kinderen ingeno-
 men suberlycke dogers / en inwooners dochters / Olen-
 maechden

maechden en andere Jonge vrouwen hebben se daer bin-anno
 nen by gehouden / woe se dat mit em hebben gehouden van 1514
 byslaepen mach elck goet mensche denken / en al dat
 goet dat in den Dam was hebben se gepartet en gebui-
 tet / soo dat alle de knechten rijck worden.

Ende de hussen de in den Dam weeren selt de Daurse
 woort spire / en wat bogger ofte inwoonder dat de van em
 comde weer ingoogen mochte dat doen / en dat geschach
 om eeren rebelycken verninck / en daer quamen voele toe
 Oronningen van den Damsters Vrouwen mit oere kin-
 derkens / als Elendige arme luden in eeren vloodenroek
 de eertigs genoech gehadt hebben. Och wat Jammer
 en elende dat daer was mochte em Godt berseken / want
 se weeren des eeren daegs rijck / des anderen daegs
 arm en elendich / daer worden waer in dootgeslaegen in-
 wooners en oock Landsaeten de omtrent den Dam
 woonden en daer in gebloeden weeren / de wolden voer oer
 lyff geueu hebben seer sumich duisent rijnich gulden /
 een deel twee duisent wassgulden mychten se bangenschap
 kregen hebben / men se worden allyke waer dootgeslaegen
 soo dat daer breecken des volcks doot dieff / al ober
 elken hondert wags / van inwooners en knechten / in
 desse summa weeren de Saffische meede gereckent / de
 Desteren lieten se leben / daer worden geene van dootge-
 slaegen / men se worden gerantsoent en moesten em geben
 vier hondert rijnichgulden by der sonnen schijn by verlus
 oer wolden en oeren hals / die hoofstuden vanden knech-
 ten de worden gerantsoent (gebangen wessende :) nae
 to van Delft / en daer lach in eene gesieten Joncker Ot-
 weeren / de was de Opperse Deidt Hoofstman daer in
 van des Ghalen wegen / de woort oock gebangen en swaert-
 sijckheit in 't pfer geleyt / oft een dieff ofte verraeder
 waere getweest / alse desse Historie hadden gehadt soo
 sint daer voele toe ridder geslaegen / omtrent tusschen
 dertich en vierich / als in 't eersten de Daurse Partegh
 Jurien liet sich seluest toe ridder / daernaer voele andere
 doch Indrick van Druumswijck / daernaer voele andere
 Jonckeren en weeren de mitten Daurfen daer weeren en
 dat gewin mede hadden gebaen / onder welcken daer we-
 ren

anno 1514 drie in Diefant / in desen Ommelanden als benamen
 toe Alderfina / hadde twee soonen nagelaeten de zere
 was geheeten Junciter Boetes van Gwina de ander Jc.
 Wigholt van Gwina / gewoonders / woorden daer wyde
 toe Alderfina geslaegen / en noch een Dierg Boedelick ge-
 heeten Alderfina Junciter / in den Dam oock Alderfina ge-
 slagen / de Dierfina woude waer meer toe Alderfina van de
 Dierfina geslaegen hebben / men se ontfceudt den Dierfina
 en woude niet weeten / als de Dierfina aldus geheeten
 was / en de knechten de ribbaere goederen gepaert en
 geclut hadden / soo liet de Dierfina uitroepen dat alle de
 gaeve de noch toe Junciter weeten / solden ven en veelch
 knecht in koornen se solden deere hussinge / en wooninge
 en oer sibaere goet om eenen vedelighen vernick weder
 knoopen / men wat en wech was en dierfina was moete
 en wech knoopen / welckes wonderlijcke vernick weder
 daer lagen voel schepen ten Dierfina de all mit tuer
 geladen woeden / dat wort oock wonderlijcke voel mit
 waeren geheet nae Alderfina / en nae Alderfina verspil
 toe schepen / als die all vollen toogen en geheet was / so
 toogh Gwilt van Gwina in syn Junciter / Alderfina
 Alderfina van Gwina mit een Dierfina vernick knecht
 ten / omtrent ander halff duisent wederomme nae des
 Gwina Landt door? Slochteren en door dat Alderfina /
 en de Dierfina van Gwina besett den Dam / mit een ander
 duisent knegtes knechten en liet oock een Alderfina en Des-
 so op den Dierfina maken / als die aldus gedaen was /
 soo toogh de Dierfina mit al dat ander Junciter wederomme
 nae Alderfina / men he liet vollen toe Alderfina ses
 haeriken knechten omtrent twee duisent haerik / en veer
 selven mitten ander hoop in Alderfina / de sich weder se-
 gerden / men de Dierfina nam omtrent twee hondert pees-
 den / en veer daer mede nae Alderfina omtrent saeken
 de Jc daer toe schassen hadde / en de Jc de in Alderfina
 geheeten toegen mit de Dierfina vernick / en naem Jc
 Alderfina Alderfina aldus / in / des dages woort nae onse
 Alderfina Alderfina dages was op eenen Alderfina des
 mooringe toe vull vullen / so toogh die Dierfina de de noch

toe Gwina lach mit alle sone kniteren en kniteren anno
 en schyten / boegen / en kniteren in Gwina anno
 1514 Seiverder Klooster / en meenden dat Klooster in
 toe neemen / men de anlach an dat Klooster toe vullen
 was niet recht afdangen / want de kniteren mit dat
 reinge rich en de kniteren en schyten toogen Dierfina
 nae Alderfina nae Alderfina / een deel den kniteren wech
 langes / een deel den Jc nae Alderfina Junciter de
 een deel nae den Alderfina en voel die voel dat veer
 hen vullen / aldus den Dierfina in Dierfina plach toe
 slagen / en de hoop en de Gwina van de kniteren en
 kniteren bleef liggen by Alderfina Junciter nae Alderfina
 op / en dat geure gesjut lach achter Alderfina Junciter en
 achter den Alderfina / en de Saffische kniteren quemen
 slootlijcken mit den Klooster tegen een uit / men se worden
 mit dat geure gesjut dat de Gwina mede hadde weder
 in dat Klooster gesjut / so secken se oer geot gesjut
 ter weere uit de Alderfina / en nae Alderfina dat Klooster dat
 mit eenen Alderfina / en de kniteren mit an de Dierfina
 gadt dat Klooster daer en nae Alderfina als se dat neemen
 en geeten toogen / en slootten wederlych daer uit / dat
 so wonder was dat so kniteren kniteren dierfina Junciter
 men hoop dierfina in so eenen openen haere en Klooster
 herwachten / want hadde se verveert / ofte beangt se
 woe / se kniteren so waer sonder schaden mit oer gesjut
 affetoogen hebben nae Alderfina / so woe als de Gwina
 ningen eersten uit begunden toe kniteren / men se herwach-
 teden al dat een kniteren kniteren en woe / de Gwina
 gers schooten daer verberighen in mit oer gesjut / des-
 geelckes de Saffische weder lach / men dat wort niet
 voel schaden gedaen / de Gwina geeten waer wech
 ofte vull dooden en gewonden / als de Gwina en de Gwina
 minger lach geen geure lach dierfina dat Klooster toe for-
 men toe vullen / so brachten se oer naemmen elch geure
 gesjut mede / en quemen weder in de Stadt omtrent
 oer vullen nae Alderfina mit begoden goet / de Saffische
 bleef in de Alderfina / en kniteren sich daer / en
 nae Alderfina dat Klooster vull.

Van dat verbont tusschen den Dursten van Sassen ende den Bisschop van Utrecht ende meer andere

Bisschop Frederick van Baden / Bisschop van Utrecht
in der tyt en de Debetter en Schoole / mit de Ridder-
schap an desse tyt der Sselen an de eene / en Hartogh
Georgius van Sassen / hebben een verbundt gemaect
mit malcanderen in der tyt / doe de Gzabe van Ost-
friesland ende de Gzomingers sig in vrede en Oorlogh mit-
ten Dursten van Sassen stonden / alsoo dat se malcande-
ren solden by staen mit hve en goet / Alsoo waer de
Hartoge begerde op sine vanden te doen hadde / sol-
de de Bisschop van Utrecht / en de twee doorgenoemde
Steden en Ridderchap verplicht wesen / em toe hulpe
en instant toe coonen mit ses hondert kintges knech-
ten / desgelickes ofte de Bisschop ende Stede ofte
Ridderchap eenige brede ansonde op dat gesichte / soo
solde den Durse van Sassen / em in gelijcker manieren
em mit soo doele volckes toe hulpe coonen / op sin cost
en zoldt / men quemen de Dursten eenige vrede ofte oor-
logh toe in Sassen / Doeringe en Massen daer solde de
Bisschop en igesichte niet toe verplegen noch verbunden
wesen / en daer tenige hulpe ofte bystandt toe doende / als
de Gzomingers toe wieten woort dit verbundt en cregen
eene copie daer upt / soo hielden se dat Land van Dren-
the en gesichte booz blandt en ontsedense van stonden an
hyandlijcker wyse toe verfoeken / en dat se sich solden
verbrandtschatten / ofte men solde se al verbarren / soo
hadde Joncker Maer van Wynna eene subberliche wo-
ninge toe vooden / in den Lande van Drenthe dat de
Sassische hadde ingenoomen en bebesiget en mit knechten
beset / soo ghy booz behoort hebben / als de Durse tyt op
dat Maerten Magghdalenen avondt / toogh booz den
Dam / als booz van gescheben is / soo deede he em toe
wieten / weert saecke dat se dat huss niet vernooden toe
beholden booz betwalt / solden se daer aenemmen al dat
daer

anno
1514

DER VRIESCHER LANDEN.

247

daer op was / en coonen tot hem in Adetwert / want he
wolde booz den Dam en wolde daer niet aff eer hy spuen
wisse daer aff hadde / soo condon se van em geen ontfen-
kingen / soo toogen se van dat huss en lieten leedien
staen / als de Gzomingers dit vernamen datse dit huss
soo verlopen hadden / soo stonden se oer volck upt op
Sunte Jacobs dach des nachtes / en lieten dat distuer-
ven en speil upt bannen en toe niet maecten / en de plun-
der waer de daer noch op was brochten se inrede toe
Gzomingen / daer quemen desse Dinghsellen en Carpes-
stunnen / en den Maepel / de wolben niet gespoorich wer-
sen / soo hadde de Gzabe doe waell by em toe Gzomins-
gen een Segs hondert kintges mit reysige peerden / en daer
was waell duisent kintges knechten / en de voggende
cooven begunde seer toe rinsten / sinnen Gzomingers
omme voelheit des volckes dat daer binnen was / en dat
oorlogh sig lange ansonde en niet in quam / om dat se
de Gzabe en Gzomingers mit blockhuusen / soo schickede
te peerde / en byff off Segs hondert knechten en inwooners
toe boete / en deden em inrede upt wael t / Sessich wags-
genen mit sacken om vogg mede in toe haelen / en sint
gereiset hen toe Bellen / toe stunen en toe Maepel / en
hebben daer gcregen toe koope ontreut vier hondert
mudden vogg / men de vogg se opgeschreben en de stact
van Gzomingen solde em de vogg bynaemaes des
taellen / desgelickes booz en nae / soo hebben se waell
tute ofte drie reisen vogg upt Drenthe ingesaelt de vogg
alsoo is opgeschreben / daer nae hebben se desse Gzabe
schappen gebrantschattreclck nae groothet des Carpsels
als Beulen nae dat spue / sinnen doek nae dat spue /
Maepel moeste em looben toe geeben soebentyn hondert
sintich gulden / em daer Gpels booz setten / daerna
toogen se booz Deberen / en toe Dingelen de setten em
ter weere / en de van Stellinge werff quemen em toe
hulpe ontreut anderhalf hondert stact / men des Gza-
ben steyngers en kintges weeren em overleegen / want
se weeren waell gerust / en quemen ober onbwaerent /
en versagden al den booz / en sloegen daer waell een
drie

248

anno d'ic ofte vier doot van de Dreefen en Dreefen / en daer
1514 toe moften de van Deberen en looben toe geeren / tot
brandfchiet anderhalf duzent rinfch luden binnen 14
daegen toe betaelen / en die van Dwingelen en de andere
Carfpeelen moften elck geeren nae grootheit oerz carfpele /
daer was een Carfpel geheeren Wapfelae daer worden
gebrandt welcke roffelijke hupfen / waer se geen brand-
fchiet geeren moften.

Den hoop van den knechten daer Partoch Griefc ende
Partoch Hindrick van Brungswijck merde toogen nae
des Graben lant / doe den Dam gewonnen was / so booz
van gefchreuen is / doe se quemen in fiedertlant / so
was daer boele goedes geborheit in Sticht van Munster
toe Afstehendoyn en fter / op der Gennie dat naemen de
Saffische en Brungfwijckfche hoop al / en kreegen daer
alt toe grooten poer / offen / hoejen / en perden / daer
nae toogen se in des Graben lant / en branden daer / en
roobden daer booz wort op al dat daer was van Stick-
hufen en den Doozt / an hient toe booz Gribden al de
grote roffede Doopen alse Ouderfum / perstum Bor-
fum / Larrelt / Hente / Ophufen / de Greet / en al de
Doopen en loegen daer ontreut / uitgenoomen daer toon-
den twie ofte drie hobelingen / alse Focke van Dersum /
Gloncker Hoefel / en Victor Dreefe / de vriedbrandfchiet-
reden / mer gemeente en oer felweg wooninge daer nae
soo fieten se tenen hoop van den knechten in Peer Dorn-
ken lant / den anderen hoop in Muncker Wyffosters
lant / den darden in St. Jollans lant van Oudenburch /
daer se elck oer Land merde mochten befechten / de
ander hoop die daer ober bleuen quemen wederomme by
den Dersken van Saffen.

Benckema hups toe Adwilde hadden Dreef van
Saffen lange ver laeten befechten mit holtvarken en
graffen / so hie al van gefchreuen is / dat hups hoede
enen toe de heer Harmen Benckema / de Dreefe hadde
Harmen geben toe Jaergelt duzent rinfch gulden / booz
fin fchaeden de em gedaen was an fin hufen en fchieren
doe dat befechtigt wort / en dat hups hield die Dreefe booz
fin oopen hups / mer Harmen mochte dat booz fin en
den betwonen / en se was Greetman oer ~~afgedwaelt~~
1514

1514
Alse de Dreefe van Saffen dit Dorloof mit weder had
tegen den Graben / en de Grommings / soo befeite se
dat hups weder mit fuppes volck / soo hermaenen de
Grommings datter hups niet waer betwett was mit
volck / want Harmen Benckema dat heerschap van den
Dreefe / was daer felven Grootman op mit een vyftyn
knechten / so toogen de Grommings mit op den Dorn-
dach booz St. Jollans onthoofdinge des nachtes om-
treut fiondert en fin fack van bozgers en inwoners en
waerde looben op dat fteenhuis en daer was wensich waer-
ters in der graft / want een herveerlichen drooghe Sommer
was / soo quemen de Grommings an de Doffierdyt uit dat
Wpelfhoff oer de graft en braken dat fack in der graft / en
op 't Boltwarck en twee / en quemen soo op 't Boltwarck /
want daer was geen wachter op 't Boltwarck / en quemen
soo booz tenen in 't huf / daer Harmen van Benckema
noch felven lach op fin bedde / als se hoode dat geruchte so
vlooch se kop van dat bedde / en liep nae den doere van dat
fteenhuis / men he woet gebangen mit drie knechten die
op 't fteenhuis inreeren de helden dat fteenhuis weerender
handt / dat hups / beneden kamer / hoecken / en fael
woet heel uit gepundert van gelt / sulver / klenoden /
fiederen en hups reetschap al dat se draegen en denben
confden / daernaes faken se dat an en brandent heel vut
mit al dat goet dat se daer ingelaeten hadden / en brach-
ten Harmen Benckema merde toe Grommings in ge-
bangen op eenen wagen / want se was gewont in syn
been dat hy niet kniel gaen konde / daernaes wort se
heel krank / soo dat se gebijt en bericht wort / ofte
dat quam van der wonde / ofte ander krankheit dat
mach God toeten / de Saffische befeiten dat hups we-
der en fenden daer mer volckes op totten knechten de
daer op bleuen weeren / en maekeden dat weder vast /
Harmen de hadde een Swaeger toe Grommings ge-
heeren Gert van Afstehendoyn de hadde syn fceffdoch-
ter / de reegh Harmen in syn huf om dat se cranch
was / en wort booge booz hem dat se folde em weder
overleeren leventlich ofte doot den geeren de em ge-
bangen hadden / doch Harmen wort weder toe paffe
soo

anno ontferken en redden een van seute vlianden/ en de Saffi-
 1514 schen uit Dzeeslant toe verduyden en brengen/ Gzommit-
 gen en alle de Dzeesche landen onder den Croone van
 Brancherick/ en de Gzave solde daer een Heere oder bly-
 ven van den Gzoninges wegen/ en de Gzave solde ver-
 der niet verhaert wesen/ mit geenen geldes meer eyt toe
 geenen dan de vyff en dertich duysent rinfels guldens/ en al-
 se andere lassen van stueren en knechten de de Duerse
 van Geller ophengende/ worde van den Gzoninges mee-
 ren solde al koomen op den Coornick van Brancherick/
 Als nu alle dese obernisten/ en verbuutnisse dus ver-
 handelt weeren tusschen dessen heeren Heeren/ en soos he-
 ber de Gzave sijn affcheit genooten van den Wartoght
 van Geller/ en is weder gekoomen toe Gzommingen soe
 hy voer behoort hebben/ soe verdoech dat lange eer de
 Gzave den Wartogen dat gelt zande dat was onreken
 Summe Laurens/ als dit nu daer was gekoomen
 soe redden de honden en Hoofstuden oer en weder oer
 tusschen den Coornick van Brancherick en den Heere
 ger van Geller/ omms dat loock op toe brengen/ en
 dat dunde onreken was toe Summe Laurens/ en was
 ierich onreken/ oer/ onreken/ en dese guldens als
 de Wartoght van Geller in dessen handel en beduyt
 was van Summe Jacobus dagh/ an hent onreken. Sa-
 melijck soe lach de Gzave alst binnen Gzommingen/
 en stude hy en toe Gzommingen en coor Gernse/ is
 alst onreken twee duysent knechten en vyff hondert
 rinfieren toe perde/ als hadde he toe voer velle
 Gzommingen meede toe halden/ en toe kietick de Saffi-
 schen meede toe staer en uit den Lande toe berzangen/ on-
 der den soe hadden de Saffischen alle dese guldens als
 den Durr in toe neamen/ en de boegten/ en de stoben
 oder Gernse/ en alle de Landen toe beroben en toe
 haeren en toe brandeschatten/ soe en hoog waerlijcken
 gekoort hebben/ als nu dese moort/ voer en brande en
 jammer sijn gescheen was/ en de landen soe staanen-
 sijcker verdoeren weeren/ soe moesen noch noch ander
 Landen oock wyl gepuegeert worden/ soe was de Gzave
 de van Branthum Stadtholder in Westfalsen van den
 Duerfen van Saffar/ weeren soe was hy meede vrees
 vliand

vliande gesolden. Als nu in den Lande van Geller/ een anno
 deel stueren en knechten by eenre versammelden/ soe 1514
 hadde de Gzave van Dzeeslant hy een toe Gzommingen
 den Gzaven van der Wone/ den Wartoght Hindrick van
 Brumswijk uit sijn Lande hadde verdoeren/ en had
 een genoomen Landt en inden/ Streden/ en Sooten/
 dese Gzave sochte wof an den Gzaven van Dzeeslande/
 woe waer he sich seken niet helgen conde/ oock an den
 Duerfen van Geller hy sijncheit een onder de Croone
 van Brancherick toe geenen/ ja den se Durtorle mit
 Duerfen van Saffen hadden in Dzeeslandt/ mit
 dan weder in sijn landt toe helgen/ dese Gzave hoo-
 sitgesande van den Gzave van Dzeeslandt/ uit Gzom-
 mingen an den Wartogen van Geller/ omme den hoog toe
 weegen/ soe hebte he daer by een geregen ontrent veer
 duysent knechten/ en vyff hondert stueren toe perde/
 en noch daer meede in 't Gzarschap van Branthum/ en
 deden daer grooten schaden in/ bermdig rooff en brand
 en brandschattinge twee gebrandschattet als gebrand/
 men de hebte en achen de de Altoneragen toe geerans
 bleeben onbeschattiget/ als dat de Gzave van Branthum
 vernam/ en de Saffischen oock de in Dzeeslant lagen soe
 hebben se dat den Dzeeshog van Hreest en dat Gessche
 van stonden an verbruttiget/ soe sint de in Abdwart en
 in Selwert lagen opgedroochen/ en lieten in elck tegelijken
 soe voek als des van nooden was/ den leger meede in toe
 holden en sint opgetogen nae Coeberden dat de Saffi-
 sche doch in hadden/ want se Coeberden en 't Landt van
 Drentje van den Dzeeshog hadden beken/ en daer gelt
 op hadden gedaen/ oock lagen daer een hoop knechten
 van den Saffischen oover Gernse/ de men noenden den
 staarten hoop/ de sint daer op gedroochen/ en sint ge-
 koomen in 't Gzarschap van Branthum/ en gebrak een
 part toe Schutwep die ander in Coeberden/ en de Sticht-
 schen sint daerby gekoomen/ soe datse in allen eenen
 groeten hoop by een hadden/ en sint daer meede gestogen
 nae den Gessischen hoop/ vernam dat de Saffische hoop
 verlegen weeren/ en den groete hoop was/ soe sint se
 en voer heer gerekken uitren helde nae Drentje en
 bescheit in Gzommesint en Gelden/ en vinder vrees
 nae

anno nae 't Jant van Geller / de Stichtfche toogen in Ouden-
 1514 sell en namen dat in / de Saffische toogen weder in
 Coeverden / en daer omtrent / detypile dat de Saffischen
 daer fcoo weeren deffen handell fcoo fcarckeden de Gzabe
 van Oefftoezellant oren hoop fcoo fcarck / dat quam dus
 toe / se hadden toe Gzommingen waell duifent knechten
 en coober Gemfe omtrent acht hondert den he groot gelt
 fchuldich was de oer fommige in den Dant doe de ge-
 wannen wort gebaende woerden / oer fommige die hy doch
 in fenen dienft hadde / den he een part drie ofte vier maent
 foits fchuldich was / en niemant niet wolde noch conde
 geueven / want he geen gelt hadde / fcoo fint de knechten
 ongeloonit verlooopen / de coober Gemfe waeren liepen by
 den Saffischen hoop datmen die poozten hoop hiede / de
 andere de toe Gzommingen lagen toogen nae Coeverden
 by den Saffischen hoop / fuf fcarckede de Gzabe fme
 wpenden / wat recht he den knechten dede de haer lyff en
 goot hy ein opgefett hadden / en in den Dant gelegen
 hadden / en oer fommige doot gebleeuen / oer fommige
 gebaengen / oer fommige die hem doch coober Gemfe en
 binnen Gzommingen gebient hebben / en all ongeloonit ble-
 uen / en wat gefchrey en geroep op den Gzabe was om
 doe de Saffischen laggen fcoo begunde de Pzobiande als
 trent Coeverden lagen fcoo fcoogen de fculteren en bougers
 neemtlyck botter / keefe / rogge / toff fcoo toe kempen
 binnen Gzommingen / fcoo fcoogen de fculteren en bougers
 haellen / als dat de Saffische vernamen fcoo quemen se
 toe fcolde en toe Anloo en daer omtrent / de Gzommingers
 worden dat wps dat se quemen en ein oberlegen en toe
 fcarck waeren fint booz hen gtweecken / en getoogen in
 der nacht toe Gzommingen / en het was byfiet duifler /
 en regenchachtich weder / fcoo dat de waegenen onder wegen
 bleuen fcaende en de iulden mit grooten arbeit in den
 flijck en dreck toe Gzommingen quemen / des anderen
 daegs daerna fcoo reet de Gzabe feluen uit mit een deel
 fculteren de binnen Gzommingen lagen / nae den Saffi-
 fchen hoop in Drenthe en wolde befen hoe groot dat de
 hoop was / men als se quemen toe Pzobclaren ende
 Zint.

Zuidclaren fcoo lieten se uirypen / een viertich ofte vyftich anno
 fculteren nae den Saffischen hoop / om dat heer coober 1514
 toe fien / men se danken Goot dat se coober finte weder
 toe rygge fint gekoomen by den Gzaben mit fpen fcul-
 teren / en fint getoogen weder nae Gzommingen / en in deffe
 afstocht fcoo hebben se booz boetes op all nae Gzommingen /
 als Gzina / Gzaren / Welpen / als heell verbrandt / fcoo
 datter niets ofte niets weert van hufen fcaende bleeff / en
 maecteden daer eenen elendigen hoop regers den colden
 winter / want dit gefchach omtrent elven duifent maeghs-
 den / de Gzabe dede hie fijn dinc niet recht in / want
 se all verdinget en verbrantichat weeten / en daer en boe-
 ven wort ein haer hop en cooren genoomen / en Gzama-
 merlyche verbrandt. Doch wort doe dat Clooster toe
 Gzessen uitgebrandt / nitgenoomen de kercke en veerliant
 bleeff fcaende ongebrandt / en dit gefchach alomne daffe
 meenden de Saffische en fwarten hoop folde daerin gele-
 gert hebben / men se quemen fcoo nae niet / want se ble-
 uen liggen toe Pzobclaren / en Zuidclaren / en daer
 omtrent / en maecteden toe Pzobclaren twee een groote
 Landtwee / daer bleeuen se een fpoelantick liggen / tertoghe
 daffe hie lagen fcoo hadden de Saffischen gefant een
 viertich knechten op Ofterwoedmer kercke in Dred-
 wolt / en daer weere boele buten en hufstuden by gedae-
 get en om de kercke vaff toe maecten toe befetten / om dat de
 Gzommingers daer booz by geene Pzobiande en hop en koozt
 fouden haellen / fcoo toogen de Gzommingers uit mit oeren
 knechten toe fchrepe op S. Symon / en Gzuden about en
 nammen en wommen de kercke in / want se noch niet be-
 veftiget was / en vengen alle die knechten de in de kercke wee-
 ren / en daer fcondt een fpu Pzope Wedrum hups / by de
 kercke dat branden de Saffischen feluen / en onder den
 brandt befen de Gzommingers de kercke an en wome-
 nen se.

Van dat de Duerste van Sassen mitten Graven en den Gzomingers brunt- schaps dagen hest.

Dier was een Doriget in Gzomningen gescreten Ja-
rob Willebrandes / de hadde voele handelinge mitten
1514 Hoofstman / en knechten op Stuur Gzomningen by Alder-
werderp / want se namen oer hier van em dat se op 't
Blokhuys bedarbeden / en Hoofstman lagh tot sinen
huysse ter Harbarge / soo dat he grooten konde mitten
Sassischen hadde / desse Jacob creegh schreften van den
Sassischen daer in stonde geschreben alle de articulen daer
se op handelen wouden mit de van Gzomningen / welck
Jacob in 't hemelschen toe kennen gaff Meester Willem
den Pastoor toe Suinte Meerten / de doch al doen en lae-
men was in Gzomningen / en Peter Sickinge den Dorige-
meister / in der tyt de dat den Graven en Maet vooght an-
droegen / welck alsoo beliebet wort / en vooght daegen op
heraemt sint ter bruntschap / de eerste dagh is geholten
in de Capelle by Caters Cruice ter Hoogenbrugge / en
daer woerden geschicket ter daghdaert de Pastoor Meester
Willem / Peter Sickinge / Lulleff Coenredes beyde Dori-
gemeesteren en Meester Gelmer Cantor / Secretarius / op
den dagh wort niet voele verhandelt / men daer wort
tenen anderen dagh weder beramet toe Doerquert in dat
Doozhuys / daer reysden desse selve personen weder toe
daege / daer em de Sassische reeden weder toe moete que-
tiren / soo wolde de Gzomingers niet entlijcken mit en
handelen off se wouden des Graven staeden daerby hebben /
welck de Sassischen vredelichken mitten eersten hebben
affgeslaegen / en geslecht de Grabe hadde den Dursten soo
liebe niet gedaen se em solches solden toe wille doen / mit
anderen hoelen reeden / doch sint daer ten lesten toe gesla-
men en hebben belebet de Graeben staeden toe gesleken en
toe Gzomningen toe koornen / daer se eenen men dagh op
hebben beramet toe Essen in 't Clooster toe holden / des
Sondages voog alle Goodes Helligen / als se daer hen
reken

reisen solden soo was de Pastoor Meester Willem sieck / anno
soo wort daer een goede sien gesant an den Sassischen op 1514
den Weerdenbrag / soo dat den Gzomingers den dagh
daer doe niet holden condon / daer de geschickede reden de
Dursten seer quaet omme weeren / en hebben em weder-
omme geschreben datse geene daegen van Bruntschap
meer mit em wouden holden / soo verbleef alle den handel
van der bruntschap.

Van dat de Hartogh van Geller sande in- nen Maerschalck mit volck om Gzon- ningen toe ontfeten.

Op den selven Sondagh voog alle Goodes Helligen
als desse voorgenomde Bruntschaps dagh getref-
soide hebben / des nachtes daerna quam des Hartoghen
van Geller / Hartogh Carel van Geller en Gulick / en
Grabe van Surphren Maerschalck Willem van Ope-
mit een hoop knechten uiten Lande van Geller / en oock
mele den hoop van den Gellerschen de west hadden in 't
Graefschup van Bentum / en nu gelegen in Twente /
daer voog van geschreben is / en quam daernede in
Dzente toe Holde en daer ontrent nae den Sassischen /
de men heet den swarten hoop / en laegen toe Sudtlae-
ren / en Doozlaeren als de Sassische vernaemen dat den
Gellerschen hoop quam soo braken se van stonden an op /
en toogen onder dat Blokhuys ten Weerdenbrag / by de
Dunteen legerden sich tusssen dat Blokhuys en der brugge
ter Punte / en den Gellerschen hoop ginch weder liggen in
ween seger toe Doozlaeren / en Melblaren / en daer wo-
den se geproblander en gespyget voer oer gelt mit Gzon-
ningen / en hebet daer den Dursten van Geller / daer
credentie en schreften van de Dursten van Geller / want
he by hebet geslecht voer he daer was gekoornen / mit
een antal van kneghesluden omme se toe redden en toe
ontfeten / men dat weer den Dursten van Geller niet
waell doemlijcken want he moeste daer voele omme abon-
tuten an maningen Dursten en Heeren / de mitten
Dursten

anno 1514 Dursten van Sassen anheugen/ en moete groot gelt en syn land en linden waegen/ en soo weere dit des Dursten van Geller meeninge dat he daer voer wolde hebben van den Erben/ dat he em solde ontslaen der Stadt Gromingen en alle de Emmelanden/ tusschen der Gemeine en Lauterische/ en em quytseiden oere huldinge/ plicht en Eede/ ende als dan solde em de Stadt van Gromingen anneemen/ hulden/ plicht en Eede doen voer oeren rechtsten Landes Heeren/ Gentwelicken en asselicken em inde spuen arven/ en dat solde gescheen in namen van wegen Conincklijcker Majesteit van Brancckijck/ en van wiens weegen he dat dede/ wolden se des so niet achtervolgen en doen/ soo hadde he bevel van synen Heeren dat he wederomme solde repen nae den Lande van Geller/ en trecken syn handt daer van/ en wolve de Erbe ende de van Gromingen dat soo achtervolgen/ soe koste de Durste van Geller raet om gelt en volck en bystandt van den Coninck van Brancckijck/ en wolve van Sassen mit alle sine hulpen/ en brengen den Dursten veer weder by alle sine Landen en borzen en Slooten/ de em affgenoemen weeren/ en solde daer een Heer oover bliuen/ men he solde syn Graeffschap toe leene neemen van den Durste van Geller/ van wegen des Coninckes van Brancckijck asselicken en ewelicken/ en wat de Durste daer toe Jaerlyc hebben solde salmen noch mittren Dursten van Geller verhandelen/ en de van Gromingen solden bliuen by allen oeren olden privilegien en oiden rechtten en heercoomen/ van oeren Stapelrecht/ markeden Emmelanden by tappe maeten verkoopen solde/ anders dan Grominger bier en geen koozn uit den Lande sal voeren/ en dat de van Gromingen stillen alle oere renten en schulden nae older gewoonte en heercoomen nae maniere der Hoofmans bodijehen uit borzieren en inmaenen/ met dat de van Gromingen uit oeres selbest machte/ temphe ooverseht in den Emmelanden solden besolden noch hebben/ men de Durste van Geller nae syn goetduicken sal setten upt der Gerbaerhept van Gromingen/ die desse rechticheyt sal doen mit den Stadtholder des Dursten/ en wat dat de Durste Jaerlyc sal hebben/ Stadt en Lande

Landen mede toe onderhouden salmen linden uit den Emmelanden en upt der Gerbaerhept der Stadt toe veroren 1514 denen/ de dat metten Durste overcoomen/ en de Besse de de Erbe hebbe ongericht gemaecht salmen spien en toe niet doen/ en men sal den Dursten binnen der Stadt toe lypsen eene gelegelike plaete daermen eens Dursten Hoff eerlijken houtwen en timmeren mach/ voer een hondert boeken in betwaert mach bliuen/ als se alle desse conditien en articulen mit maklianderen overcoomen sint/ en de Erbe dit mit grooter swaerlicheyt heeft beliebet/ soo sint Bogermesteren en Maet/ geswooren gennente/ Boumesteren van den Elden en de gemeene Bogeren gecommen des Dapedages nae alle Gods Willigen toe Sunte Wolvoogh in de kercke/ en hebben den Maetschalc van wegen der Coninckes Majesteit en des Dursten van Geller huldinge/ plicht en Eede gedaen/ op soedaene conditien en articulen alle voogeroert sint; Dit is nu de darde huldinge en Eede de die Gromingers gedaen hebben/ elicken enen sonderlingen Heeren/ waerlicht se moegen noch waell cortelijcken een Heeren hulden/ plicht en Eede doen/ nu ist vollescoogen dat de Erbe mittren Dursten van Geller verhandelde/ doe he in den herleeden Sommer was by den Dursten in t Land van Geller/ daer he van den Conincklichen sijcke sich gaff en ginc onder de Croone van Brancckijck/ dat welcke de van Gromingen nu hiet oock soo hebben achtervolget en gedaen/ nu mogen se mit recht den Dubbelden Rent den se booden oer wapenen voeren/ van den Hepter en sijcke asseligen/ en setten daer voer drie lelien/ van wegen des Coninckes van Brancckijck. Heer is voer in t Cronichelc oock van gescheben/ daeromme laete ick dat hiet by bliuen/ men we sech dessen handel en dat ende tusschen dessen Heeren mit elidenoch begeeben sal/ wil ick ofte Godt wil wacl voer verlaeren/ en selven be. Als de Maerschalck dus sine saccken toe Gromingen handelde/ soo bleef syn volck stille liggen in oeren segeren de se eersten ingenoemen hadden/ en den swarten hoop en Saffischen bleeden oock in oeren leger/ by den Werdenbrag. Ende sterckeden sich veer uit den Dam/ uit Schwert/ uit Aldewart/ en de Durste van Sassen

anno 1514 uit den Sobenwolden / soo dat Swarte hoop toe maelé groot woert / doe dat de Gellersche vernamen soo weeren se beducht datse verslaegen solden worden / soo hebben se voer doet drie kintmeesteren mit oeren kintren / de toe Grommingen laegen / omme by se toe koomen / de beerve kintmeester geseeten Temp / den hest de Maelschelek by em / toe Grommingen / de andere kintren waren by den Gellerschen hoop in 't leger / en sint van stonden an des nachtes opgebroocken hemelijken / en an wegh geryst nae den Lande van Geller / des mozzens als de Saffsche dat vernamen sint se em naegetoogen omme toe slaen / men se woeren em toe beer voer hen getoogen / den swarten hoop tooch voer doer Oeberden nae de Heerschup van Bentum / omme voer nae des Gzaben Land toe trecken / want de Oeber-Gellersche kuren lagen voer Sticksuusen / dat wolde Hartogh Erick van Brungwisch ontfetten / daer wolde de swarte hoop sich by geuen / ofte em des van nooden weer / als de Gzabe sus uit Grommingen gemonstert was / en se daer geene meer heerlijckheit noch blybende stede hadde / oock was em doch van noode dat se opbrecken en ruinen moeste / want se hadde geen geldt / noch Problande meer op de Dorggh dat de yune weert was / dat se de kintren niet niet geuen konde / noch wolde / als se doch alle de andere kintren en kintren gedaen hadde / en hadde den Dorgghen en de Stadt op groot goet geset daer de Stadt den kintren voer hadde gesloet / en dat de tweeden was schreuen dan teertige / en de larchen spijders van larchen dat eene Maerckelike summa droech tot voele vintden / soo dat se Grommingen in eenen grooten last hebbe geset daer se laete uit sullen koomen / want dat was getellicken begandt / en soo woer oock ge-eindiget / doch se is selden en sin Landt sonder maerckelicken schaden niet vergeten / en niet oock selues niet was dat elindigen sat / soo heve se den Dorgghen boode gesant op de Dorggh by em toe koomen / en em toe kinnen geuen woe se by nacht hemelijken wolde en wegh repleen nae Embden / ende beball em de Dorggh dat se de kintren selden / en betuaren / soo dat em daer geen schaden van much-

ten

ten koomen / Suinte Wilbert was op eenen Dingsdag anno 1514 tusschen een Maendaghen en Dingsdag des nachts 1514 doech se sullen hen wech / mit sijn goede Maens / en kintren op de Dorggh / des anderen daegs soo nam de Stadt de Dorggh in / en betuarden die mit oeren boeren ses off soeden daegen sanc / daerna soe hebben se dat goet dat daer op was in betuarden handen tot des Gzaben heffoest gestalt en afgedraegen / endat Solwarck in de Graft weder gemeten / en gancly heyl ontweert / en toe niete gemaect / de Gzabe mach hen sijn selues mit recht waels gancly heffoest bedroeben / dat se sus mit Stadt en lande voer verdreoben / en dus essendigen by nachte hemelijken moet ruinen / en voer by daghe op Maendag mit soo groter Triumph / en eeren voer sijn geboert gehuldet en ge-edet / men se hebet niet bedacht / datmen segt / men sall geen dinc begunnen / men sall dat einde waels versinnen / wat recht off redden se daer toe hadde mach se wieten / doch als se gedaen hebbe soo ist em wederbaeren / men secht doch wat geringe schut dat verget geringe / de Gzabe is in hem selden een vns leere / woe waels se in dessen handel onlustelicken hebbe gedaen / men liet is sijn wylheit alseene niet toe tyten / noch toe verkeren / men quaeden staet hebbe hem daer in geboert en gebracht / omme oer eigenbaet en groot binnen Grommingen te worden / want Grommingen staet elgen baet / en hemelike haet heben koomen verdoeben en Grommingen oock / en de Gzabe sint alle sijn Landen sall niet voer by gaen als van des Maerter is noch geset / ick begae daer geen grooten danc in den dat toe nae muchte gaen / Als nu de Gellersche hoop sus was verdoegen / als ghy voer geschoot hebben / soo quam de Maerckelick op 't waetschups toe Grommingen / en liet by eene koomen Dorgghen kintren staet / Schooren gemeente / Dorgghen / gemeene kintren der gilden / omme de toe verdoegen / en seldem daer dat niemant solde em verslaen / ofte moeglycken wesen / omme dat de Gellersche hoop kintren en de kintren soo woeren opgebroockt en wegh getogen / dat weere gesichten kintren sijn wieten en willen / daer

anno was geen quaet in gelegen / de Dursse van Geller solde
 1514 doch cortse tijt by em koomen en toe vullen trecken al
 geene dat he der Stadt hadde beloobet.

**Van dat de Hartogh van Brunschwich /
 met heer Oomken Jr. Johan van
 Oldenborgh en Jr. Christoffers
 van Strickhusea ontfette.**

Des Ghaben van Embdeng volck hadden de Borch
 toe Stickschusen / de de Saffischen en Brunschwichs-
 schen in hadden belecht mit oer buren en een deell knecht-
 ten / want daer was gebreck / probiande op / soo quam
 de Hartogh van Brunschwich / en Jr. Johan van Ol-
 denborgh / heer Oomken / Joncker Christoffers van
 Aelwerden mit een vier duisent knechten ofte daeromtrent /
 en maekeden eene speckinge mit holt en blaecten ober dat
 Moer nae Oplenghe / soo datmen dat moer moch ober
 toe boet en toe eerde / als de Gzabe weder oober Geme-
 gerepset was en Gzommingen verlaeten hadde / soo verga-
 derde he ena omtrent een duisent buren en knechten / en
 toogh daermede nae den Brunschwichschen hoop / want
 se lagen in tweeen hoopen / soo quam de Gzabe mit sijn
 volck an op S. Meertens nacht / in de Winter / omtrent
 vier upen des meertens / en bes den kleinsten hoop an / en
 sloegh den heelst hoop / en quam em onbetwaerens sus in der
 nacht ober / soo dat de Brunschwichschen in oeren heeren
 keeren van oeren hoop waels omtrent elken hondert doo-
 den / en van des Gzaben volck bleeff omtrent hondert /
 en doe dat ander heer van den Brunschwichschen ge-
 waer woort / en dattet licht dach was / so setten se tot
 des Gzaben volck in soo dat he mosse vleen uitren beide /
 soo dat he nautre ontsijcken konde / en doen liet sijn den
 minsten schaeden an sijn volck / en sijnne branden hielden
 dat velt / en spjegeden de beide Borchten / als Stickschi-
 sen en Oplengen mit alle probiande / cruut / gelt / en
 volck van alle dat em van nooden was / de speckinge en
 weegh ober dat Moer bleeff liggen / soo datmen daer ober
 en

en weder oober mit waegenen en peerden mochten ryden anno
 1514

**Van doe de Hartogh van Sassen hoorde
 dat de Gzabe Gzommingen verlaeten
 hadde / en se den Hartogh van
 Geller weder gehuldet had-
 den.**

Als de Hartogh van Sassen hoorde dat de Gzabe van
 Embden Gzommingen hadde verlaeten en quyt ge-
 scholden / en dat de Gzommingers den Dursen van Gell-
 ter weder gehuldet hadden / soo ghyn booz gehoozt hebben /
 soo begonde em toe tynpelen dat em grooter velde an
 stonde / soo hebet he geschryeben des Dinghsdaegs nae
 St. Elisabeth eenen breeff an Borgemeester en raet / en
 eenen an den geschooren gemeente / en eenen an den gyl-
 den / en de sin en inhoit der drie brieven was all een in-
 holt / de tenor en sin was twe de Hartogh Albert van
 Sassen / Hooghschickter gedachte / Hartogh Georgens
 heer Vader en sijn arven weeren Subernatoers gemaeit /
 van des Keyserlijcken Majesteit / en des Illigen rijck
 oober alle de Dreesche Landen / daer de van Gzommingen
 nae manningen brundtsjcken versoeck van den Dursen
 van Sassen tegenstandich in gewest bint / en den Gzaben
 van Embden de des Dursen man en dienaer was / booz
 eenen heeren genoomen hadden / daer se meede weeren
 geskoomen in des Keyfers en Illigen rijck acht en ober
 acht / omme dat se de Majestaeten niet geachtet / en dat
 de Keyserlijcke Majestaet hadde hier geschicket den Gza-
 ven van Coningsheim / als een Gedeputeert des Illigen
 rijck omme de gescheele tusschen beide partijen te ver-
 hooren en hen toe leggen / daer he geen arbeit an hadde
 gespaert / op maninge dagh stonde daerop gehouden we-
 ren / en dat geene dat den Gzommingers daer booz gege-
 ven wort hadden de geschickede Raedes brunden van
 Gzommingen soo niet weder ingebracht / alst em daer
 1514

anno 1514 hooft gescholden wort/ en meer hadden gesocht oer eigen huyt al en hooben oer summe hadden den Hartoghy van Sassen genoomen hoer oerer Landes Heeren/ welck se waer konden betrachten en vermarcken/ dat em tot tusschen der verdriet en oorlogh aenstaende solde worden/ he lebet verhoet saege/ en omme dat allen in rusten toe stellen soo begeerde he/ men solde noch beramen eenen dagh van brundtschap op gelegelike steden mit volkencommer geselde/ daer de van Gzomningen soliden senden ter daghbaert een part van den staeden en van den geswooren gemeente en Doozgeren/ een part van den gilden daermen dan alle dinct clacrichen mochte ontdekken/ en vergebelen in in brundtscheden mit malcanderen spren/ welcke schreften de van Gzomningen hielden hooft geckmeere/ en hadden oyt it staediching haer sock en hooft meere/ en seeden onder malcanderen de quaet Hartoghs weeren/ he is nu al toe late/ he wort nu en waer dat de Durstie van Gseler hem koomende wort/ de sal em soo waer hennouten/ dat he rusten moet/ doch se schreven em een antwoort op sine brieven in t corte/ dat de geene de van der Stadt weegen op senige daegen getweest weeren/ hadden alst weder ingebracht dat geene dat em daer hoer geholden wort/ en soo hadden se den Dursten van Gseler aengesnoomen hooft oerer Landes Heeren en em huldunge plicht en eede gedaen/ daer volden se sich an holden/ soo waest em niet doemlyken senige daegen mit em toe holden huten wieren en wisten.

Dan dat de Hartoghy van Gseler quam in Westphalslant/ omme den Hartoghy van Sassen daer uit te verdriven.

Hij seet den Hartoghy van Sassen en Westphalslant an eenen nye plaeghe en Oorlogh/ want inden Hartoghy van Sassen meent aldinck in t cort tot goeden einde solde koomen/ en he aldernaest dat ende sal wesen soo is he alderhooftse/ want he nu soq nae is als he inken eerste was

was/ als he dat toe Jaer naest verleenen was/ als he anno 1514 dat eerste begunde en hadde hen toe nu toe een groote marckelike summa geldes toe voele hondert duysent rijnsh gulden omme veroorloogt/ en manngen man oit hooftsoo gemaect dat al verlooren is gewest/ en hadde em desse nye plage niet oerkoomen van den Hartoghy van Gseler/ als ghy nae hooren sullen/ soo sulde de Durstie van Sassen waer haeste an dat einde gekoomen hebben gekoomen/ want de Gabe van Westphalslant hadde geen gelt/ desgelicken de van Gzomningen en hadden doch al gebreck van Problande/ soo dat se de noch waer gescheiden soll hebben/ als ghy hooft gekooft hebben/ toe dat de van Gzomninge den Hartoghy van Gseler geluidet/ plicht en eede gedaen hebben/ hoer oerer aarf landes Heeren/ so bleef de Hartoghy van Sassen liggen op den Weerdenhag ter Punte/ mit sinen kintert en den meesten hooft van den knechten gingen liggen in t Clooster toe Essen/ en marckeden dat vast/ se stem mit Oorlogh tot eenen grooten getall en hooft/ en hooft de geant in Westphalslant/ uit den Lande van Gseler toe segepe hebben/ de Stadt van Sneekke ingenoomen/ en oock de Stadt van Holfwart en Slonten/ als dit de Hartoghy van Sassen vernam soo brack he op mitten knechten/ de in Essen lagen op Sumte Andreez dagh/ en staet de hute an daer se in gelegen hadden/ en braden de/ en alle die hupsen branden meere en de daer weeren/ ingenoomen de kercke en dat dierkante en des kelners hooft/ en de knechten schickede hen nae Westphalslant nae Smalenee en hooft nae Berge Clooster/ als se toe Leutwarden quemen soo wolden se daer geen meer in hebben/ dan daer se oere Stadt mede mochten vermaeren/ en den anderen hooft hebben se gespylget hooft de Doozre en soo sint se hooftan gereijst nae Straeter/ daer is em gelickes geschen als toe Leutwarden/ soo sint se hooftan getogen nae Parlingen en in den Clooster toe Adeldum en Lunkkerke/ en in den grooten Doozren en gingen liggen op de Garde en leberinge/ en maect hooft mitten hooftuden nae oeren wisten/ als dat den Gseler schen vernamen de in Holfwaert laegen de bracken

anno 1514
ken op en toogen in Sneek / want Bolfwart was ene
opene Stadt / en Sneek was wat bevestiget / de Duerse
van Sassen de was gebleeden mitten kruieren op den
Weerdenbrag / en hadde by em ontreit drie hondert
peerden / en is daer mede opgetreden en gereden uit Dree-
plant van Gromningen an allen spnen Heeren en Brunden
en besonderen an den Kieper en Cheurebozzen / en allen
den Heeren des Willigen Rixx omme toe beclagen spnen
hooft / gewalt / en onrecht dat em de Hartogh van Gel-
ier dede / aengesien dat Gromningen en alle de Dreesche
Landen quemen den Willigen Rixke toe / daer sijn Heer
Baeder Hartogh Albert Hooghsloflicher gedachte en sijn
arfigenaemen voeren Entwige Gubernatores gemaect /
van den Willigen Rixke / nae inholt der Commissien oer
alle de Dreesche Landen en hadden de Landen mit groo-
ter onkosten betractet / en ingenoomen en beheert / en
de Hartogh van Geller sonder ieniche rechte oorfaecke
hem nu indracht en wederstandt in derde / dat hem toe
grooten achtredeest en hinder was / en niet lpdelycken en
was / alstus soo versochte de Kieperslycke Majesteit en
den Willigen Rixke mit allen Heeren / en Stenderen des
Rixx en allen spnen anderen Heeren de em van bloedes
kuegen bevaant / en toegedaen weeren omme hulpe /
troof / en bystandt toe doende / omme de Hartogh van
Geller / en den Grauen van Oostbyzessant mit den Grom-
ningers weder toe staende en dat gewalt helpen toe ke-
wert / en weder toe staen. Item dat Clooster toe Sel-
hoovert was vast gemaect / en daer legen in ontreit acht-
hondert / en Gaernerbrode was oock beset mitten Sas-
sischen / soo branden de knechten in Selhoovert de twee
lange hupfen in 't Clooster / en alle de ander hupfen om-
treut die poorte de mit reidt gedeckt weeren / als de van
Gaernerbrode den brandt saegen / soo verlecten se de
kercke en namen al mede van geschut en anders yghian-
de dat se affvoeren konde mit schepen / en voeren daer-
meede nae Selhoovert by den ander hoop / de Gromningers
hadden geweeft mit schepen toe slochteren dase doe be-
vestet hadden / als se voederomme quemen / en saegen
dat de kercke sijn verlespen / soo namen se de kercke weder
in / dit geschach des Saterdaegs nae onser Leuen Jous-
wen

ken dagh conceptionis / des Maendaegs daerna so anno
tooch de heele hoop uit Selhoovert / en verlieten dat oock / 1514
en toogen nae Abduart en daer bleeff eendeel in / en die
andere glingen liggen toe Sulthoorn / en Noorthoorn / en
daerna besetten se Abduart mitten buren / en eendeel knech-
ten omme dat Clooster in toe holben / en den anderen
hoop sint getoogen nae Westbyzessant by den grooten hoop.
Hijnae quam de Graue van Oostbyzessant oover de
Gernse mit spnen buren en knechten / en wolde den Dam
en dat Bloekhuys op den Delfspil weder inneemen /
dat de Sassijsche noch in hadden / men daer woxt niet aff /
want he quam daer nie voor / en bleeff liggen mit sijn
volck in Starinsum / en de Sassijsche toogen allijche wail
op en aff dat Bloekhuys en brachten daerop wez em
van nooden was / ten laesten doe de Graue sien gewin
op sic sach tooch hie weder toe hup.

Item de Sassijsche in den Dam hadden de Cloosteren
daer ontreit doe op schattinge geset / en de woxt niet
betailt / soo toogen se upt den Dam des Saterdaegs
hoor St. Thomas tot Wtreoprum in 't Clooster en
branden em daerast voele hupfen in 't Clooster en die hup-
fen oock ten Weste.

Van dat de Sassijschen mit Abduart
tooghen ende Langelwolt mer dat
beset hadden ende daer mitge-
haelt worden.

Mer nae soo sint alle de knechten de toe Abduart
oer getrog en ander goet / mit all oer geschutt en alle
getrogs en ander goet / en sint em wegh upt Abduart
getrogs / want de Duerse van Sassen was uitten
Lande getrogs / en de knechten saegen geen gelt / soo
moften se van noodes weegen ruinen / soo woeren se van
der meeninge se woelden de van Langelwolt al bagen en
barnen hoor een soldt / soo woonde een man tot Noord-
hoorn gheheten Derno Hemkens / den hadden den Sassi-
schen tot eenen Gierman in Langelwolt getmaect / het
was

anno 1514 was daeromme maer een buir en een huijsman van ges-
 1514 ner komst / dan he wael dulpootich en lichthutich / dese
 Greetman de vel den Saffischen regenten en hooftlieden
 an dat se den Landen geen schaden doen solben / he
 wolde dat Clooster tot Abtwaert weder inneemen / mit
 de van Langewolt / en wolde de ander Landen alle
 Adelwolt / Hummersee en Alldagch by en laeten koo-
 nen / en holden dat Clooster in tot de Duerfen beboeffu-
 ten des Duerfen schaden / en dat em weder ober teveren /
 en soo is he met den Langewoltnier daerin gaen seggen /
 en de Saffischen hadden daer ingelaeten soeben ofte acht
 haectenlussen mit weynich Crups / des daegs nae St.
 Thomas op eenen Vredagch / soo toogen de Gzomming-
 ers uit mit oeren schutten / bozgeren / en knechten vooz
 lussich woeren / en mit oeren kuitieren / en kniechten vooz
 dat Clooster en eischeden dat in / soo woert daer eens ofte
 twee waers uitgeschooten / want de Gzerman Maenig
 Bernkens wolde dat soo lichthutich niet opgeeven / want
 he den Saffischen anders gelooft hadde / ten laefen soo
 kregen de huijslieden in 't Clooster hamers en bylen / en
 sloegen de slotten aff van de poorte / en dedden de poorte
 op en lieten de Gzommingers in / soo dat daer niemant
 requester woert / dan een woert vooz 't been geschooten
 uit dat Clooster / als se eersien an quaemen / en als se
 dat Clooster sijn in hadden sonder sroot ofte slach en mit
 wilsen ingelaeten worden / soo worden se al gebangen / soo
 dat daer een weynich wech queemen / dan de buten der poorte
 op 't schutte getoert uit woeren toogen / de Gzommingers
 ontslepen / de andere worden toe Gzommingen gebende-
 licken ingebrocht / en daer woert elck gerantsoent nae oer-
 goet en gelegentheit der geener gebangen hadde / en
 de kuitieren en kniechten hadden mosten voete gebeen / en
 de de Schutten en bozgeren en ander inwoonders hadden
 quemen genedelicken vrye / men ick gelooft nae my-
 ner meeninge het koste de Landen in Langewolt somma
 in allen wael twee / ofte darbehalf duisent sijnich gul-
 den / Item de Saffische kniechten de uit Abtwaert ge-
 toogen woeren gingen liggen in Langewolt op de Leve-
 ringhe op den huijsman / op den sijnigwaert / toe Wilsch-
 vliet / toe Buren en toe Collum / en eeten all op dat de
 Buren

Buren hadden / ten laefen sijnse voederomme geëert en
 1514 getoogen door Acht Carpel / en opende nae Adelwolt / en
 hebben van Marum aff jnen toe Alldagch / toe den
 huijsman all affte eeten en droncken all dat se kregen
 ronden / en soo woert uit Dreeslant getoogen nae Dren-
 the / en hebben daer oock een wyle geloff / ten laefen
 soo sijnse repst nae Twente en Sallant / en ontreut
 Delventer en Stwolle en sint soo berstrecken ten laefen
 dat se elck eenen heeren hebben gesocht daer 't em belie-
 vede / en dessen hoop doe se dus by eene tweeren woert ge-
 noempt de Swarte hoop / vertopde dat se in Abtwaert
 woeren en Adelwolt / en by den Weerdenbrag / en in
 Dreeslant. Als Abtwaert sijn leedich was / soo sanden
 de Gzommingers volck upt / en lieten dat Clooster wat
 ontwerten en smeten de Aldeke en tooghe omme an den
 Oosterzijde van den Clooster.

Van dat de Gzommingers Dookum in kre- gen / en dat Blockhups toe Abtwar- derzpl / ende den Delfzpl.

Als de Saffische Swarte hoop sijn uit Dreeslant
 A woeren getoogen / soo was daer noch gebleven van
 den hoop een hooftman mit een veeniken kniechten / om-
 trent Wierhondert starrck in Dookum / soo was daer een
 hooftstarrck in Dreeslant geheeten Jancke Douthema /
 gebooren toe Obeboyne / en was geslicht toe Feertwert
 by Abtwaerderzpl an Item Tiersma dochter / en hadde daer
 een goede hoffmans wooninge daer he op woonde / soo
 was he quact Saffisch / soo boer he mit der woone tweer
 toe Obeboyne en besjede voele daermede toe dat de War-
 togh van Geller sijn volck in Dreeslant fande / soo
 was oock noch Claet Deckema / toe Gzommingen / de
 haillick was uit Dreeslant die ontslep doe sijn broeder
 Garbet Berckema / en Gemme heer Gwofma / toe Tien-
 waerden gericht worden / soo ghy vooz in lange gehoozt
 hebben / Jancke Douthema de quam toe Gzommingen
 an den Maerjshalk des Duerfen van Geller / en an
 Dure

burgemeesteren en Raadt / en an Claert Deckema / de
 1514 herarbeident / soo toech Claert Deckema mit een drie
 hondert knechten nae Westveestlandt en geinc eerste
 leggen in Collium / en liet daer by em / koonen de van
 Aecht Caspel en Oostbroeckster landt / en toogh daer
 meede in Oongerdeell / en kreeg de oock by em soo dat
 daer een groot hoop by ene was / en tooch daermede nae
 Dorcum / als dat de Saffische saegen soo vermerckeden
 se datse em toe starck overquemen / oock werren se niet
 betwaert mit geschtut en Problande als em van noden
 was / en Dorcum was eene opene Stadt / soo hebben
 oer een part als de Overlantische knechten geruimet mit
 Dorcum en sint getoogen nae Liutwarden / en een deell
 van den Nederlantischen knechten / omtrent anderhalf
 hondert quemen by Claert Deckema en den Gellerschen
 hoop / en alle de landen daer omtrent / vellen mit Claert
 toe en woerden all Gellersch en vergeeten oeren Eent de se
 den Wueren van Sassen gedaen hadden / Claert de bleef
 daer mitten knechten liggen in Dorcum / en dede den
 Ommelanden daer omtrent grooten last / mit schatten /
 en scheeren / eeten / en drincken.

Myrae soo beleiden de Gzomingers dat Blockhups by
 Adwarderzpil / geheeten Wiert Gzomingen / en sanden
 eerst toe Wilsium eenen Hopman gheheten Albert Co-
 ninc mit een anderhalf hondert knechten / daerna so
 sanden se de hest van oeren schamele schutten mit een
 deell groen tenten / en Landtaeten en Antwooners om-
 trent twee hondert staek / de gingen liggen toe Jere-
 wert / en Wiert Allersma hups vooz 't Blockhups /
 Als dat de Blockhupers vernamen soo liepen se aft en
 branden Schellige Ham / en de hupsen op Wiertwer-
 derzpil / om dattmen daer geen leger in maecten souden /
 soo quemen de Schutten weder toe hups / Alschel woens-
 dagh / en de Landen als se Langedoolt / Hummerse /
 en Alldaggh quemen daer vooz / en bleeben daer liggen / en
 de Gzomingers sande daer by ene gheheten Wiert Claer-
 sina en Hendrick Gaicuma / weere de geene de de op-
 persen weeren van der Lande weghen de aldinck beae-
 geden en bescheiden / en de Maerschalcik en de Gzomun-
 gers hadden daer eenen Joncker gheheten Wilsium van
 Hummersum / de de anslach regerde mit Wiert / en
 1514

Hindrick soo hebben se oer geschtut angebracht vooz 't anno
 1514 Blockhups / en daer brpe op geschooten / men dat schie-
 ten hinderde hem niet / soo hebben de Gzomingers lae-
 ten maecten verbecersijcke Instruimenten van katten van
 buiten massen / toe maelen hooch als men op een kleyn
 Wapenschip voert / dat men op raeden truchte anbrengen /
 en ander scharmen mit vuten sparren in grooten knipe
 hoepen gebult / mit hoep en mes daermen an welterren
 truchten / en boele ledereen en drie bruggen de se oover de
 graest wolven brengen / soo is de halbe Stadt uigetoo-
 gen mitten schutten en hebben desse Instruimenten begint
 op toe truchten nae geschanst / en gegraben an dat block-
 hups / als dat de Blockhupers saegen soo weeren se
 beducht dat se dat niet holden konden / want se daer niet
 staeker op weeren dan omtrent vierlich weerachtiger
 Maens / en se hadden daer wel op behoest hebben holden /
 dert knechten souden seet vooz alle gewalt hebben genoech
 en daer hadde wel opgetweest problande en kosteg genoech
 en al des ein van noden weer gebeste / van geschtut en
 ruidt / en salpeter tot anderhalf hondert knechten een
 half jaer lanck / soo weeren se beaurtet woerden em dat
 Blockhups mit sozmender hant affgetoomen / men so-
 de se al hebben dootgesaegen / soo sinte ter sraeche ge-
 koonen mitten Gzomingers en sint mit maecanderen
 overgekoomen en verdragen / dat se dat Blockhups heb-
 ben opgegeven / en sint affgegaen beholden hoves en goe-
 des en mochten affgaen mit al dat geene datse affdragen
 truchten van klederen / kleenden / goidt en sulber ge-
 muntet en ongemuntet / en dit geschach op Sinte Greet-
 truden dach / de doe quam des Saterdaegs toe Lacta-
 re in der Dassen / ende die Hoofstinden en de knechten
 van dat Blockhups quemen mede toe Gzomingen en
 bleeben daer vier oft vyf daegen lanck / en toogen daerna
 en wegh uitten Lande / want se maecten niet tegen de
 de Saffischen trecken / en drie maecten niet tegen de
 Gellerschen noch Gzomingers dienen / en de Gzomun-
 gers lieten alle dat goet dat op dat Blockhups was toe
 Gzomingen brengen / dat wonderlijcken boele was van
 alle dat men bedencken mach van problande / botter / biesch /
 vogge / biesch / wijn / boele geschtuteg en crudes en salpe-
 tre /

anno petri / boorts alle huis vleschuy / van bedden / potten /
 1514 kerelen / kisten / broutretschuy / culpen dese brouteren
 mit al des em van nooden was / alle dese goederen wa-
 den toe Gzommingen vercoft / gepartet / en gebuutet / als
 die Gzommingen toe huyg toogen soo hadden se de huy-
 sen in 't Bloekhuys in den brandt laeten steeken / doch
 de Landen de daer noch by voeren hebben de brandt noch
 weder geleschet / en daer was gemaect een costelycke
 brugge oober dat reidiep / daermen booz by dat Bloek-
 huys mit wagen en peerden mogt oober baeren / soo wo-
 den de Landen by eene gedaget / en dat holt en sien dat
 in het Bloekhuys stont / woort em toe vooren gegeven en
 se solden dat Bolmark in de graffessen / endat holt van
 ber Bruggen oober dat diep woort den Schellegehamsterg
 de verbrandt weeren weder gegeven.

Den Dam daer lagen de Saffische noch in / en had-
 den noch in een stark Bloekhuys op den Delfszijl / de
 dwongen de Landen dat niemant mochte trecken nae
 Gzommingen / en weeren den Emmelanden seer lastich
 van schatten / en seyeeren / soo sanden de Gzommingen
 zenen bozger upt gheyeeren vlotger van Bickberge / mit
 een anderhalf hondert knechten / de ginch liggen toe Wit-
 dunn en de Emmelanden queemen daer by om die Dam-
 ster in toe holden / en de Gzabe van Goshvleslant quam
 oober oock mit groot volck / en ginch liggen eersten vooz
 dat Bloekhuys op den Delfszijl en heeft dat getrouwen
 en ingekregen / want de knechten die daer op weeren ga-
 hent op / want se daer niet op hadden toe eten ofte drin-
 ken / en gingen aff beholden ijs en goet / en des Gza-
 ben volck en Gzommingen quamendoe by eene ende hadden
 oeren leger onder ryden toe ffarmsum / en de Landen
 denclouster onder ryden toe ffarmsum / en de Landen
 weeren stark by se / soo datse die Damsterg binnen
 mochten holden en de probiande blinnen den Dam was
 op / soo dat daer niet meer in toe Eeten was / soo dat
 em van no den was datse den Dam op geben mo-
 ten / en dat wisse de Gzabe en Gzommingen niet / datse
 soo grooten konniet hadden / soo queemen se mit ma-
 randeren ter swaechte / datse begunde daegen mit ma-
 randeren toe holden / en de Gzabe van Goshvleslant
 was

was daer selven mit een groot getall van volck / en de anno
 Gzommingen weeren daer oock stark mitten Emmelan
 den / en in den Dam was des Partogen van Sassen
 veldt Maerschalck gheyeeren Caerl Wylsch / en hadden
 by em booben seff hondert uitgelesene kerpes knechten /
 en daer weeren in een dreef vobellingent van den Dree-
 schen Emmelanden / alsoe Jhr. Wigholt van Gostum /
 Drencke Pemeester / Josian Kenghens van den Poste mit
 een deel buuten en bozgeren / en minooneg van den
 Dam / soo dat seet noch waell een vobstant hadde koe-
 nen holden / hadden se probiande en coft gehadt / niette-
 min daer woort soo lange oober gehandelt tusschen beiden
 partien soo datse den Dam solden opgeeven / en gaen
 daeruyt beholden ijs en goet / en solden oock weeren
 all dat geschut van buisen dat de Durske van Sassen
 daer in gebracht hadde / en daer toe soo solden se me-
 de uit moogen weemen al dat geschut van buisen dat
 de Durske van Sassen daer in gebracht hadde / en daer
 toe soo solden se mede upt moogen weemen viertich
 haect buisen / en twintich seharpen tynen / en solden
 mit dat voogzenoemde geschut / en all oer goet / kie-
 deren / kleroden / gelt / golt / en sulver / gemuntet en
 ongemuntet vep en velsch mit em moogen weemen / en
 sien voeren doer des Gzaben Landt / en dooz Dreeslant /
 nae Gzommingen / dooz Drentse / en dat Landt van
 Geller / waer em best belsebet 12 daegen lanc duende
 by alsoo datse binnen dessen 12 daegen contrarie den Dur-
 schen van Geller / en den Gzommingen en den Gzaben niet
 soellen doen mit Ovloogh / en dit woort mit zegell / en
 wieben bevestiget en oobergegeven des Dursch mit des Maer-
 schalcks Zegull van vingen des Dursch van Geller /
 en des Gzaben Zegull van Embden / en der Stadt
 Zegull van Gzommingen / als se all dinct dug weeren
 oobergekoomen / soo deden se em den Dam op en
 kieten den Gzaben en de Gzommingen in mit een getal
 van volck op Wlten donderdach / en hebben de buisen
 van eene gedet en gescheden / als se weeren mit ma-
 randeren ooberkoomen / want de Gzabe solden hebben al
 sijn geschut dat se eertig verlooren hadde / en desge-
 lyx de Gzommingen dat em toegeschoort hadde / en wat
 dell

anno den Dursen toequam mit dat getal van haetschaps-
 1545 en schijne typen/ soo vooz bedinget was/ souden de kint-
 ten mede upt neemen/ en de Hovelingen en Landtsa-
 ten souden vry en belicht mogen utgaen ende blyven elck
 op oer eygen husen en goet/ in den dat se den Dursen
 van Geller niet contracte wouden wesen/ als nu alle
 dit geschut van eene gedeelt was/ soo vooz geroot
 is/ soo begonden de knechten toe roepen en sint upt den
 Dam geruinet toe voete en toe scheepe/ ende hebben
 beset schepen de em dat geslut en trog van vrouwen
 en oer goet souden nae voeren en brengen nae Gromm-
 gen/ soo hebet de Gzabe mit syn volck niet geachtet syn
 Segul en breff de he em gegeven hadde/ soo vooz ge-
 roert is/ de de Maetschack en de Grommings mede
 hadden beset en hebet em hier booven onthouden/ en
 genoomen all dat geschut dat em toe gedebinget was/
 en hebet em genoomen all oer cledenoden en clederen/ golt
 en sulver/ en gelt dat de Drouluden by em hadden en
 gescheept was/ en syn huuren hebben mitten vrouwen
 onredelicken ende onredelicken omme gegaen/ vernuts
 de klederen upt toe trecken en gelt toe soeken/ in oer
 vrouwelicken/ daer vrouwen mede weeren mit kindren
 de se niet gespaert hebben/ men de Grommings hebben
 em geloope gehouden en hebbense vry en belich vooz by
 de Stadt hen laeten passeren en trecken/ op Witten
 donderdag des Abendes omtrent vyff uren en hadden
 em maecten laeten oober dat Schuitendiep/ eene schip-
 brugge by den vlden galgenbargh daer se oober gengen/
 en hebben der Stadt van Grommigen der trouwelicheit
 en gelooten hoorschijcken bedancket/ en des Gzaben on-
 geloope seer verlaget/ en den Dam salde de Gzabe en
 Grommings toe gelijcke in hebben/ weerloos maecten
 de voltwacken en poorten en de Deste/ en de Gzab-
 ten toe uete maecten/ men de Gzabe achte des niet/
 soo broe als die Damsker knechten begunden toe ruinen
 soo liet hie syn volck van sparmsum de daer lagen in
 koornen/ en nam de streden van de poorten en wolde
 dat noch niet destrueert hebben/ en hebet all dat ge-
 schut van busen dat de Grommings toe quam/ en
 dan oock den Saffischen en syn eygen busen al gesche-
 pet

pet en nae Embden gesant/ daerna hebben de Grom-
 mings noch nusse daegen mit em gehouden omme de Dam
 weerloos te maecten/ se conden daer niet mit em noch
 toecoomen/ soo bleef den Damme noch omme met sine
 Desten/ grasten/ voltwacken/ en poorten staende/ en
 den Gzabe heldt den in.

Van den Saffischen Swarten hoop de upt Dreeslant weeren getoogen en weder in Dreeslant quemen.

Als de Saffische Swarte hoop sus upt Dreeslant
 weeren getoogen/ soo gy voozen geschoort hebben/ soo
 repeden se op de levertughe daer se best problande conden
 kringen/ eerst vooz Wrecht en nae in Dollant en vooz
 in Brabant/ en leegen voele knechten noch by/ soo van de
 hoop groot trogt/ soo hebben de Borgeondische Heeren in
 hernelick mit se gehandelt en dooz de vingeren gesien/ en
 mit em alsoo beset van wegen des Dursen van Sassen
 dat se sich souden verdueren nae Dreeslant/ omme ven
 Dursen van Sassen weder ter spracke toe kooren/ soo
 hebben sich de knechten daerna gestelt en sint mit per-
 soz en gewalt en getoogen dooz dat Landt van Geller/
 en Clede nae Grommick/ en sint daer oober de kint-
 geschept en sint vooz getoogen dooz dat Sticht van H-
 trecht/ en quemen wederomme in Dreeslant/ in de
 wecke vooz May Philipp en Jacobi/ ende toogen dooz
 Stellingewarf daer se weynich schaeden deden/ des gelijc-
 hes in Hfsterlant/ daer worden maect twee husen ge-
 brandt/ men daer wort voele goedes geroobt dat se mede
 namen/ men in Smalingerlant deden se groeten schae-
 den mit rooff en brandt/ want dat heele Landt wort by
 nae heel uitgebrandt/ en dat quam toe daeromme dat se
 des Winters toe vooren hadden ludendoogteslaegen/ van
 den Saffischen de upt Entwarden en sint getoogen nae
 Frankter en Harlingen/ daer se best lozes en problande
 conden kringen/ want de hoop groot was toe boet en toe
 peerde/ daer weeren waell booken vierhondert winteren
 mit

anno mit reilige preeden by den hoop daer de opperste kiste-
 ster van de kistieren was gheeten Tenguagel / als se
 dus daer lagen in 't Land / soo hadden de Gellerischen
 doodgewerd / Stadoren / Sineck / en Dorcum noch
 in / soo quemen de Saffischen voer Doffwert / en woe-
 den dat inneemen / daer se grooten schaden an leeden van
 doelck dat em affgesaegen woer / soo dat se moesten we-
 der affruimen / men de Gellerischen en doeghen in velen
 blecken en freeden soo niet het verwachten / en sint ge-
 gen in Sineck en Slooten / datse beude hadden van ge-
 maect / en de Soebenwalden / Acht Carpsel / Colmer-
 landt / Dongerdeel de wullen al miten Gellerischen toe /
 hie was eene gheeten Jancke Douthema een Hovelinck
 te Bozite / in den Soebenwalden / een principael de dit
 waerch miten Gellerischen soo besagde / als die de Gra-
 be van Oostvreeslant vernam / en betrachtede / weert
 saecke dat se daer victorie hadden in Westvreeslant soo
 muchte dat op em en den Grommings gelden / soo quam
 he voer de Gernse mit boele sner buwen en oock des-
 linden in Gromminger lande / en hadde een veerken knech-
 ten by em / en quam daer mede in Wismum / op Wey-
 abond / en toogh mit sner hoop nae Collum / en voer
 nae Dorkum / de Grommings toogen oock upt nae den
 Gaben mit de halve Stadt der Me Carpsel en de schutten
 ende omtrent een hondert kypes knechten / en daer
 weert by gedaeghet Acht Carpsel / Colmer Landt / Lan-
 gewolt / en Hummerse / en genen liggen in Dorkum /
 en makden dat vast mit grassen en Solwarcken / en de
 Grommings naemen boele geschuttes mede groot en
 kilen / van busen / en soo bleeden se daer liggen in Dor-
 cum / en de swarte hoop der Saffischen bleef liggen in Wes-
 terlant omtrent Leuwarden / Francker / Walingen in Wes-
 tsum / en Marlen Gaerde / daer 't em bekwamest was
 om lops toe kypen / soo hadden de Borgondischen uit-
 gemaect omtrent vierich scheepen van Oorlooch alle
 speeten en deegens / en oock laecken en gic omme den
 Saffischen hoop toe redden en toe ontfetten / dit vernam
 men de Gellerischen en stakeden se daerop mit scheepen
 van volck ten Oorlooghe ter Zee / want de Streden ge-
 legen by der Zee in Westvreeslant / sijn alle Zeebaren
 de linden en hebben boele scheepen / en hebben sich alsoo
 ges-

gestaet tegen de Borgondischen / als se an quemen in anno
 der Zee mit oeren scheepen / en quemen em toe moete en
 helven em groot schutte gebeert eersten mit maltranderen
 dat duide by nae een heelen dagh lanch verbeerslichen /
 soo dat de Gellerischen ten laesten hielden die victorie en
 namen den Borgondischen acht / en twintich scheepen /
 mit al dat daer in was / en kregen eene groote bute /
 ofte rooff dat groot goet weert was / ende leeden oock an
 beuden souden segaeden en volck de gewondet en oock doot
 bleeden / en dacten scheepen ontfenden em en liepen ter
 Zee de em ontfuemen / daerna doe deden de Saffischen
 swaren hoop all toe elendigen schaden in Westvreeslant
 op den Steden de de scheepen hadden helpen neemen /
 mit oer volck en scheepen / als se de van Doffwert daer
 een groot part van branden / en Dorkum woer heel uit-
 gebrandt / en daer stont in een schoone kercke mit een
 hoogen toorn mit leyden gedeckt / all mede verbrandt /
 en voer alle de blecken en freeden en doeghen by der Zee
 langes woerden all verbrandt / en boele ander Dorpen en
 Carpselen gelegen in Westvreeslande / en Cloosteren daer
 se eenige actie ofte toesaeghe op hadden vernitsem vran-
 schadt / hulpe / en bystant wegerden ofte goet Oel-
 kerich weeren / de woerden all gebrandt / soo dat de schae-
 de de doe daer gedaen woer niet wael is toe te gheben /
 noch se waerdeeren / de Grabe van Oostvreeslant bleef
 liggen mit sijn volck in Dorkum / en de Grommings
 tutter halve Stadt en schutten quemen weder toe hups /
 en stonden den Gaben weder drie hondert knechten in oer
 stede / daer by em toe leggen / Aldus soo bleef de Gra-
 be liggen mit sijn volck in Dorkum / en de Saffischen
 swarten hoop in Westerlant / en niemant en doegh den
 anderen verfochten / en de Grabe woerde niet daer weder
 hen / alker de Saffischen weder uit Westvreeslant weeren /
 en onder des schreiff des Grabe brieden toe Grommings
 an den Maerschalck des Wartogen van Geller / Willelm
 van Ope genaemt / de doe Grommings in hadde van
 des Dursken van Geller treeghen / en eenen brieff an Doff-
 mester en Maer / en eenen brieff an Luthen Hoorenkens
 en Beccent Coenderdes / de brieden an den Maerschalck
 en de andere inhielden dat de Grabe de Grommings dat
 Grom-

anno Gzonnings geliede plach toe wesen / helle he booz sint
1515 en dat he de betuollen hadde loecken Hoorenken / Be-
rendt Coerdes mit synen Amptman / en Doosten de
Aengeringe en gerechtigheyt van sinent wegen toe betue-
ren / daer de van Gzonnigen nu contarie en regens ge-
daen hadden / en hebben nu gesatt hier Ape Hoofstman
de de Kegeringe der landen solden hebben naer older ge-
woonten / welck de Gzabe sechepelijck affschreiff dat de
Maerschalck noch de van Gzonnigen der Landen ge-
rechticheyt geeneripe wips solden onderwinden / en schreiff
Lulken Hoorenken en Berent Coerdes dat se van scou-
den an de Kegeringe der Emmelanden solden weder an-
hangen en neemen / men se weeren soo coene niet dat se
sich des doosten onderwinden / sus seyeen dat de Gzabe
wolde warren en moettuillen.

Van een bestandt tusschen den Bogzundi- schen ende Gellerschen ende velerij booz den Weerdenbrag.

Des Wongsdaegs booz sinte Dyt toogen de halve
Stadt Suinte Maerrens Caspel uit / en beleeden
den Weerdenbrag omme dat toe wennen. Des Donder-
daegs daerna noemelijck op Suinte Dyt's avondt / que-
men van den Gellerschen Regenten vrieden toe Gzommi-
gen an den Maerschalck en den Raet / toe dat daer een
baet secker bestandt was opperrechtet en gedingen / van
de Ambassaten der Koonincklijcken Majesteit van Brant-
rijck / tusschen den Doozluichigen Hooghgebooren Dyt-
sien Gerdiz - Hartogh van Castillen / Gostenrijck en
Bogzundien etc : en den Dursen van Sassen mit oeren
bevaanten eens / en den Hooghgebooren Dursen van
Heeren den Hartogh van Geller en den Gzaben van
Emden mit oeren bevaanten anderdiels / diuende die
Dyt van vier Maerden / en elck solde inhouden sondaene
Dursen en Streden als se in hadden / en de hallingen sol-
den elck koomen op oer goet ongeschiediget / en in desen
bestande soo solde des Koonincklijcker Majesteit van Brant-
rijck

elck handelen tusschen den Dursen dat oer beyder seker anno
1515 linge verlijcket solden worden / toe wael dit bestant als
1515 de Gzonnigen was verlijctet / noch soo bleeben
de Gzonnings daer alliche waellijgen booz den Weer-
denbrag / kome se daer eenich gewin an gehad hebben
se hadden dat bestandt niet geacht / want se hadden al
geschant an den Weerdenbrag / des Sondaegs nae St.
Dyt, quammen de Sassijsche off van den Weerdenbrag /
en selden schutte gebeert mit malcanderen / en vellen in
der Gzonniger Schang / en sloegen tme doot / en
daer woeden welcke gewondet / en bengen daer veer en
namen by oft se seg haekluusen / en de Gzonnings
dreven se weder dat se mosten knechten doe by em / so
de Gzonnings hadden gene knechten op t Blockhuys /
quam daer een geruchte dat in t Strichte van Utrecht
een vergaderinge van knechten was / soo braken se op
desse nachts mit oer heer dat se noch by em hadden /
want de bozgers meest verloopen weeren / en queemen
weder in de Stadt mit oer tusen en geschut / men daer
bleeff boele plunderpe van achter / van Probiande / hier
en coft soo dat se Goode danciken dat se mit halber eeren
daer aff quemen sonder meer schaeden / onder desse han-
del soo bleeben die Sassijscher Maerten hoop noch ligen
in Weesterlandt / en de Gellerschen in Sneek en Sloo-
ren / en wolden niet uitten lande eeren oeren soldt elck
van oeren heeren hadden / ofte se wolden by eene vassen
en plunderen Sneek / en Weestlandt daer veer onder des
soo landen de Bogzundischen heeren oeren Stadtholder
van Holland Joncker Floris van Gmond / en quam
oer in Weesterlandt mit geldt / en solde de knechten toe
breeden selen / als he nu hoorde dat de Gzonnings
weeren booz den Weerdenbrag / soo sande he eenen he-
raet mit een credente toe Gzonnigen / om van se toe vrie-
ten ofte se dat bestant niet mede wolden hoiden / want se
meenden dat se noch laegen booz den Weerdenbrag / en
wusken doe toe Leuwarden niet dat de Gzonnings we-
der toe hups weeren getoogen / ten anderen begerden
dat se enen dagh mit em wolden hoiden toe Leuwarden
op vaste geleide / daer en de Gzonnings op antwoor-
den op den punte van de beleggen der Weerdenbrag / se-

anno den se op dat em geen bestandt weere hervatiget doe se
 15 uittoogen / men soo vroe als em dat bestandt was ver-
 wittiger / soo toogen se weder aff / en op den anderen
 punt soo seeden se / dat se dat bestant mede anneemen
 toe hielden als dat tusschen beiden Dursen opgerichtet
 was / op den darden articel van den dagh mit em toe
 hielden seeden se op / se hadden sich geëben onder den Dursen
 van Geller / soo trochten se noch en wolden hielden sinen
 anderen Heeren handelen noch daegen hielden hielden sinen
 wieten en wilsen / se wolden an sine Genade versie-
 ven / weg em daer an belebede wolden se em geerne in 't
 beste hervatigen. Monker Floris / de Stadtholder
 bleeff noch liggen mitten knechten in Westerlandt en siels
 den de doe breeden / met gelt en saken als he best conde / en
 daer was wonderlijcke voete geschuytes van busen in Leu-
 warden dat den Boogvinders Heeren toe houde / dat
 se den Dursen van Sassen gellent hadden / de he den
 dan mede wan / welck geschuyt niet waell toe wordes-
 ren was / dat liet hy alle toe scheepe brengen nae Har-
 ringen / en hoeren weder nae Hollandt. De Gzabe
 van Dorsvreeslandt en de Heer van Swartensborg
 bleeben in Dorchum / mit oer volck en wolden niet daer
 hen eer de Swarte hoop uit Westvreeslandt was / doch
 de Gzabe woort toe raede en brack op mit sin buien
 en knechten / en tooch weder vover Gense nae sin
 Landt / en liet blyben in Dorchum den Heer van Swar-
 tensborg mit sinen knechten van den Gellerschen waer-
 gen / en schreef hy em daer toe koomen een part volckes
 mitten Soebenwolden / en uit Acht Carpel / Colmer-
 kandt en Dongerdeel om hy em daer toe leggen ter tyd
 de Swarte hoop uit den Lande weder waere.

Van eenen dagh de de Saffischen ende Gronningers toe Essen holden.

De Dursen van Sassen schreeff blyken an de van
 Gronningen om mit se eenen dagh toe holden / soo
 hebben de Gronningers beleefet hy consent en wille des
 Maer

Maerfchalcks van Geller / den dach mit se toe holden
 in 't Clooster toe Essen / en de Maerfchalck / Maerf-
 1515 Willems de Pastoor van Sassen / Maerf / Tullef Colmer-
 des de Boogvinders / en Mr. Gellmer Cantet / de Se-
 cretarius toogen daer hen op gelede / en daer quam em
 toe moete op den dagh van der Saffischer wegen / Heer
 Durbelen / en Maerf Alstert Brooft toe Loppersum /
 de Saffischen voer geëben dat de van Gronningen sol-
 den verlaeten de Dursen van Geller / en den Gzaben van
 Dreeslandt / en neemen den Dursen van Sassen voer
 deren Heeren en eenen ewigen Gubernator der Dreescher
 Landen / als dan soo wolden se toe breeden sielen den
 Dursen van Geller mit eenen souma van penningen /
 voer sin onkosten tot rechtentnisse reuiger onpartidijcker
 Heeren / en de Gzabe solde weder hebben sin Landt en
 Dorsgen en Slooten de se em afgewonnen hadden / en
 solde dan nae in 't ewige se en sine aeffenaemen oer
 Landen bekenen van den Dursen van Sassen / en deren
 arben alse ewelijcke Gubernators der Dreescher Lan-
 den van wegen des Hilligen tijer / en de van Gronnin-
 gen solden holden en hebben de gebruycke des Stapel-
 rechts / en verheeden en marchen der Ommelanden
 gelijck se voer hen eer dessen Dorloch gehadt hebben /
 op desse articulen hebben de van Gronningen geandwoort /
 dat se den Dursen van Geller hadden huldinge / plicht
 en Ede gedaen voer deren Landes Heeren / soo wass
 em niet doenlijcken sulckes ter toe handelen mit se buien
 consent waere en wille des Dursen van Geller / wisten
 se seninge wege dat se em gelede condon waer / men van
 den Dorschop en dat gesichte van Atrecht om datse bes-
 lisch en onbebaert mochten verken / an den Dursen van
 Geller / al 't geene em daer bejegende en den Dursen der
 vreden hebben belebede / wolden se em weder wittigen.

Van den plegt die de Bisschop op 't nie
had tegen den Graven ende Gzon-
wingers toe hoornen.

Soo sijn hoer gehoort hebben / van dat de Grabe ende
anno van Gzommingen gedaeghet weeren / toe rechte tegen
7515 den Bisschop van Utrecht door Gedeputeerde Richteren
van wegen des Illustigen Vaders / des Paus van hoorn-
men in Brabant / daer de Grabe en Gzommingers van
appelleerden toe hoornen / daer se hen sende Meester
Hendrick Edelwoit Doctor / de toe hoornen lach omtrent
twee Jaeren / en verwaerde daer den plegt / en quam doe
weeder toe hup en de saecke niet geendiget was / en selde
enen anderen Procuratoren in sijn stede de saecke toe ver-
holgen / men se en is niet wael en waer genoomen te
verandwoorden / want de Procuratoren de daer laegen
hebben verregen twee sententien voor em van wegen des
Bisschops constancie / des Graven en Gzommingers /
welcke sententien en bleven sint gecoomen toe Gzommin-
gen daer se noch op 't nie weder van hebben geappelleert
toe hoornen en onsen Illustigen Vader den Paus / en sen-
den daer heenen eenen geheeten Meester Hugo ter Apil /
Doctor en Advocaet toe Suinte Maerten / de den plegt
daer verwaren solde.

Van dat de Borgonsischen Westerlandt an-
nemen van den Salsischen ende de
Swarte hoer ende de Salsi-
schen uyt Weeslant tooghen.

Als dat besant gemaect was tusschen den Warts-
gen van Borgondien van Geller / en den Warts-
gen van Sassen / en den Graven van Weeslant mit oer-
ren verwaeten / soo in hoer wat van hebben gehoort / soo
hebben

hebben de twee Wursen van Borgondien en van Sassen anno
verlijket bruntjcken onder malcanderen / want se sich 1515
nae betwant en sode weeren van bloedes wegen / soo dat
de Borgonsischen souden Weeslant weder anneemen / in
wat manieren is nu onbekant / soo hebben de Borgon-
dischen daer besant Sr. Floris van Egmont / Stad-
holder in Holland / de Slooten en Steden in toe nemen
in Weesingelant van wegen des Wursen van Borgon-
dien / soo hebben de Salsischen geopeit en ingedaen soo-
daene Besen al se doe noch in hadden / als Leutwarden /
Fzanicke / en Waringen / en de Salsische liegenten
hebben vercoft oere husinge / en timmer / en ander sijn-
zen de se daer in den Landen hadden / en gescheepet alle
oere goederen / en daermede uit Weeslant getoogen in
grooter droessheit / dat em sonder twijffel swaer en last-
sich was te doen / daer se in soo grootentriumph / vrom-
de en macht een tytlanck geseten hadden / en groot goet
getwommen hadden / en sus ober sturs en haefligen mos-
ten ruinen uit den Lande. Soo hebben de van Leu-
warden / Fzanicke en Waringen mit welcke Nobeli-
gen / en Landen Sr. Floris gehuider / plicht en Ede
gedaen van wegen Wartsch Laeris Borgondien / soo
hebet se em weder versegelt en gegeven groote plicht-
gen / en brugheden en gerechtigheden / better dat se had-
den by den Wursen van Sassen / daernaer hebet se toe
breeden geselt alle de Inwooners van Leutwarden /
Fzanicke / en Waringen hoer sodoaene cost en teeringe
als se ten achteren waeren by den Salsischen / desge-
lyckes heft se toe breeden geselt den Salsischen Swar-
ten hoer en betael mit gelt en saecken / als dus de knich-
ten te breeden geselt weeren soo sint se uit den Lande ge-
toogen / een part omtrent twee duisent nederlantische
duitsche kniechten / omtrent twee duisent toogen oover toe
scheep in Holland / den helt de Wartsch van Borgon-
dien by sich in sijn soldt / de ander swarte hoer toech
toe voet / toe paede / toe waegen uit Weeslant op S.
Meertens dagh translatie door Doerum en Collem /
daer scheepden se sich / een part toech nae Smaltinger-
landt / en Wierlandt / een part nae Langewolt / en
Weeswolt nae Dente / en namen all mede datse dragen / en

anno van Aſſrahel ſoo lange in bedwanc en bangenſchap ge-
 4515 hadt hadde / verſolgde ſe mit grooter macht van volck
 in 't ſtode Aſſra / Moſes floech mit ſyn ſtoede int Aſſra-
 en dat Aſſra en waeter quinc van eene ſaen / en Aſſra-
 ſeg mit alle ſyn volck gengen daer droeges voetes doer /
 geſlechterwys ofte ſe inſſchen twee den kinderen van Aſſra-
 Aſſra mit al ſyn volck volgeden den kinderen van Aſſra-
 nae in 't ſtode Aſſra / en waeter ſloot ſich by eene / en
 Coonlick Aſſra mit al ſyn volck verdranc en ble-
 ven doot in 't ſtode Aſſra / Leefen top oock niet in
 der Aſſra doe Aſſra in 't landt van beſoſten quam / mit
 de kinderen van Aſſra / en belede de Stadt Aſſra-
 de toemaele ſtark en onwinnelick was / wat dede Aſſra-
 ſue he badt Godt van Vermetrijcken an inſſelicken mit
 al ſyn volck om gratie en hulpe / wat geſchach / Godt
 verbarnde ſich oover de kinderen van Aſſra / en Aſſra
 ordineerde eene proſſeſſie mit al ſyn volck en gengen ſo-
 ven mael om de Stadt / mit Trompetten / Claretten /
 en Daſſinen / en marcheden ſoo grooten geſchrey en geroep
 ſoo dat als ſe de ſoebendemaet omme de Stadt quemen /
 hermits Aſſra-ſue van Goodes hulpe / vellen alle de poo-
 ſen en muiren daelf de omme de Stadt weeren / en Aſſra-
 ſue mit die kinderen van Aſſra-ſue quemen in de Stadt
 en woenen de ſonder ſtroemen / ſcheeten / ſloodt / noch
 ſlach. Weſſen top oock niet vanden Konlick van Aſſra-
 de de Stadt van Samaria in 't Landt van Beſoſten
 ſoo ſwaerlijcken belecht hadde / mit ſoo grooter macht
 van volck / en hadde ſoo ſeer beenget dat in der Stadt
 ſoo grootten commer was van hunger en alle gebreke /
 ſoo dat ſe de Stadt niet langer mochten houſden / ende vol-
 den de Stadt opgeeven en lieber ſtarven booz die blan-
 den / dan langer in ſondaene elende toe blyven / wat ge-
 ſchach / die Propheete ſede neen / dat ſullen ghy niet doen /
 ghy ſult poenitentie doen en bidden Godt om gratie / Godt
 ſall ju heſſen en ſall ju moegen verloſſen van alle ju vi-
 anden / en ſullen kryggen ſoo groote overbloedicheit van
 all des ju van nooden is toe hebben / ſoo was daer eene
 van de opperſte in de Stadt de dat weer ſprack en niet
 gelooven twolde / en ſede dat weer onmoegelijc dat Godt ſe
 ſoo roordt verloſſen conde / wel an ſe de Propheet toe dat
 ſall

ſall geſcheen en du ſalſſet beſeben en ſien / men mehe ge-
 nieren ofte jenich bozeill noch baete van hebben: in der 1514
 nacht ſoo quam in 't heer dat daer booz de Stadt ſach
 en daer ontrent ſoo verveerlijcken geſchrey ende geroep /
 dat Godt daer ſchickede en ſande / recht ofte hondert
 Duſent ſtueren ende knechten geweeſt hadden / en de
 Coonlick van Aſſra brack op mit all ſyn heer in de
 nacht / en bloogſt ſien tregh en leeten all achter van Pau-
 ſoenen / buſſen / probande / kneederen / cledenien / geſt /
 ſulber / mit al 't geene dat ſe daer booz hadden; Als dat
 heer ſus gebloogen weeren uit oeren legeren / ſoo we-
 ren daer Aſſraeſche liden uit det Stadt geſaen van
 armode en hunger / all toe voerteer dat heer opbrack /
 de quemen by de vadoelen en vonden dat heer oerack /
 daer ſoo groote overbloedicheit was van alle Aſſra-
 de / wyn / en wepre / viſch en vleſch / goudt en ſulber / dat
 niet uit toe ſprecken is / deſſe Aſſraeſche menſchen le-
 pen van ſonden an weder nae de Stadt van Samaria /
 en quemen in de Stadt / en brochten em de ydinge wat
 daer geſehen was en ſe geſeen hadden / als dat de Bo-
 geren en inwooneren der Stad hoorde / ſoo liep elck nae
 de poorten omme dat wonder toe beſen / en de Aſſra
 liep mede die niet loben en wolde doe de Propheet em
 ſede dat de Stadt verloſt ſolde worden / en he ſolde daer
 geen baete ofte proſt daer van hebben / dat em doe al-
 ſoo geſchach / want he wort in der pooze doot gedron-
 gen / en doe de Bozgeren en inwoonets quemen buiten
 der Stadt ſoo vonden ſe dat alſoo als em de Aſſraeſche
 liden hadden geſecht. Wat leſen top oock van de Aſſra-
 ſige Aſſraeſche Aſſra en Aſſraeſche / Aſſraeſche hadde
 de Stadt in 't Landt van Beſoſten ſoo ſwaerlijcken
 belecht / dat de Bozgeren en inwoonets de Stadt niet
 langer konden houſden van hunger en commer / en ſeden wi
 wollen Godt bidden om hulpe en gratie / heſt he ons dan
 niet by der tyt / ſoo wollen top de Stadt opgeeven / en
 gaen in handen onſer branden / doe ſeden de Propheete
 Aſſra-ſue dat ſall alſoo niet weſſen / dat ghy Godt ſullen
 ſetten eene tyt daer ju binnen ſall verhooren / men wy
 wollen poenitentie doen hant dat Gode ſich oover ons ver-
 barmet / dat doe alſoo geſchach / want Aſſra-ſue en all dat
 volck

anno volck deden groote penitentie / en Godt verbarmede sich
 1514 over se / en Judith ginch uiter Stadt tot Holofernes en
 quam tot hem in synen paviljoen / en Holofernes kuregh
 oneerlycke liefde tot de willige Vrouwe Judith / en se
 hadde mit oet genoemen uiter Stadt eenen slaepdranc
 en den gaff se em toe drincken / en in der nacht soo sneet
 se em syn hooft aff / en slach dat in een sack en brachte
 dat in de Stadt / en staecten dat hooft des morgens ter
 poortzen upt / als dat syn volck sach en em doot vout-
 den sonder hooft in 't bedde soo braken se op entoogen en
 kuregh / en de Stadt wort soo verlost. Dat lesen wy
 in 't 2de Testament als van den willigen Apostel Sumte
 Peter / den Herodes swaerlycken in venckenis hadde
 geleyt en wolden dooden / wat geschach / Godt sande
 synen Engel en verlosse en inder kercken daer doe
 sinte Peter seide. Amc scio bere / quia Dominus mi-
 sit Angelum suum. etc. nu wiet ick voortwaer dat de
 Heere heeft synen Engel gesant / en hebet my verlost
 van de handt Herodis en van alle vervolginge der Joden /
 dat welcke de van Gromingen oock waer moogen seg-
 gen etc. wat is daer oock gescheen / niet langen Jaeren
 verleden van den Wursten Hartogh Albert van Beje-
 ren / Ghebe Willem van Hollandt / en Ghebe Johan
 de Dreeslandt soo in hadden en mit volck beset / soo gr
 hoor in 't anderde boeck deses Coninckels geschoot hebben
 wat is doch doe alle gemest / aist Godt anders hebben
 wolde ist al getwandelt / en sint elendelicken mit wat
 Dreeslant verlaegen en verdreeven / mislycken mit wat
 sonde en quaet dat gescheen is in Dreeslandt / vernits
 rooff / brandt / doot / doot / doot / doot / doot / doot /
 steren / en in den Dammie van den Wursten van Sassen
 daer em Godt besunichheit dessen grootten verling / schae-
 den / en nedervlagen hoor toe sekeret hebet / hie nu ge-
 hoerch van / waer toere den de noch wiste waer dat tot
 hunden wyl / want het is noch niet in den vaete daer 't in
 suken wyl / gunnet my Godt dat ick dat elnde belede /
 soo wil ick ofte Godt wil in hoorz verlaeren / en seyn-
 ben nae aller myner bester wetenheit wat ick daer van
 verbaere.

Wan

Van doe de Ghebe van Oostvreeslandt weder toe hups quam van Dor- kum / wat daer nae geschach in Oostvreeslant.

Als de Ghebe weder toe huls quam in syn Landt van anno
 1518 Oostum / uit Westvreeslandt / en de Saffische en 1518
 Swarten hoop weder uiter Lande weeren / soo gr hoog
 geschoot hebben / soo hebet he niet angeseen noch geacht
 dat bestant dat gemaket was tusschen den Wursten van
 Gromingen / van Sassen / van Sellen mit oeren adhae-
 renten en abhangens van heiden partijen daer Hr. Johan
 van Eldenborg / Heer Omtke en Hr. Christoffer mee-
 ten de he niet em mit Dreeslandt hadde en mit synen bu-
 ren in Hr. Christoffers Landt van Jeteren / en dede
 daer al toe grootten schaden / vernits rooff / brandt / en
 hangen en slaen en brande Jeteren by nae heel uit / daer
 nae noch he hoorz in Butsagers landt / en de Butsaga-
 ger helsen mit em toe ende kregen de besten in de de Bruns-
 wicksche daer in den Lande gemaket hadden / en sloe-
 gen al doot de in den Butsagers landt / en kregen weeren /
 een deel / als de Ghebe synen wille daer hadde vullentoo-
 gen / soo noch he weder in syn Landt / en de Butsagers
 meenden oover alle quaet doe toe weeren / en meenden
 hoorz onder de bescharminge des Gheben toe bliuen als
 se verryt getweest weeren / en wolden den Gheben seker
 holden hoer oeren sekermeere dan den Hartogh van
 Brunswijck hoor eenen erf Landes Heeren / dessen han-
 dell en anslach ende afredinghe der Butsagers daer se
 em tegen losse brulinge / plicht / en Gede de se den
 Wursten van Brunswijck gedaen hadden / moede den
 Wursten Hartogh Erck van Brunswijck / en slachde
 sich daerop toe peerde en toe boot / en quam mit groter
 machten weder in Butsager landt en sloegh al doot
 hoor boots in inkooren wiss en kint en mang / doe he
 wert

Q 2

anno wat in 't Landt was sloegen se doen geen meer Dood-
 1515 men noch kinderen doodt / en de Gzabe hadde daer vele
 schepen an 't landt ende se hadden selven schepen luge-
 gen / daer liepe voele op de sich in die schepen bargeven /
 en die daer niet inkoemen konden worden doot / van doodt-
 geslaegen / en daerna hebben se dat gansche heele landt
 geplundert en uitgelaegen / en al datse dragen en drupen
 ronden van alle silber goederen / ossen / peerden / hoef-
 sen / uit den lande geslaegen / en gedreeben / en daerna
 dat gansche heele Landt en huizen gebrandt / soo dat daer
 twintich staende bleef / soo dat daer soo grooten schaden
 gedaen wazt / verniet rooff / brandt / dootslach soo dat
 ter niet maelt toe beschypen is / en sint mit desen rooff
 uitten Lande getoogen / en liet daer niemant van den
 Brungswijckischen in omme dat landt in toe holden /
 men he is voort mit sijn heer gereset nae des Gzaben
 landt / en wilde spijgen en ontfetten de Dorggh toe
 Stickschusen / de de Brungswijckischen noch in hadden van
 den Gzaben / als de Gzabe dat vernam / soo hebet he
 daerop gestarcket / en slact die dicken doot / en liet de
 landen mit water onderloopen / soo dat de Dursse van
 Brungswijck rummerlijcken en mit grooter swaerheit
 mit sijn rest heet weder uitten Landen quam / als de
 Hartogh van Brungswijck sus weder uitten Lande was /
 soo toorch de Gzabe voot de Dorggh toe Spienge / de de
 Brungswijckischen in hadden / en hebet de weder gewonnen
 en ingenoomen / sus behelden noch de Brungswijckischen
 twee bozgen van des Gzaben Slooten / de se em affge-
 wonnen hadden / als se Stickschusen / en den Dorebozgh /
 als dit tusschen beiden parpen sus gehandelt was / soo
 versede de Gzabe / mit sijn volck van Dorggh in heer
 Oomken Landt / en genect leggen voot Gsemse daer
 heer Oomken tegen hadde / eene krepelijcke en vaste
 Dorggh mit eene vlecke en Stadt voot de Dorggh / en
 meende de Dorggh en Stadt toe winnen / en lagh daer
 rene tyt voot / als he nu daer geen gewin sach / soo is
 he weder opgedroocken / en gereset nae sijn landt / men
 he hebet daer in 't Landt grooten schaden gedaen / ver-
 niet rooff / en brandt en schadebent.

Item als de Gzabe nu weder in sijn landt was / soo
 hebet

hebet se oock sinnen moettullen roelen an de Westerzidt anno
 der Gense in Gzomingerlandt / en kerzgh daer buren in 1515
 den Ommelanden / tusschen der Gense en Landwerse
 omme van se toe hebben de acht duysent rinfij gulden /
 de he Jaerlyc plach toe hebben / van des Dursen van
 Sassen wogen / als een Stadholder / doe he Gzomina-
 gen noch in hadde / en eische van den luden dat ach-
 terfallige mit den principael / als dit nu de tegente als
 een heer van Swartzenbozghen Arkelens / soo genoot
 de de Dursse van Geller / in Gzomingen hadde ber-
 marchende dat de Gzabe de Overhept en de tegereinge
 der Ommelanden sus an sich meende toe holden / soo
 sinte oetcoornen mit den Gzomingers / en hadden angst
 dat de Gzabe solde oetcoornen / en neemen den Dam
 in / en he hadde alreede op den Delfspil / eene Delle en
 Blockhuys bestet mit volck / soo mochte he alle desse
 Ommelanden daer upt hebben bediagenen / soo sint de
 heer van Swartzenbozgh en Arkelens / hoef lunge
 Hoghemester in Gzomingen / Lubbert Clant klages-
 heer / mit een deelt volckes sijn getoogen in den Dam / en
 hebben de Ommelanden en buren daer gevaaget / mit
 schiffen en spaden / omme den Dam te ontweeren en
 volwaerken toe sypen / en de graste toe vernemen / als
 dat de Gzabe vernam dat se den Dam soo wolven de-
 sturenen / soo hebet he voele spuer buren by eene
 booschreben omme dat toe keeren / en daer was all
 wat begunt toe sypen van dat slact / van dat volwaerk
 en booschrebe affgemeten in de grast / als de Gzomingers
 nu verhoorden dat de Gzabe sich starckede / omme sich
 daer in den Dam toe vercoerken soo hadden se angst
 voot een quader en eers karmisse als se eertijc mit em
 geslat hadden / en sint mit oer volck opgedroocken en be-
 der in Gzomingen geschoonen / als desse saecken dus
 luyter verslepen / tusschen den Dursen van Geller en
 den Gzaben / en de Gzabe quam in den Dam als de
 Gzomingers daer upt weeren / en sepreess de Ommen-
 landen noch al by luyt / en goet / en by den brande om
 Schattinge toe hebben / soo dat de Dursse en Gzabe mit malen-
 ronden wieren toe dat de Dursse en Gzabe mit malen-
 deren sloeden / soo hebben de Gzomingers sijn geschiet
 dese

anno 1515. Meester Willem Passoor toe Sante Maerten / Peter Stickinge in der tyt Bozgermeester / an den Dursten van Geller / omme aldaer van den Dursten seiven toe hooren en toe vernemen woe alle dinc tuschen den Dursten en den Graaden / en in mede de van Gzomningen en den Emmelanden gelegeen weeren / en soo dan huldinge / plicht en Ede als se den Graaden eertijds gedaen hadden / welcke he en gunt hadde gehouden / daerop se des Dursten van Gellers Maerischalck Willem van Op / in name en vande woegen den Dursten van Geller huldinge / plicht en Ede gedaen hadden / by consent des Graaden van Gostvreslant / soo hebbe de Durste van Geller versijck daer ontfaangen binnen Surpheen / en genedelijken ontfangen / en al oers anbrengen goedelijcken geschoort / en onder anderen hoelen reeden an beiden / dat in 't lange al van wouden niet is toe verhaellen / men in 't sluten ge-andt woort al 't geene dat der Stadt van Gzomningen van sinen Maerischalck in der huldinge weer gesloket en he en minnet meer in verorden noch affbrecken en wouden / Landt en luden / ipst en goet / by der Stadt en Lande / opsetten / mit voele en meer reeden ende woorden / de Durste hebbe een gesceft dat he seiven in siner eigener verfoenen wouden heerlijcken coomen in Gzomningen / omme aldaer alle psiblijcken van Oberheyt Stadt en Lande / en alle saecken mit malcanderen toe handelen / en toe maerken als dat in 't Eulwige gehouden salde worden / daer de van Gzomningen oeren afficheyt van den Dursten op hebben genoomen / en sint wederomme toe Gzomningen gerepriet / en de Durste van Geller schreeff den Graaden een schaypen en strengten breeff in den Dam / daer hedoe noch was / en soo vove als he den Breeff creegh soo liet he den Emmelanden den ongemoeit omme de schattinge van se toe hebben / en is weder uit den Dam gereist / en weder getoogen oover Eemse.

Dam

Van dat Blockhups toe Weerdenbras by de Duure gelegeen / woe de Gzomningers dat toe meste maekeden in 't Jaer Wyssyn hondert en Seftien.

De Graue van Bentum hadde dat Blockhups anno 1516. Weerdenbras in / van wegen der Saffischen / als soo by booz gehoopt hebben / soo sach de Graue daerap mit groeter ontfosten soo dat en ten lesten verdroot / dat wouden de van Gzomningen wys / en beraden eenen dagh mit den Graaden van Bentum uit consent en besleuen myns Heeren van Swartzenbozgh / de doe ter tyt in hadde van wegen des Dursten van Geller / en sint gereist toe Weren / toe dagvaert in de wercke booz Sante Puncien / anno Wyssynhondert en Seftien / en sind aldaer mitten Grauen overgekoomen / dat de Graaden solde daer affnemen al dat op dat Blockhups weer / busen / cruit / alle huisverfchup en tiber goet / en al dat tinner van huisinge / luitrick en goot / niet uitgesondert / daerna seiden de Gzomningers dat inneemen / oeren wullen mede schaffen / daer booz solden se den Graaden geeben Soeben hondert Kingulden / toe betaelen op Maer maercoomende / en soo dageden de van Gzomningen de Drenten daer ontkrent woonachtich / en dat Gerecht / omme dat volwaert toe spien / daernaer oock die Weeren in Weelwolt / en hebben dat booz in den goont gederueert / en gesceert.

Van de nederlage de de Graue hadde booz Stickhuisen ende den Dam ende Welfspil Blockhups toe spien.

De Gzomningerschen hadden noch Stickhuisen in / daer sach de Graue booz mitter macht / omme dat weder

4

anno weder in toe krygen / soo quemen de Brungswijckſchen 1516 mit groter macht in de weerde van Suinte Georghijs en dyſen hondertende Seſien / en ontſetten den Boſt buren en mannen / en oock mede een part krygeſ knechten / want des Gzaben volck was over een brugge gezoogen tegen de Brungswijcken / en als de blanden an droongen en helleu toe em in / soo deden ſe als de buren pleegen toe doende en namen de blucht en liepen nae de brugge / en nae de ſcheepen / soo dat daer al dooben twaalf hondert doot bleven de verdrenckeden en dootgeſlaegen woorden / soo dat de Gzabe grooten ſchaeden leet an ſijn heſe buren en mannen / en daer bleeff oock een beentken knechten ontrent twale hondert / en de Gzabe mit alle ſijne buren en mannen was heele hijr mede boort hoort geſlaegen / en woerk toe rugge nae Altwerick an Embden / en conde boort eerſt geen weer boort ſijn Landt krygen doen / en moſte em dat toe voeren geeben / soo hebben ſe em grooten ſchaeden gedaen in Landt / vermits rooff / brande en brandſchatten door dat heele landt toeveren goeddumcken; Als de Gzabe deſe nederlage hadde ſoo hadde he noch een Blockſchut in op den Welſpil ſoo dacht em dat niet nutte noch proſyt toe wesen / omme dat daer toe holden mit groter coſt / soo helvet he ſijn volck toe huts laeren koomen / mit all dat daer op was en leet de Deſte alſoo ſien / van ſonden an ſoo hebet de Hooft van Harmſum / Sole ſhipperda alle de Buren daer ontrent daer verſcheben / en hebben 't gantsch heel Deftrueret / en geſteert / deſgeſchicken hebben de Gzaningers verſcheben alle de Ommelanden mit ſchuſſel en ſpade / en hebben dat warck omme den Dam heel ſlecht in de graſt geeſent / en weerloos gemaect. De Coninck van Brancrich hadde eenen dagh beramet / miſſchen den Wurfen Hartoch Carell Cooninck van Spangien / Erzhertoch van Oſtenrick / en Bozgunden etc. ende dat togh Caell van Geller / omme de toe verſchicken ſoo als dat an de Coonincklijcken Maſeſeit verbleven was / daer dat beſtant boort van geſchreben is / op deſſen boortgenoemden dagh ſaunden de Gzoningen daer hen ter daghwaert Meſter

Alſhelm Federſel / Paſſoor toe S. Meerten in Gzommin-anno 1516 genen Mr. Gelmier Cantor Secretarius / mer daer woort 1516 niet gehandelt dat der yune weert is van toe ſchryben / daer woort noch eenen ipen dagh beramet op St. Michael eerſtcomende / wat daer dan gehandelt mach woorden comet noch toe van de toch de reſe coſtede de Stadt wall ontrent vier hondert ſinghulden.

Van dat de Wurfte van Brungswijck mit oeren hulperen begonden dagen toe holden kintten Gzaben van Embden.

DE Biſſchop van Munſter mit andere ſhepdes Heeren / brachten de Wurfen van Brungswijck mit oeren anſangers en hulperen / en den Gzaben van Embden ter bruntſchicker handelingen en daghwaert / en hebben eenen dagh geholden toe Wremen / en nae in 't Sticks van Munſter / men de ſhepdes Heeren couden de partnen niet verſchicken / en de Brungswijckſchen hadden in Sticksuſen en de Wrebozgh / en hadden oock voete kintteren ende knechten by een / en vellen in des Gzaben landt op S. Bartholomens dach anno 1516. en deden all toe grooten ſchaeden mit barenen in Oſtozeſlandt / van Altwerick aff hent op nae Oghuſen de Langerick / mit allen anderen Carſpelen en doopen daer ſi couden comen / en doen dit groote Jammer al geſcheen was / en de hutingen man verdooven / soo toogen de Brungswijckſche weder uit ten lande / en ſpreegden beide Bozgen de ſe in hadden waell mit coſt en mit volck / de Biſſchop van Munſter de leet noch niet aff ſoo dat he deſſe Heeren geerne ſolde verſchicket hebben het vroude toe noch niet gebonden wesen.

Van den grooten Steenen toorn buiten Oosterpoorte den de Gzommingers deden nederbrecken.

Als de Grabe Gzommingen hadde ingenoomen en plicht huldunge en Eede ontfangen hadde / en em geoorloet was eene Deste toe maecten / soo op 't oostpoort hebben / soo hadde he maecten laeten an de Dooztweester hoerne in de graef van der Doozht een toe macle groote / dick / starcke toorn / als he nu Gzommingen verlaeten hadde soo hebben de Gzommingers op Sinte Bonifacius dagh toe sypen en in den gromt daer toe brecken / want se meenden als de Dursie van Geller toe Gzommingen ingeboert wort / als he dan sage sdaene Deste soo solde he den toorn niet hebben willen laeten sypen / want wat dat de ooge niet en siet dat becroent dat harte niet / en dat desse Toorn en Deste dus destueret en gesteren wort / nam de Grabe tot grooten ontfullen den Gzommingers ass.

Van Heer Ewelsma hups dat de Doozguntseken beset hadden ende de Gellerschen innamen ende Aeltuwarden beleeden ende meer andere dingen.

Dier lagh in Dertwerderdeell een starcke Dooftmans wooninge Gemme Heer Ewelsma hups / dat beseten de Doozguntseken omme Dertwerder / en Dongerdeel / en Dookum / dat de Gellerschen in hadden / merde toe beddingen in toe holden ende toe brantschatten / soo quam de Heer van Swarzenboogh / ende Akeles / des Hartogh van Gellers krennester toe Gzommingen / en leeden daer een Doozslange en een halve Cartouwe mit krupt en vlooren / en toogen mitter macht mit oer knechten en voele kuitren uit Dongerdeel / en Dertwerderdeell / en

en Gellmer landt / ooo dat voozgenomde hups en sjoos anno niet holden condon / en gaben dat hups op ende gengen aff / 1516 beholden luff en goet / des vrbages nae S. Bonifacius dagh.

Als nu de Gellerschen / als nu Heer Lenert van Swarzenboogh / Henrick van Akeles / aff krennester mitter Akeles / Doozelingen en Gellersch weeren als Gemme Doozwa / Almie Aarta / Gemme Akeles / Siche Doozwa / mit oer partres liden Doozwa / nammen mit em de Gellersche knechten de se in Akelesiant hadden / en schreeben bp em toe koomen alle de Akeles / en den anderen dan uit Aangevoit / en Akeles / en Hummerse / ende toogen mitter macht ooo Aeltuwarden / mit groot volck / men Aeltuwarden was seer vast gemaect mit Doozwa / knen en graffen / en waer beset en betraet mit buisen geschutt ende Dooz / ende daer waer omtrent ander half hondert kuppes knechten in / ende daer toe oere Doozgeren en inwooners soo dat de Stadt waer betraet was / en schooten daer seer uit mit oer groote geschutt / soo dat de Gellersche niet naer der Stadt en durften / dan men mit eener Doozslange affschieten mochte / en soo maecten se oer leger in de benne achter dat Dooz / en ten leken maecten se noch een leger bp Dooz / omme de Aeltuwarden de bet toe beddingen / men se en achten daer niet seer op / want se oeren coen des daegs alijcke waer uiter Stadt in die weede / en helden alle daegen schutte geveert / mit malsanderen in de weerde ooo onser Leber Doozmen Hemelvaerdes dagh / landen Conuck Cavel van Spanjen / Ertzhertogh van Doozse / en Doozgundien etc. in Akelesiant enen grooten hoop kuppes knechten toe peerde en toe boet / en quemen toe scheep in 't land / booden twalf Doozse stark / daer boven driehondert edelingen en weeren costelijck uitgewest / mit swen clederen en gouden stucken en weeren all uit Spanjen daer gekoomen / en uit Doozse / en uit Doozgundien daer mede weeren / besalben Sammerheren Jonckeren en viddersen / Grabe Phoe / ut / de Grabe van Akeles / dan Heer van Doozse /

anno 1516 Gabe sloeg van Gifstein/ myn heer van Wassener
 1516 mit meer Gzaben en heeren/ haer namen is Godt
 bekent/ als de Gellerse de tydige kregen dat soo
 daer nae volck in 't Landt gekoomen was/ soo braken
 si by abonde booz Aenarden op/ en verleepten oer les-
 mer/ en daer bleef boele goedes in 't leger/ van laecken/
 Spdwark/ kremerpe/ ende ander probiande dat de
 Aenwerder al toe maele kregen/ en vrouwen groote
 knute/ de Gellerse en Dreesen weercken in Sneek/ en
 Bolswert/ ende de huislieden elck nae syn huys/ en in
 Dorkum sande se rive beendell knechten omme dat in
 toe hielden/ ende daer toogen oock in boele buren uit
 Aenwerderdeell en Dongerorel/ de Boggondschen too-
 gen in Eldenloosier en daer ontreent/ en meenden Bols-
 swert in toe kypgen/ men se zonden daer geen gewin an
 hebben/ soo toogen se daer weder hen/ en legerden se toe
 kregen Dorkum oock in dat de Gellerse in hadden/
 Als de Boggondschen mitten Buren digh lagen in Dork-
 um soo quamen de Gellerseken uit Sneek/ en Bols-
 swert/ mitten Hobelingen/ alse Jannetke Doutherna/ en
 Siche Doutherna/ mitten Soebentwolden en toe Gzonnin-
 gen lagen boele Westbyzelsche Hobelingen ende Buren/
 soo quam Hindrick van Arkelens/ de stentemester des
 Dursien van Geller toe Gzonnigen/ an den haet om
 de mit em toe hebben booz Dorkum/ om de Boggonds-
 schen uit Dorkum toe verdruben/ soo hadden de Gzonn-
 nigers een beendell knechten van anderhalf hondert in de
 Stadt/ de dedden se den stentemester mede/ en de West-
 byzelsche Hobelingen/ en huislieden die toe Gzonnigen
 lagen toogen oock mit em hen nae Gollum/ daer se de ander
 Hobelingen bonden die uit Sneek en Bolswert koomen
 weeren mit deren smiteren/ knechten/ en Buren/ als
 se daer by eene vergaderd weeren/ soo twolden de knechten
 de uit Sneek daer gekoomen weeren/ en uit Bolswert
 niet mede/ en riepen al gelt geidt/ eerse mede voer Dork-
 um twolden/ want se missen anderhalf maendens saks/
 en bleven in Gollum/ doch dat beendell knechten dat van
 Gzonnigen koomen weer/ en de Hobelingen van West-
 byzelandt/ ende Aangelwoldt/ Aedelwoldt/ en Aunke
 mer-ke

mer-ke toogen booz Dorkum des Dingsdaegs booz anno
 1516 Suinte Bartholomaeus/ men de knechten en buiten mit-
 ten knuten de daer in weeren quamen onder de oogen
 uit Dorkum/ en de Gellerse namen de vlucht/ en weeren
 kien toe rugge nae Gollum/ en daer worden welcke ge-
 hangen en twingh gewondet en dootgeslaegen/ want
 se liepen al booz op nae den wolden/ en vergaderden sich
 by eene toe Gollum/ daer nae leeten de Boggondschen
 roomen oere smiteren ontrendrie hondert/ en eenen groo-
 ten hoop kypges knechten ende meenden de Gellerse in
 Gollum al toe verslaen/ men se worden oer wps en
 sagen se ancoomen toe boer en peerde als een stalen Boggh/
 en de Gellerse hadden oock by em ontrent hondert
 smiteren/ soo namen de Gellerse de vlucht nae Gzonn-
 nigen toe/ en de knechten en buren selden sich in der
 woerden/ en de smiteren en dat geskut van voeren en
 haecten/ en handbussen en bleeben achter/ daer se oere
 smiteren mede aff hebben en braken Berkes brugge op/
 soo dat se allen telen aff quamen en waecten Gzonnin-
 gen oock op/ en toogen booz en wegh nae Gzonnigen/
 en daer keerden de Boggondschen wederomme/ en daer
 wox welck gebangen of dootgeslaegen/ en daer wox
 een Hobelick gebangen/ en heete Wybe Saerckelens en
 was Boggemester van Aenwarden/ de wox toe Aen-
 warden ingevert en de Boggondschen lieten richten/ en
 syn hobet afflaen op een coeding in der Stadt booz de
 Brolbrugge/ en de Gellerse hie versaget worden ge-
 schach op St. Lambert's dagh.

Daerna toogen de Boggondschen uit Aenwarden en
 Dorkum/ des Dingsdaegs nae St. Bartholomaeus/ na
 Aenstam/ daer stont een heerlyck Hobelick huys mit
 twee brissche toornen moogelicken vast/ dat hoorde toe
 Gype Douthens/ dat he en de Gellerseken hadden beset/
 en daer mede op was syn swaeger oock een Hobelick/
 en meer goede lude kinderen/ Hobelingen en huislieden
 ontrent byfsch stark/ daer leeten de Boggondschen oer
 groot geskut/ slangen en Cartouwen booz/ en schooten
 dat huys booz en weder booz/ soo dat se ophaben in
 der Boggondscher handen/ men se bededingenden niet dat
 affgaen souden/ behouden hie en goet/ daeromme soo
 was

anno 1516
 voertse al toe ongenadelijcken mede voort / dat soo hoer-
 ge geboort is / want se hengen daer boele an oeren besten
 hals af uit den huse / uit den vensteren / upt de wijckhui-
 sen de lange hengen eerse starben condon / een deell lieten
 se voor den huse richten mit den sweerde / en lieten nie-
 mant leven / Eppen Douwens en sijn Swaeger namen
 se geberickelijcken mede nae Lienwarden daer wonden se
 beide mitten sweerde gericht / en voort branden se dat
 huss toe Grentum gansich heel upt / en alle buren / oock
 brandense Oudeborn / en Anckerum heel uit dat daer
 tweich staende bleeff / omme dat Janneke Douwema
 woonde toe Oudeborn / en Sicke Douwens toe Arke-
 rum / en weeten oock de principalen mitten Gellerschen
 dat de Borgloogh regeerden / als dit dus gedaen was soo
 toogen de Borgondischen wederom in Dorem / en maer-
 keden daer in een starck Bloekhuys an de Zuiderzijde
 van de olde brugge beneven de Hoogestraete.

Item daer naer togen de Borgonschen nae Stadoren
 en namen dat in / en Dorsum en Hindeloopen / daer had-
 den den Zee besitt en mochten de van der Sneek en
 Doff wiet in holden / dat em geen probiande toegeboert
 mochte worden / en daer dedden de Borgonschen al toe
 grooten schaeden op Gessmer landt / bermits en rooff / en
 daerna toeogen se in de Lemmer en besetten dat oock /
 soo dat daer oock soo geen probiande mochte in koomen /
 en oock toe Laetkezip / soo quam daer al toe grooten
 herbolgen ontweer bermits enen grooten winde / dat
 daer soo grooten waeter en bloet geenge ober alle dijcken /
 soo datter in menschen lebende / soo grooten waeter daer
 niet getweest was / soo dat de knechten en volck in de
 Lemmer sich op den balcken / in den huusen en wooven in
 die houbloeken sich moesten borgen / en daer dreckede
 boele volckes van watersnoot in Dylelandt / als dat
 waeter vershot soo toogen de Borgonschen weder uit de
 Lemmer nae Stadoren en Harlingen / nae den Hogen
 Lande toe.

Daerna omtrent St. Barbaren dach / in den Jaere
 van vyftien hondert en Sestien / sandt de Hartogh van
 Geller vyftien hondert knechten / en twee hondert hui-
 teren nae Dylelant de bieren seggen in Drente toe Alno-
 en

anno 1516
 en toe Borglaeren en Zuislaeren / want die Gromm-
 geus wolden den heelen hoop niet binnen oerer Stadt
 hebben / en de Dufte van Geller sande mitten knechten
 Doctor geheeten Meester. Denoist binnen Borgmungen/
 omme toe binden en op toe brengen eene summa gedog-
 dese knuten en knechten mede toe verscholden / men de
 Stadt wolde daer geen geldt uit oerer Stadt toe geeven /
 men se hebben beleuet / en sint overgekoomen mitten
 Gellerschen Regenten de daer doe wieren / en hebben ge-
 ramet en gesatt eene schattinge op de Ginnelanden / en
 op den Cloosteren geesclijck en waerlijck / elck Clooster
 en Carpel nae sijn rijckheit toesamen op twaelf dusent
 kinsguden binnen ses dagen toe betaellen / dat hebben
 de Borgmingers sus mitten Gellerschen gesatt en geord-
 neert buiten wieten en consent der Praelaeten en Ginnel-
 landen / dat niet recht gedaen was datmen de luden op
 soodane groote schattinge solde setten buiten wieten / men
 solde dat gewoest hebben nae older gekoonste / soo sol-
 den de Landen geven hebben twee penningen / en die
 Stadt die darde penninck / men se hebben gedaen als
 men secht van den backen de dat groot in de ovent schude /
 en blift daer selven buiten / als dese schattinge dus ge-
 vonden was soo sint de knechten opgebroocken en getoo-
 gen door Wedekwilt nae Collum / en hebben t daer sit
 Collum en Dorschoecksterlandt soe eldendich en Jammer-
 lijcken aengesatt / bermits rooff / brandt en vangen soo
 ongruedich dattet niet waell toe seghen is / en niet ge-
 spaert kercken noch cramen / Jonckeren / en Douthen
 toe verkrachten / geesclijck oftet Kercken ofte heldenen ge-
 tweest wieren / en de opperste belchhoofstuden de van
 Hartoggh van Geller daer mede hadden gesant / had-
 den geen gesoor ober den hoop / de van Borgmungen en
 de Dallinge uit Desterlandt hadden gemeent de ainslach
 solde getweest hebben op de Borgontschen in Desterlandt / en
 de in Dorchumlagen / men het sechen se wieren anders nar-
 gens omme gekoomen dan dit arme Desterlandt sus Jam-
 merlijcken toe verdarben / als se daer sus eenen armen
 hoop gemaecte hadden / en daer niet meer toe eeten en
 toe drinken was / soo hebben se all mede gekoomen
 all dat se dragen en dragen condon / en sint in Deterlaet
 ge.

anno gekoomen / en den rooff van beesten / ossen / koeijen / 1516 schapen en Zwynen hebben se toe Gromningen gebract. en verroft / en woe wael dat de huijsluden in Langelwoit oeren Brandtschatt all hadden betaelt / soo woert en sijckerwaell grooten schaeden gedaen weeten en denicken / steelen / rooben / en neemen / soo dat van aller desser beide sien tot nu toe nie soo onredelijken hoop geboefes in Dreeslandt is geboef als desse weren / en de van Gromningen woelden in Alderwaert geene proviande / beer / broot / noch eeten kost senden / soo hadden se dat gelucke dat daer eer Doest quam datse mit oer geschutt en veerden oover moesten roomen / soo toogen se op nae Wedelwoit nae Drenthe toe op de harde / en eeten all soo? voete / en verdoepent all daer se sien toogen / en in de Kersstogt tuit hebben de stessieners geleegert in 't Clooster toe Alfen / en de boetknechten in Wolter Carpel en wat last en onwilte se mittien hoop hadden mach men dencken / en hadden se in Alderwaert langer geleeven / soo se alle toe maelle grootencommer geleeden van hongeren doest / want op des Iulligen Karsteg dagh quam soo grooter storm / en ontweert van winde uit den Zuidwesten dat lange duerde / en de wint glnck Sumte Stessens nacht in 't Moorwess / soo dat daer glnck soo verbeelijken vloet oover alle Dijken dat booven maeten was / swaer en hooger waert dan dat in lange vooztuden gedaen hadde / en all die Dijken omme Dreeslandt verdoeben / en brecken seer / en als die Gellerischen weeren gebloogen uit Colmerlandt / daer sijt booz van gescheben is / soo quamen die Bozgonfischen nae en ontdeckden Bomsterspui / men namen den Dicht en all de eerde en plancken booven aff / en maecteden een Schans en Bollwaert an de Alderzypdt omme de Gellerische de in Alderwaert lagen daer toe keeren / dat se niet weder in Westerlandt solben kaomen / als nu desse storm en dat ontweert quam soo dreef desse zpil in mit eck / en eerde in den grom / en dede den Spilbesten oover duisent rinsgulden toe schaten dat al van die oorlooch quam / als nu desse knechten dus in Drenthe gelegen hadden / de horecht oover de buren jammerelijken hadden verdoeben / soo sint se ogebroochten nae nie Jaers dach anno 1517. en sint se toogen

toogen in Drenthe en daer weeten boele buren getweecken anno in Gooz / dat eene vlecke was beheft / men niet seer 1517 stark / soo hebben se de vlecke angeballen en mit gewalt gekoomen / en hebben daer in ontreit anderhalf hondert Bogeren en intooners en buren / en hebben geplundert ende daer uitgekoomen all datse dragen en dypen comen / en sint daer van eene gescheppen en geschoert elck nae sint Landt / daer se oer winterlaege mochten hebben / want se doysen openlaer by den Martogh van Geller niet wederkoomen om dat se oer anslagen soo onredelijken in Dreeslandt / in Drenthe / en in Drenthe hadden angestaelt / soo gu booz gehoort hebben.

Van woe dat de Bozgonfischen Doff wert inkregen ende Sneeck beleiden / in 't Jaer vyftienhondert ende Doe.

DE Gabe van Doffvreeslandt was weder gerepset uit Dorchum / als se Bozgon was nae Doffvreeslandt / soo quam se weder in Westerlandt toe Lantwarden by den Bozgonfischen stegouten / als Gabe stelt / en Joucker stels van Gromont / nae der steller die Gromningen anno Soeventien / soo hielden se dagen mittien Gellerischen knechten die in Doff wert lagen / en hebben mit den soo gehandelt soo dat se em de Stadt van Doff wert hebben opgegeven in der Bozgondester handen / endaer quam ontreit vyftich knechten uit Doff wert die niet Bozgonfisch wolden worden als se seden toe Gromningen / men se bleven daer niet lange / en roogen elck sinen wegh van daer / het was doe ter tyt seer coldt / en booz stark ps / soo bereiden sich de Bozgonfischen mit huijsen en gereetschap van Oorlooch / en mit oer kringes volck van Oorlooch daer noch doe een groote hoop mit em in Dreeslandt weeren / en namen mede mit em boele Dreesse Hebbelingen en huijsluden / en hebben Sneeck belecht op mit groot volck an vier legeren / een hoop in 't Clooster Chaboz / een in Dree Clooster / een in die Drent een

anno een in 't Garspel toe Chellick / soo hebben se alle daer
1517 geen wel schut gebeert mit en holden voog de Stadt / men
se hadden daer getuin an dan pelen en londen / want de
Stadt was seer stark vermaectet mit Doldwacken / en
graven en staketen / ende yeden de grast wort op alle
dagen / alse daer een tusschen gelegen hadden en geen
getuin kunnen corden / soo braecken se ten laesten op mit
der bussen en geschut en toogen weder aff elck nae sin
Leger / oer slimmige nae Nieuwarden / alse den Graue
van Gossowieland / en Jhr. Jhois mit oeren knechten /
Gabe stelt in de Cuijver / een deel in Doffwert / de
anderen in Aarslagen en Francker / en Asten Clooster
hielden se in / en leden daer soo voele knechten in bidden /
dat se dat holden mochten / dat Clooster was mogelijc
ken vast mit ene grast omme dat Clooster / soo datmen
daer niet lichtighen in roemen mochte.

**Van oock eenen dagh de de Coonick van
Branchrick hadde beramet tusschen
den twee Dursken van Borgunien
ende Geller ende meer andere
anlagen.**

De Coonickliche Majesteit van Branchrick / had-
den beramet noch eenen dagh van brundschap op
nie soo als dat in bruntschappen naef den besten rechten
op sine Coonickliche Majesteit begeben was / tusschen
den Coonick van Spanjen Erzhertogh van Oostenryck
en Borgundien eens / den Hartogen van Geller ander-
deels / daer eertig dagen van gehouden werden / soo voer
van geschreeven is / op den voer genoenden veruenden
dach stonde de van Gromlingen daer oock hen haren Se-
cretaris Meester Gelmmer Canter geheeten / en de hier
daer lange ligen / want daer voer daegen gehouden voer
den / soo dat de Coonickliche Majesteit niet ronder wer-
lijken in bruntschap naef den besten rechte / soo dat
Meester Gelmmer was uit waell rone en dattich weeten / en

en quam weder toe hups op Witten Donderdagh / en anno
bracht niet weder toe hups / dan daer was beramet en 1517
ingenoomen een bestant tusschen dessen boozhoemden
Dursken duitsche sef weeten lantick / dat uit gaen solde
des Wongsdaegs nae Maendaghe / man dat bestant wort
niet seer geloben / want de Borgontschen toogen omtrent
drie hondert in Windloopen / en dat geleen is by den
Seedick en wolden dat wat het behesten dan dat was /
en onder den weeten wael dattich Jonckeren en goede
Mannen / Soo was in Smeek en Deese geheeten groe-
te pier / en was een groff simpel buit / daer geboden / en
de wort van Deesen die verbrant en verootet weeten /
opgehoopen voer reynen oppersten Hoofman en een booz-
ganger / de creggh by em wael een drie duysent buiten en
hulstuden / en deeser hoop deden voele Bozlonges toe
waeter en toe lande / en toogen wael oober in Hollant
daer se coobeden en bradeschat cregen / als in de Boz-
guntchen weeten in Windloopen / soo voer groe pier
niet mit syn huipren / als Arckelens / Janke Douma-
nia / Siche Douwens / en de Gellerische knechten uit
Smeek en toogen toe seerp voer Windloopen / als dat
de Borgontschen vernamen soo quamen se uit de Aelcke
en Swedeken tegen de Gellerische / en het was soo droog-
he / dat de schepen an 't Landt niet konden koomen /
soo stromen se uit den schepen in 't waeter / en creeden
toe lande / en setten sich in de vogde by een en weeten den
Borgontschen voele oober legen en toe stark / soo weeten
se weder in Windloopen / en de Gellerischen volgeden em
nae mitteer macht ende vellen dat in / want het was
niet seer stark / soo setten em de Borgontschen niet
ter weete / men elck sach om een goet hen koomen / soo
woerden daer wecke doot velsaegen en gebangen / vanden
Borgontschen Jonckeren en knechten.

Als det bestant uit was soo sande de Bartogh van Geller in Dreeslandt eenen grooten hoop knechten.

Daer was in Brabant en in den Lande van Geller/ en omtrent Altrecht vergadert eenen grooten hoop knechten/ soo weeren by den Bartoghe van Geller welcke Hobelingen van den Westblijesen de goet Gellersech weeren/ onder welcke weeren Janneke Douthema/ en Janneke Anema/ dat de principaelen weeren van desen Oorlooghe/ als dit bestant in uit was/ soo quemen oover mitten Bartoghen van Geller/ dat se het angenoden mitten hoop knechten/ en weeren boden acht ofte negen duisent/ soo dat daer noch tot desen daeghe nie soo grooten hoop knechten in Dreeslandt gekoomen sint/ en quemen in Drenthe voort in Dreeslant in de wercke van Suinte Pancraes en Serbaes/ en verdooven all daer se hen reiseden mit eeten en drincken/ soo dat alle de landen daer mede verdooven worden/ soo quemen toe Ghomningen des Bartoghen van Gellers geselschape negenten van desen hoop van knechten met sekerre credencien en bijeben an den staet van Ghomningen om hulpe en bystant toe doende/ den Borgonfelen uit Westbreeslandt weder toe verdruben/ ende Steden/ Sloten/ en Dessen weder in toe kringen/ soo lieten de Ghomingers toe maecten voele sigmiederen/ oock sparren en blaecten en ander verreeschap omme Steden/ Slooten/ ende Dessen mede toe volmen/ en helden oock mede gesant drie carbusen/ en cleene halve slange/ en twee heldt geschuit mit clooten en kruyt/ soo sint alle de Westbreesche ballinge die toe Ghomningen lagen mede getoogen mit Janneke Douthema/ en Janneke Anema/ by den hoop van den knechten/ en sint by eere vergadert toe Collum/ soo was in Dorcum een Blockhuyng gemackat toe maele vast/ en de Stadt was oock vast gemackat mit een tynde diepe gracht/ soo als by hoort geschoot hebben/ en dat hadden de Borgonfelen in/

men dat en van nooden was/ hadden se em qualicken anno mede versien/ als mit probiande/ van busen/ cruit/ en hadden daer in waell negen hondert reesthinge uitselene kringes Tuden/ en oock welcke Hobelingen en kuren de goet Borgondisch weeren/ soo tooch de Gellersche hoop knechten booz Dockum/ en beleerden dat om/ en wederom/ en mitten ersten aankoomen soo vellen se de Stadt an mit sijnender handt en meenden dat in toe ballen/ en lieten daer voele dooden booz de geschooten woeden/ en in de gracht verdrenckeden/ want se toe maele diep en wyrt was/ en daer weeren reesthinge kringes luden in/ soo maecteden se een Dam oover Docummet diep toe maele vast en wyrt/ dan oover oover mit peerden en waagen mochten varen/ en meenden em dat waeter daermede te ontleiden uit der Stadt gracht/ als se dus daer lagen soo was daer groot geschrey onder den knechten om gelot/ want den probiande daer duit was van bier/ broot/ wynt/ en biesch/ en de Bartogh van Geller hadde een weinich gels mede geven/ soo woeden daer verberijcke groote schattingen gesat op de Westbreesche Landen omtrent Dockum/ en op Ghominger landt tusschen Gernse en Lautwerse/ omme den knechten mede toe verjoeden/ men het haip alle niet/ want de hoop toe groot was/ soo verdooven se alle de Omtmelanden/ als Dongerdeel/ Fervterderdeel/ Dondongerdeel/ Colmerlant/ soo elendich/ dattet niet waell toe schrypen is/ soo datter niet biesch/ hoe/ kalf/ peert/ oost/ schaep/ swyn/ bedde/ potte ketel en alle huisrietschap/ en spaerden Clooseren/ kercken/ keamen/ noch geene Goedes huusen/ Douthen en Ghonsen toe verrachten/ vercht ofter Turcken ofte heidenen weeren getwess/ en de van Ghomningen spjegeden den hoop mit bier en byoot/ silt en andere probiande dat se hadden/ en ontheeren mochten/ als se dus daer booz lagen en geen groot getwin hadden/ en weeren geschamiet vast an de gracht/ soo sande de van Ghomningen daer hen een Boortflange en een halve Caroubwe en een getall van haeckbusen mit cruit en clooten/ en schooten daermede verberijcken in Dockum/ en laegen daer booz in de heerde brecke/ soo begonde in Dockum de probiande toe kintpen

pen / en daer was toenich byssen cruide in beholden / en
anno vernamen se geen ontfet van den Boggonfchen / en had-
1517 den se des geen gebreecks ghedre se hadden mael holden
coenen / soo sint se nochtrangs mael gemoet gewest tegen
oer vbanden mit alle gescheep toe maechen mit popp en
trum en ander geroep / recht off se geen gebreck hadden /
ten laesten dat se ter spraecke mit malcanderen sint ges-
coomen omme dat op toe geueven / soo weeren daer in som-
mige wooflingen / en de knechten van den Gellerschen
de Buiswardt op gaeben den Boggonfchen en scholden
de en helsen se booz woofwichten / de wolden se niet uit-
gaen laeten dan op genaede des Wurfen van Geller / dat
wolden de gemiene hoop van den knechten niet doen / en
de wolden by eene leuen en starben / ten laesten sint se
mit malcander ter spraecke gekoomen / en verdragen dat
se alle toesaemen wooflingen / knechten / bozgeren en
kuren murchten uitsaen wy en belich luydes en goedes /
by alsoo dat se souden uitsaen mit toegeslaegene vaen-
kens / en den Wurfen van Geller en twee Maerden in
geen Delften contrarie beleggen laten / ofte geuen slagh
mit opgerechte vaenkens in de Welde tegen em doen / als
se alle dinct mit malcanderen ober gekoomen weeren soo
was doe St. Wyt op eenen Maendagh / des Wredages
toe boozen gaben se dat op en gingen daer uit / als se
daer upt weeren / soo wozt geordineert mit alle den Gel-
lersche hoop uit elck stot twee en daer toe boele dat daer
was acht hondert de Doorum in souden holden / en ofte
den anderen hoop sennich getuin an stonde / deruylen se in
enen deensf bleeben daer souden se gelijcke huise meede
hebben / soo brack de ander hoop / en toech wederomme
nae Langetwolt / en dooz Wredetwolt in Drenthe en
verdoebent all mit eten / drincken / en peerde / en waagen
tuede toe nemen al daer se hen reiseden / soo was daer in
Stellingwerff op de Hatle een Stellingck of richter ge-
deelte Francke daer weeren se omme uit gewest / eertrij-
soo quamen de Huizen daer omtrent soo stark by eene /
soo dat de knechten moften wijcken / en se vervolgden se
in Wredetwolt daer in t Meelwider Carpel sloegen se daer
van doodt wegen knechten / en byscomme branden se daer
poet

boele huusen op die Hatle / Oosterwoide en Oombroock anno
en deeden daer boele schaeden / en sint daer boozt gewest 1516
nae Dollenhoove / en dat Clooster St. Joannes Camp /
en de kumer / en daer omtrent daer se hest lope en wolden
de ronden kringen.

Van dat de Hartogh van Geller deffen hoop van knechten en Schickede en sande in Hollandt.

Die Hartogh van Geller liet koomen boele scheepen in
de kumers / daer desse hoop van knechten in gendt
en boeten daermeede nae Hollandt / quamen daer omber-
waert an toe Drenelick / en helsen dat an mit sijnme
der hande en woomen dat in en sloegen al doodt de sich
ter tweere selden / en spaerden Wyt noch kinder / geeselijck
noch waerlijcke en plunderden de Stadt heel uit / en
namen eersten daer upt al dat goet dat hem deende / daer-
nae branden se de Stadt heel uit mit kercken en Gode-
huusen / daer stontt eene schoone Carpel kercke mit ee-
nen hoogen toorn mit leyn gedeckt / die meede heel upt
brande / daernaes toogen se boozt dooz all Waterlande
datmen Wreeslant heet hen toe Wicksmaer toe / en bran-
den daer / en brandschatteden / en vengen en roobeden
daer soo grooten goet dattet niet kwael toe schryuen / en
sengen is / men de Steeden alse Hoorn / Enckhuysen /
Moukedam / Edam / en andere besten en Steeden in
Waterlandt / helsen niet an / uingendoemen Wicksmaer
was niet bast / dat hadden se eertrij tagen de Boggon-
schen weeren verwacht / dat se seede werloos moften
maechen / daer quam deffen hoop van knechten booz en
de Boggonen selden sich ter tweere / men de knechten
helsen dat an mit sozmender handt en namen dat in / en
kregen daer in soo grooten goet / mit vangen / roof-
den / neemen / dattet niet toe seggen noch toe schryuen is /
want dat was een rijcke staet van gelt en goet / en
grote koopenschap en woonden Boggers / porters / en
wooflieden / in de groot gelt en schat en elendia by sich
hadde

anno hadden dat se al namen / en aff rantsoerden de se geba-
 1517 ren hadden. Ende ten laesten doe se de Stadt sus gansch
 heel uit geplundert hadden / soo moesten de Borgers en
 poeters noch leedren eene groote somma van gelde / daer
 se em guseers van den rijksten Borgers en poeters
 booz moesten setten omme em dat gelt toe betalen / soo
 dat dese hoop van knechten wonden / daer doe soo groo-
 ten buite soo dat se all rijk worden / want se quemen in
 soo rijken lant onbewaent daer niet uit gebuchtet was /
 en was onverschattet / en in meeningen jaeren nie Boz-
 noch geboest. Ende als se dessen grooten roof gevangen
 by eene hadden / soo reisden daer mede uit den lande nae
 den Lande van Geller / en toogen booz waerem booz
 Sparrendam / en branden dat heel uit ende reisden booz
 nae Hreicht / en nae dat Land van Geller daer se des-
 sen grooten rooff hebben gepartet ende gebuutet en 'toe
 gelde geinaecht ende de vangten gerantsoent.

Daerna toeogen se booz eene Stadt geheeten Afsen
 gelegen by Holskellum en Leerdam / de Stadt hadde ges-
 ne knechten in / men oers selbes borgers en inwooners /
 want se en dochten niet dat em gelde wolde / alse booz
 de Stadt quemen soo setten se sich mannelijcken ter wee-
 re / en de Stadt hadde vaste poorten en muren / en eene
 goede grasse omme de Stadt / soo dat se vroomelijcken een
 sloym ofte twee weder stonden / soo dat de knechten daer
 groote schaeden booz leeden van dooden de se daer booz
 kregen / men ten laesten der knechten was soo voele / en
 hadden sloym ledereen mede / en vellen die Stadt op
 voelen steden an / en de Borgers weeren verwardt in
 den sloym / soo dat se de Stadt in vellen en stormender
 hand wonden / en als se daer in quemen soo geingen se
 soo ongenadelijcken omme mit dat volck dat daer in was /
 dat salmer is toe scheypen noch toe hooren / want se
 vengen daer niemant in / men sloegen all doot dat se
 kregen konden / en spaerden wyff noch kindt dat boorn
 drie Jaer olde was geslijck noch veerlijck / ende wou-
 nen en kinderen die toe lybe gebleeben weeren / de dreven
 se all uit der Stadt / en hielden de Stadt mit alle de goe-
 deren dat daer in was booz haer / en hebben dat goet toe
 gelijck

gelijcke partet en buutet en daer in gelaeten ontrant acht anno
 hondert de de Stadt bewaerden / en hebben de beste hui-
 1517 sen best mit oer vrouwen volck / en oock mede twelcke
 vrouwen die wat lichtsinich weeren en in de Stadt booz-
 den / den anderen hoop tooch weder in 't Land van
 Geller / by den Hartoghen en lagen op de Leeveringe
 ontrant Almesbooz / Awerkerck / en Hardertstuck /
 onder des soo hadden de Borgonschen seer gefartek en
 hadden by eene vergader / een groot getall van kuiteren
 en knechten / de sprake was dat se hadden booben achpin
 hondert kuiteren mit vestige peerden / en booben rijn dui-
 sent kunges knechten / mit dessen hoop hebben se
 den Gellerschen vervolget in 't Land van Geller daer
 se noch laegen / doe dat de Gellerschen vernamen dat se
 em soo starckelijcken vervolghden en nae quemen / soo
 braken se op in allen Legeren en twecken booz em wech
 elck nae Steeden en Dessen / omme oer lyff toe vangen /
 oer een deel nae Hardertstuck nae der Helbarck / nae
 Houtum / en daer krep enen grooten hoop op dat huy-
 toe Wip / daer geingen de Borgonschen booz leggen /
 men se condan dat metter haest niet in cengen / soo too-
 gen se daer weder aff / en in deesen loop en verholgh soo
 sloegen se alt doot dat se van den Gellerschen knechten
 affryden ofte antoornen condan / en namen daer aff geen
 gevangen / oock soo vanden se gansch heel en all aff de
 Westue soo datter soo te sprecken niet een huyt staen
 bleeff / ende kregen alt toe grooten onspreeckelijcken rooff
 van peerden / ossen / koejen / schaepen / en alle huyt-
 reetshuyt / Bedden / potten / ketelen / en vengen voete
 leden elck nae den spinen / soo dat se eene groote buite
 daer woumen / soo dat den Hartoghen van Geller booz
 in weder gedaen als se booz in Hollandt gedaen hadde /
 den Hartogh van Geller was doe selben in Aernhem /
 daer mozt ingelaeten soo voele daer se de Stadt mede
 mochten holden / de ander hoop ginch liggen buuten onder
 der Stadt omme oer lyff toe vangen / de Borgonschen
 verholghden se daer mitter macht / en gingen liggen booz
 Aernhem / en leeden al oer groot geslutt Cartoumen
 Slangen op den Dargh op de Noozer dyt van Aern-
 hem /

anno hem / en schlooten verheerlijcken tot em in de Stadt /
 1517 degegelicken schlooten de Geller-schen weder uit / onder
 dessen handel derwyle dat se sijn in den oorlooch wreten
 soe was de Keeser van komen in Brabant / daer quae-
 men de Heeren by eene als de Coningz Ambassaten /
 van Brancarkijck en de Bogzontschen Heeren / daer heb-
 ben desse Heeren opgericht en conpermitteert en genomen
 eenen vreden en besandt tusschen dessen tyeen Dursten /
 en daerop wort betaelmet eenen dagh ter bruintschap bin-
 nen Htrecht toe holden / in 't huydesent des Jeyen Biss-
 schops van Htrecht / de hjer wonderlijcke voele goeds
 in handelde tusschen beiden partien / en sochte niet sijnt
 dan een lief hebber des vreds / want he was een Bog-
 gonck man geboren / zail: Bisschop Davids Broe-
 der / Martogh Philipsz van Bogzundien basterz soon /
 als dessen vreden sijn van den Heeren betamel was soe
 wort dat van sonden an mit bodden en vzeien besant an
 den Martoghen van Geller / en an den Bogzuntischen booz
 Arenhem liggende / soe vzooe als de bonde quam in 't Lee-
 ger en boozt an den Martoghen van Geller / soe wort
 daer geen meer an beiden zyden geschooten / en gaven ge-
 booz der schriften / en hielden vreed / daerna van sonden
 an sinder de Bogzundischen opgebroocken mit all oer ge-
 daen getoogen uitren Lande van Geller / daerna sijn
 de Scherdeszinden Heeren by eene gekoomen toe Htrecht /
 en hebben beide partien by em verscheeren by em toe
 koomen / daer beide Dursten oer volmachtrige staden ter
 daghbaert hebben gesandt / en hebben daer lange tusschen
 beiden partien gearbeid mit neersicheit en hjer / men
 se conden daer doe noch geen endlijcke soene noch brunt-
 schap in maken / men de saecke en gescheele tusschen bel-
 den Dursten wort gesteldt en gebleeden an de Scher-
 des Heeren stee en vast / eene vaste ewige soene toe
 verhandelen en toe maecten / en daerop wort geraemet
 en gemaect een besandt / tusschen den Prinz van Span-
 sen / Ofsenrijck en Bogzundien mit sijn bewanten eenet /
 en den Martogh van Geller anderdeels / dwitende sijn
 maent lant / en hier binnen in middeels tpoet souden de
 schiedes Heeren die soene eene uitspraecte van doen sijn

de en vast endloos toe holden sonder weder seggen / anno
 1517 Gewonlijck booz em en oerch erigenaemien en naetoo-
 melingen.

Van dat de Grave van Embden gedaget wort booz den Keeser tegen den Mar- togh van Sassen.

Die Keeser van koomen Maximilianus was in Bra-
 vant / daer wort Grave Edzardt van Embden
 gedaget tegen Martogh Georgius van Sassen / de daer
 booz den Keeser grote clage oer em dede / vermits on-
 recht de se em gebaen hadde in Gommingen en Dreflant /
 aan de bestwaeringe / en ongelijck wil sijn hjer niet van
 schynen / is booz in 't Gomichel geroech van schreben-
 Soe is de Grave mit secker vast gelede daer hen geten-
 set / booz den Keeser / daer geschoot alle de anclage van
 den Dursten van Sassen / en den Dursten van Bruns-
 wijk de daer selben beide wreeten ten hoohe booz den Kees-
 ser / daer de Grave in allen saeken hebet verdediget /
 woe en in wat manieren quam booz den gemeenen man
 niet ter lucht / men sijn gelede wort em mael geseliden
 en quam wederomme toe hups toe Embden / op Sinte-
 Joannes avent Daptisa mit grooter Crumpli en vrou-
 de / en brachte in alle dinc booz den Keeser hadde ge-
 woeben nae sijn begerte / men he hadde daer gelaeten sijn
 soone en welck van sijn goede Maens toe gese omme toe
 holden en toe willen trekken / dat geene dat he booz den
 Keeser hadde geloobet / en angenoomen toe doende.

Item de Brunschwijckse hadden noch in die tyeen
 Boggen Stickschusen en de Dredbozgh / soe makeden de
 Grave van Embden eenen anslach hemelijck en creegen
 voele bulren en knechten by eene toe Embden / ande de
 spraecke genek de eene meende dat soide selde op Dor-
 kum / de ander op den Dam / de ander op Jic. Johan-
 van Ofsenrijck ofse Busjagers / ren laeten in de luer-
 ke booz St. Adrijck soe tooch he booz de Dredbozgh /
 maectmaet in der nacht daer se niet van wisten / en daer
 wreeten

anno weeten welcke handes Gaven Landfacten op de maec-
 1517 keden den Dooch weder quyt den Brunschwijcken als se
 den Gaven afgewonnen hadden / in der nacht soo creeg
 he de Dooch weder in / eer de daer op weeren ter woer-
 ronden comen / alstus hebet he all sijn Landt en Dooz-
 gen en Slooten weder in op een Slot nae gheheeren
 Sticksijusen.

Dan de Nie Ale Doozte de de Gromminger's leten maechen en woe de knechten toe Loppersum geslaegen wo?- den.

In den Jaere ons Heeren duisent Vyffhondert ende
 Soevenint op den Vyften dagh in August / op Sun-
 te Dornicus dagh de was doe op eenen Wonsdagh /
 woort de Ale poozte ter Ale angelecht / en begundt toe
 maechen de daer steet tuschen dat an de Maerners
 grast / Wermen Coek was doe stentmeester en kroet
 Siffinge Bouwmeester ter Ale / de leeden den eersten
 steen der Doozten als de angelechte woort / en leden gold
 en silber onder den eersten steen / en den steen daer die
 poozte gemaectet woort / genoomen van den grooten toorn
 en de poozte daer die Gave hadde begunt toe maechen /
 huiten Oosterpoozte in de woert.

Sijem oock woort in den selven Jaere gemaect de
 Doozte voor den steenen rilt tuschen dat Bolwaerk van
 dessen steen van den grooten toorn.

Sijem oock woort in den selven Jaere gemaect Suinte Al-
 thoni Gashuis voor de Oosterpoozte / en dat woort ge-
 maect van de Cancellerye / dat de Gave daer gemaec-
 ket hadde / en dat sonder op houten sullen / soo namen se
 dat pannedack aff ende de muiren braken se aff / en dree-
 hen dat huis by staende waerk ober de strate / op de stee-
 de dat noch sulden des dages steet.

Sijem in dessen selven Jaere als dit bestandt tuschen
 den beyden Dursien verdedinger was / daer hie voor van
 gescheben is / soo gaven de Gellerschen toe Dockum een
 deel

deel knechten oozloff / soo quam daer van ontreut darde anno
 half hondert en woerden dooz Gromminger-geleide / soo 1517
 troogen se nae Slochteren en Schiedwolde / en lieeben
 daer ligen / soo sanden de Gave van Embden daer ligen
 den an / en liet se anneemen / men se solden gaen ligen
 op de Leeveringe als toe Loppersum / en daer ontreut
 ter tyt dat he se beboevde / dit woerden de Gromminger's
 luyg / en sechicken uut op onser leher Douthen Rathol-
 tatis oer schuten en Boggeren des lustich weeren / en
 quemen de knechten onderwaers ober / want se lagen
 luyde van malcanderen / en sloegen daer van doot om-
 trent Vyftich de ander beugen se toe Gromminger / des
 ander dages namen se em eenen swaeren Gede aff dat
 se daer niet en solden haeten oer nyden / off solden binnen
 Jaers den Dursien van Geller en der Stadt van Grom-
 niet contrarie solden dienen / en daermede lieten se se gaen
 ter poozten uit / ick gelooes den Gede sullen se qualij-
 ken holden / want schach em recht wiet ick niet is Gode
 bekendt.

Dan dat Gave Willem woort Stadtholder gemaect in Westerlandt van den Dooz- gonschen Heeren.

Gave Willem van Ruggendorp woort Stadtholder
 van wegen der Borgondischer Heeren / en wort in
 Westfrieslandt gebracht van Gave Florig / en Gave
 Freit in Arentwarden / en als se em daer gebracht had-
 den soo troogen se in Hollandt / en daerna so schreef de
 voornemende Stadtholder eenen Brieff in Gromminger daer
 in geschreeben was / den Contract en handel woe de be-
 de Dursien en Heeren van Borgonien en van Geller / ont-
 der eene in bruitschappen verlijcket en vereenighet we-
 ren / rultelick boer oer oeren racoonnelingen toe holden /
 soo dat de Martogh van Geller solde de Dreesche landen
 verlaeten / en de stellen in handen der Borgondischer Hee-
 ren / en solde vredecomme hebben sijn landt van Geller
 en all dat tot den voorgenoenden Lande behoede / en
 daer toe

anno daer toe eene groote somme van penningen / ende als die
1517 van Gromningen desse schijf ten hadden door sien en gelee-
sen / soo hielden se dat voor eene gecksmee / en seide dat
weer / men eene *Adpreye* en *Jr. Klois* warch / en
souden dessen selven brief den Hartogen van Geller / de
en daer wederomme op schreeff dat weer al toesaemen
gelogen daer was niet en soo als de schijf ten inder-
den.

**Van dat de Grave van Ostfrieslant en
de Oosterschen Heeren werden beht-
ket en gesont in 't Jaer Duysent
vijf hondert ende Regentien.**

Als de Oostersche Heeren en Heeren de Vredboog
dus quyt weeren geworden / als voor aff gescheven
is / soo hadden se noch in Sticksuusen de Boogh dese
mit groter cost des Jaers moften onderhouden / soo dat
tet en ten laesten verdoot / want se det noch ter tyt geen
groot gewin meer sagen / soo hebben daer Heeren tusschen
gearbeidt dat se in bruitschappen mit maermonen sint
berijcket / soo dat de Grave van Embden creegh sin
Boogh en alle sin Landen weder in vry en veerbich / en
gaf de Oosterschen Heeren eene marckelijcke groote som-
me geldes op dage en stonde toe betaellen / als se dus
sin landt al mit ven weder in hadde / soo hadde se noch
ten / tot der summe van twee duysent de hyl doch niet lan-
get in sin Landt bedaddebe / soo sande se den heren
hoop hier ober de Gense en quemen op Cars abondt in
den Dam / en daer ontrent op den doogen nae *Sturum*
en *Adarstun* / en *Wittwaart* / en gingen daer leggen op de
Arbeetinge op den *Wulsmen* en *Cloosteren* / en aten en
dranken voor boetes op al dat de *Buren* hadden / want
de hoop was groot hoop / en daer liep alle by haer for-
ken en beken al dat spers draegen rinde / en roogendij
gansch *Weslant* ontrent Gromningen gelogen ontne-
me *Abward* / *Wimmerlee* / *Lancuwoide* an *Berckes*
brugges

bruggen toe / uitgenoomen de Vredboog de verdoedingen
mitten hoop en gaven en raren redelijcken penningh dat
se den landen geen schaden deden / en doe se de cost
in Langewoide op hadden / soo toogen se nae *Weslant*
en voort nae *Gentje* in 't Sticht van *Wrecht* / daer se
hadden al hent toe *Coerden* toe / en kaogen voort mit-
ten hoop in *Twentie* nae *Oudenfel* / *Delben* en *Coor* /
en daer op den anderen doogen / ende als desse knechten
sijn daer sagen op de *Uchteringe* / soo was noch *Costrure*
reken grooten hoop / knechten in eene / den geenen Heeren
hadden ontrent *darbeschalf* ontfent / soo sint op dessen hoop
gehoomen in *Twentie* sonder Heer soo dat de hoop toe
maele groot wort / en souden dattet ist selve gaen tuss-
schen den beiden *Durken* van *Boogvanden* en van *Bel-
ker* / soo hebben de Heeren tusschen dessen *Durken* ge-
deft en beramet toe *Wrecht* een bestant duisende ven
Jaer landt / duisende hent in 't Jaer van *Wysingh* /
dert en Regentien op *Suure* *Geertuud* dach / en als
dessen hoop van de knechten sijn daer sacht / en verhoor-
den dat dit bestant dus gemaect was / soo dat se geen
vermoet hadden daer tenigen dienst toe kregen / soo bra-
ken se op allenschen voort en nae den Lande van *Bel-
ker* / en voort nae den Lande van *Cleebe* / en voort nae
dat Landt van *Wentse* / soo dat de eene Heere se den an-
deren toe stuide / en aten en droncken alle op dat de *Bu-
ren* hadden / want de hoop joe lant toe groter wort /
soo dat de Heeren grooten aijt hadden / onmedat se in
Landt en *Liden* mochten verdraben / ofte steden / ofte
Heeren toe verliesen / ten laesten dat sich de *Durken* en
Colleen / als se de *Boogvondische* Heeren / *Wesling* van
hijrop rilsden en stachden toe geerde en toe boete / in
de *Wasse* weede voor *Weschen* / als de hoop van desse
knechten vernamen van desse vergaderinge better Heeren
soo sinte toe rugge gekercken / nae dat Landt van *Bel-
ker* / en de Heeren mit oer volck hebben se al verhollet
mit cloetke slach mit *Wintren* / en knechten en *Buren*
all van toe *Wentse* / der Stadt in 't Landt van *Geller*
en daer wort waell ontrent *Wass* ofte *Des* *Wentse* *Wentse*

anno geslaagen / oer sommige lieren ober die slooten in Bosch 1517 en broeck / de meeste hoop weck onder die Stadt de se brp heldt uit der Stadt mit oer geschurt / en hadden se uiter Stadt niet geholpen woorden daer solde boele meer doodt gebleeven hebben / ende sus quam oer aegnacie ten einde / en de toe lyve gebleeven weeren de lepen elck weder nae synen lande / en tren die Bogzontschen in de ren lande kregen van dessen hoop ofte die krynners klerde ren an haben de hengen se all an boomem en galgen / en tooe de Hartogh van Geller kreech de Bosfwerdt in Dierlant / den Bogzontschen hadden overgelevert de lier hi oock richten / en de Stadt van Campen en van Stwolle lieren oock welcke richten en op raden seggen omme dat se in 't Stichte van Htrecht / in Drenthe en Cwente dus hadden op die leeveringe geleezen / en de hussinden sus beswaert hadden / en hadden niet gespaert kramen / kercken / en kluusen en sus nam oer rer part een quaet einde / en creegen loon nae oer waarden.

Dan eenen opröer van den Bogeren en Gilden tegen haet omme datse geene besegelde brieven van den Hartogen van Geller creegen.

Die Bogers ende gilden hebben geknooren Selsqu personen / een deell uit den staet / een deell banden Gilden / een deell van den Bogeren de meeste mistren staet solden helpen raeden tooz der Stadt beste / soo hebben se overgeleecht dat de Stadt was niet genoegsaem betwaert en besogget mit soodaene huldebrieven / als se mistren eersten van den Maerschalck Willem Op / van des Hartoghen wegen van Geller ontfangen hadden / en hebben nie Brieven / priuilegien / en hundes brieven ontwoopen en geschegeven ende in 't lange na alle oer sel bes benoegen tot oeren wille niet en geordineert / en hebben dat den Hartogen van Geller alsoo gesandt / welck sie alsoo in alle sine articulen hevet beliebet en toegeslaen / en

en heeft die mit sin selbes Zegell besegelt / en de van Synn=anno mingen soo weder ober gesandt daer se all doe soo goet 1519 beslaagen in hadden / en meenden doe se weeren daer mede ten einde en alleg quades overgeknoomen.

Dan dat de Hartogh van Geller Cartusaplichte ende syn warship was.

In den slaete ons Heeren 1519. woit dat splick gesmaect / tusschen Hartogh Caerl van Geller en des Hartoghen dochter van Lunenborg en Brungwijck / ende dat Warship ginch an des Sondages nae Lichtmissen / en onser Heer Wouden dach was doe op eenen Wonsdag / de Stadt van Gzomningen en oer Omme=landen woeden medegebehen tot Warship / soo woit gesett en opgenoomen een schott ouder de Omme=landen / als elck gras landes en haben krimster / en in de Stadt woit oock gebonden een marckelicken peninck / omme meede toe koopem ten geselick den Dursten en sine Bruidt toe gebeven / als se oock heetelicken en kofselicken dedden / soo findt uit Gzomningen geordineert en toe warship gesandt en getoogen Maester Willem Jzederici / Passoz toe St. Maerten / in der tyt des Dursten van Geller / en twee Bogemeesteren alsse Huilef Goerdes en Claus Schaffer / en van der Landen wegen de ritmes ter Aenp / en hebben sich heetelicken en kofselicken gesrust all toesamen mit eenen kledinge / mit de Bogemeesteren en ritmes mit zuden tauerden en kaminekotten / palstrooken toe peerde in oer barnasch toemaele kofselicke toe twee en dattich veerden / toe gelick oftet Gzaden weeren / dat maninger Bogger verduichte dat ter soo kofselicken angefalt woze / en woit gehouden eenen geschmeer / daer oock andere Streden in den Lande van Geller en in 't sticht van Htrecht oeren spot mede hadden / dat se dat soo ernaten kofselicken dedden en em daer lieten sien / de vrunden van Gzomningen doorgenoemt wooten uit ter Warship / des maendages voer onser Heer

anno Leher Dootven Lichtnisse / en quemen weder toe hús
 1519 op Sinte Mattheus avondt / ende dat se daer soo lange
 toe Wardschup bleeben / quam sijn by / want de Wuste
 van Geller was niet in den Lande / hy was by den
 Coninc van Brancrick / want daer was voele toedoen
 onder den Wusten en Heeren / want de Keyser was doot
 en geschoyen / op die Jaers dach soo woet dat Ward-
 schup en heeft meestelijc gehouden sonder Bruddegam /
 want de Wuste quam weder in 't Landt toe Zutphen
 des Wonsdaeges toe. hoeren Sinte Mattheus dach /
 sijn dit weeren de geschencke de Stadt en Lande den
 Wusten en Heersinnen daer brachten en overleeden /
 als in 't eerste thoe sulveren kopkannen / en twee sul-
 veren schenckbaeten verguldet soo cosselijc / en cosse-
 lijcken gemaect als men mit handen maecten conden /
 en weeren toesaemen swaet van getwichten kooden bysich
 march sulvers / daer toe brachten se vier hette often soo
 groot en goet als by manningen tuden uit Gromingen
 gedreben weeren / de der Stadt stonden toe roep en mit
 hoeringe en roff eer se daer quemen / kooden anderhalf
 hondert rijnisch gulden / van gewichte / daer toe vier vette
 peerden de oock stonden der Stadt ontreut dardeshalf
 hondert goit gulden van gewichte / Somma in allen was
 dat geschenck wael gewert kooden anderhalf duisent
 rijnisch gulden van gewicht / kooden al hie en kooden al-
 se oncoffen dat der Stadt en Lande meer costede / van
 peerden en gerebe tot den peerden / en oere kledinge en
 teeringe uit en toe hús en ander oncoffen / en belenctet
 dat sich oock beliep ontreut duisent rijnisch gulden / som-
 ma sommaeum dat Stadt en Lande datt Wardschup
 stontt waell ontreut Dardeshalf duisent gouden rijnisch
 gulden van gewichte.

Datt

Van Hindrick Baiskinga ende Frederick gebroederen de Doodtgeslaegen wo- den in Adtwardt.

In den Jaere ons Heren Duisent vijff hondert en
 twintich soo weeren daer twee gebroederen / en ene
 gesheeten Hindrick Baiskinga / die ander Frederick Bais-
 kinga geboren van Baiskinga hups / en weeren van ol-
 des van Ridderlijcken geslachte / en mede van den oppet-
 sten Hobelingen tusschen Gemme en Lautwerse / de had-
 den seckere summinge heerlijckheden en Pibilliege / in 't
 Clooster van Adtwardt van oldes / dat em nu seet wel-
 nich geholden woet / en die pibilliege / vrygheden / en
 heerlijckheden quemen heet van eenen Albr die gehooren
 was van Baiskinga hups / geheeten Heer Frederick
 Baiskinga kooden anderhalf hondert Jaeren verleden /
 de lede sich weder tegen sijn waerlijcken gebroederen mit
 voolooch en velle / en was den Baiskinga volck overle-
 gen mit macht en goet / soo dat se sijn gebroederen en
 binden mit macht asdranc / en creegh een groot part
 van Baiskinga landen / doch ten laesten woet daer eens
 brundschap tusschen beyden partijen gehandelt / als ick
 heb hooren seggen wat ick van den landen hebben sol-
 den / en de van Baiskinga solden hebben Jaerlyc in 't
 Duizent van dat conent van Aldewert / alle jaer op S.
 Meerekens avondt ene witte Swaen / en een Capuin en
 een katine wint / en solden in eenwige ene misse holden
 in Capittel hups / en ene harnende lampre voor alle
 Baiskinge geslachte / en of se begerde een kindt van den
 geslachte dat geestelijc wolde worden solden se in 't Con-
 hent anneemen / en ofte tenich van den geslachte betra-
 nden den solden se geeben en gunnen de roff sijn levent-
 sanc / ende tot wat tiden nacht ofte dach dat se nter-
 men mit oer Wenaers / soo soldemen oer Wode openen /
 en geeben em daer bier en roff / en wijn / en op alle
 Sinte Berende daegen solbemen se bidden ter stae in 't
 Conent em geeben em daer gebraden en gesooden / en
 op

beernester Heer Hindrick van Steentwisch / en welcke anno 1520 Colvel broeders mit voelen knechten uit dat Brouhuys 1520 en Lanchuys de den Johan Gaickinga bespotteden / en beestelick mit em woeden / doe dat de andere tiude gebroeders sagen / soo liepen se mit oer getweer tegen all dat Cobenss volck geestelick en waerlijck / en de kelter starckeden sijn knechten mit woorden starckelick an teerweer / soo dat die tiude gebroederen Hindrick en Frederick beide voer die Ale poorte woorden dootgeslaegen / dat jammer en schaede is soo toe hooren en toe schryuen / en in langen jaren soo grootten ongeluck en Jammerlijcken dootslach van sodanene geestelicken luden is geschiet / in 't Convent van Alderwart / en woorden vermoort en doot geslaegen als raserde honden / want Hindrick voogdenmit woort op 't hooft geslaegen mit eenen grooten stock / dat hooft in allen stucken dat he niet het sprack / Frederick woort getwopen mit eenen Backseem / voer sijn hooft dact heide doot bleeden / Godt wese dese Genediche. Item fortz daerna in den selven Jaere bel de Alst van Alderwart / Heer Esheut geheeten / an Mar. Willem Frederick / en Mar. Evert Jarges beyde kerkheere toe Sumte Meerten omme ene poene te verhandelen / en toe maerken van den geslozenen bloede desser tweer Broederen / welcke dat de brunden mit grooter swaertelicht en heede der beyder Pastooren hebben beliebet / en sint van beiden partijen toe geraemet vier schepdes Heeren / ende dedinges luden onlosse stede en vast / alsoe Mar. Evert Jarges Doctor en kerkheere toe St. Meerten / Meester Hoelc Medische Doctor en kerkheere / toe Beduyn / Goert Coerdes / en Achndt Overdes beide Brogennestren in Bommungen / en Mar. Willem Frederick Doctor en kerkheere toe St. Meerten als een Overman / welcker overman en dedinges luden desse voogdenende partijen stede vast in ewige hebben verlijket in maniere naefescheeden.

Sijn 't ersten soo sullen de twee Andonicken alsoe de kelter en Beernester voogdenompt / en de Colvel Broeders als de Hoffmeester en Broer Jacob de Muller / des Kloosters toe Alderwart / oer levent lanch ontwaert weesen / en niet daer inister woone het koornen / desgelick alle

anno op die taefel / soo woonde Frederick Gaickinga op 't princel 1520 pale huyg dat em ter scheidinge geballen was / den noorden se / en beeden den daer toe koornen op St. Barnardus dach 1521. meeneide dat se daer genooch en gebaen hadden / en beeden Hindrick Gaickinga / en Johan den Jongsten Broeder niet / want se woonden toe Suidthoyn op oer beders huyg Allart Gaickinga gesheeren / soo was dese Hindrick Gaickinga soo stolt / en ondersagde roene man als tusschen der Gernse en Lautversche eene woerde / en daer by brisch en wael van versoen gestalt / en woort ontfien / beverchret van geestelick en waerlijck de em senich onrecht en ongelick voer leede / en mocht dock van de huijsluden en buiren geen ongelick en onrecht luden / en conde soo wael verlijken en toe brede stellen / want elck ontsack em om sijn manheyt willen / soo dat in mensche gedachte sijn gelijck in Langelwolt en Wommerssee niet is geweest / en was dat hooft van alle sijn gesachte de doe lebeden / sijn vader Allert Gaickinga was geboren van Gaickinga huyg / sijn moeder Woulke / was Claus Caters dochter / en he hadde eene huijszoutwe gesheeren Gietje / Geert Wacheringe dochter uit Bommungen / en olden Johan Cerna was Gietens olde vader soo dat he was van grootten brunden en geslachte binnen en buiten Bommungen. Als he nu niet gebeden was als sijn broeder voogdenompt / soo tooch he en Johan de Jongste Broeder daer hen toe Klooster mit gebeden / en aten en droncken mede in 't Meenten mit nae der maelsit gengen die drie gebroederen op die Alde omme daer vroolick toe maecten / als em dat toebehoort de / soo woeden se daer niet getoebet en gelet als em dat toebehoort / soo woort Hindrick voogdenompt quaet / en genck nae de poorte omme toe huyg toe waeren / ende Frederick sijn broeder volgede em / dat was een sachstusnich braeff goet man / en geen begher / en Johan de Jongste broeder quam achternae de huijs droncken was / soo was de kelter op 't hof tusschen die Ale poorte en dat Brouhuys / en desse kelter was een starck ketter man geheeten Shore van Maertwisch van Hobeluden uit den Lande van Clede geboren / en daer was doch by een

anno alle de waerlycke knechten de mede in dat bestijflich ge-
 1520 west hebben / en oock soo sullen desse voorgeuomde Per-
 soonen niet mistre-woone roome in geen Clooster daer
 de Abt van Adelwart vistrator ober is / daer toe sullen
 dat Convent en Abt sichten en maecten in ewigen tiue
 Adcarven de eene toe Zuidhorn in de kercke op St. Ca-
 tharinen Oster / de ander in de Capelle op Bäckinga
 dyck / en sullen elcke Dicarle berenten / en vergorden
 mit dattich gulden oberlandtsche sijnsgulden daer de
 beide Preesteren van leeben moegen / en sullen doen ter
 twecke de missen voer weder zielen / oock sal dat Con-
 vent geuewen twee streden daer men die Dicarien elck een
 huns timmeren sal / dat eene toe Zuidhorn / dat ander
 op Bäckinga dyck / en sullen geuewen toe timmeringe elck
 huns vyff duysent steens / en soo voele pannen als men
 beide huusen mede decken mach.

Item oock sullen se koop en besessen op elck gress
 renen grooten blanden steen / voer soo sullen dat Con-
 vent bekostigen / en senden eenen Preesteren toe Roemen
 eene behuurt voer der weder Broeder zielen toe doot-
 de / en sal in elck kercke van den seuen kercke lesen /
 ofte laeten lesen vyff missen. Item oock sullen dat
 Convent in 't ewige alle dagen holden / en laten lesen
 eene Masse voer die beide Broederen / en oock in 't
 ewige hebben en holden alle Jaer des daeges nae St.
 Bernhards dach eene Memorie / en Jaer tyt nae den
 helden Broederen / en elck Preester van den Adonischen
 in 't Clooster sullen den Masse doen / de daer bequaem
 toe sint / en sullen dan ter maeltijt in streuten hebben
 elck eene maete Wung / en een wit breuen Broodt /
 oock sullense dan oock geuewen in 't Bäcking vyff arme
 menschen eene maeltijt en geuewen een dan elck eenen sint
 her in de handt / de voorgeuomde moet soene hebben en
 beide partjen angewoonen in 't ewige toe holden en
 voltenrechten voer een en oren naeroomelingen en
 vanden.

Dan

Van den Nien gekooren Roomschen Co- ninck Carolus Ertzhartogh van Boor- Oostenryck Hartogh van Boor- gondien ende Coninck van Hispanien.

In den eersten toll ick een weinich seggen van sijn anno
 heerkoomen en geboorte en sijn groter macht / voer 1529
 waell ons desse materie weinich dient tot dessen vreeschen
 Coninckel / noch niet de min sus voele / de Boogonischen
 hadden een part in van Westvriesland / en de Hartogh
 van Geller hadde in Gromingen en de Lande tusschen
 Gemse en Lanterse / en een part in Westvriesland
 daer die Dursten omme in Boogonshonden / desse Hart-
 togh Laerl die Roomsch Coninck gekooren an sijn
 voer Ouderen / en geslachte hadde dat keperdom an sijn
 angesaen van kepler Segemondt / Coninck van Ange-
 ren en Roomsch kepler / en nae em Hartogh Albert
 van Oostenryck Roomsch Coninck / en nae em kepler
 herts Suster Soone / en was geheeten Maximilianus
 Ertzhartogh van Oostenryck / de nae den weder kepler
 voer / soo hadde dat keperdom hi desen geslachte ge-
 staen / hondert jaer en 10 hent tot dessen Nien gekooren
 Roomsch Coninck Carolus / want kepler Segemondt
 voer gekooren in 't Jaer 1520. Coninck Carolus voer
 gekooren in 't Jaer 1520. Hartogh Laerl van Boor-
 gondien de de Stadt Aug bekehr hadde Jaer en dagh
 en kepler Frederick / de ontfette dese en daer nae voer
 de doodgeslagen voer. Dan / van den Hartogh van
 Oostenryck en de Switserz / dese Hartogh Laerl van
 Boogondien liet achter een eenige dochter Maria ge-
 noemt / daer wylliche kepler Frederick an mit sijn soon
 Maximilianus / en nam se ter Gede reelden kinderen toe
 hoope eenen soone geheeten Hartogh Philips / en eenen
 dochter geheeten Margarete / de Coninck van Spanien
 hadde

4

anno hadde 3 Zusteren / soo woort 'er een Wiflick gedinget /
 1520 soo dat de Coninck van Spanjen nam ter Gheyl Hartogh
 Philips iuster Margareta boogzogenent / en Hartogh
 Philips nam weder ter Gheyl des Coninges iuster van
 Spanjen / byckeden de eene an den Coninck van Por-
 tugal / de ander an den Coninck van Engeland / Hartogh
 Philips en syn huisvrouwe Johanna teelden toe hoop
 des kinderen / twee Soons / de eene soone gehieten Carolus /
 de nu Roomsch Coninck gehoozen is / de ander gehe-
 ten Ferdinand / en vier Dochteren is / de alle tot haeren
 Jaeren en wasdom quemen / de hijckste an den Coninck
 van Angeren / de ander dochter an den Coninck van
 Venemacken van Portugalen en Swedenrick / dese
 Coninck van Spanjen stierf sonder wettelike gewoorte /
 soo viel dat Coninckrick van Spanjen mit alle de ander
 Coninckrijcken / daer toe hoorden / alse Castillen / Gra-
 naten / Aragon / Sicilien ende Portugal en Hartogh
 Pijl / boogzogenent / Gertzhartogh van Oostenrick en
 Boogzonden / met alle den Landen daer he syn trell van
 heeft / want he de oltse dochter van Spanjen hadde /
 Hartogh Philips nam alle dese Coninckrijcken in / en
 regeerde se eene rylant / en die kinderen bleeben in
 Vlaenderen en in Brabant en daer in den Lande / en he
 en syn huisvrouwe bleeben in Spanjen / daer stierf hee /
 men seide he woort daer bergeeven / als he doot was soo
 tooch Hartogh Caerl de oltse soon in Spanjen / en nam
 de Coninckrijcken in / en alle de landen / en syn moeder
 Johanna bleef daer by en in den Lande / als nu syn
 ober Olde vader heiser Maximilianus gestorven was /
 soo hooren de Gheyl-Durfsen eendrachtelick toe Francis-
 soot Caerl van Spanjen / Coninck van Castillen / Sic-
 ilien / van Granaten en Portugal / en Gertzhartogh
 van Oostenrick / Hartogh van Boogzonden / van Bra-
 bant / Pollant / Zeeland / Vlaenderen / en ober als de
 Hartoghdommen en Graefschappen in Oostenrick / woort
 gehoozen tot eenen Roomschen Coninck in 't Jaer 1520 /
 en in den selben Jaere woort he tot Aken ingehoeft / en
 gesalver / en gekroont tot eenen Roomschen Coninck in
 regennuordichent der Gheyl-Durfsen ontreint St. Maer-
 den / en quam woort toe Gelsen / mit soo vele Jaeren en

Durfsen / en mit soo grooter Triumph en roffichheit anno
 der Durfsen en Jaeren dat men 't toe boelle niet schyn- 1520
 ven kan / alse alle de Durfsen en Jaeren des rijckes / en
 de uit allen Lande sich gerust hadden mit golden stur-
 kan / en alle andere roffichheiden soo dat de Durfsen
 en Jaeren weeren daer soo vele en manich van Cardis-
 nales / Arch Bischoppen en Bischoppen / Churbur-
 sten / Coningen / Hartogen / Mark-Graven / Landt-
 graben en Durfsen des rijckes / soo dat men op eenen
 slechten Graven ofte op eenen Arpheren ofte op eenen
 ridder niet meer achtde / dan op eenen slechten booger
 van Gelsen / soo dat seer Godts gewoort nie Roomsch
 Coninck soo roffelicken woort gekroont / en soo groote
 zere der Durfsen Jaeren woort betuyet als dessen gedaen
 woort / en oock als men secht soo is seer Godts gewoorte
 nie warrelt soo rijcken Durse van Landen en Liden
 tot eenen Roomschen Coninck gehoozen als dese / want
 dat meeste deel van Roomsch roomet em / en den
 synen toe / uitgenoomen Francrick / want alle die
 Coninckrijcken van Spanjen / en die daer toe hooren /
 alle de Boogzonden landen de daer toe behooren / soo
 boogzogenent is / syn eene Moeder syn Moeder suster is
 een Coninginne van Portugal / syn ander moeder is
 een Coninginne van Engeland / syn eene suster is Coning-
 van Ungaren / de ander suster is Coninginne van Dene-
 mark / van Sweden / en Portugalen / en is van Ken-
 selicken gesachte van Oider tot Oider soo door gesche-
 ven is / soo dat sing rijck in Oulent Jaeren niet is
 geweest.

Van dat de Hartogh van Geller sine heer-
 den sande toe Coningen om hulda-
 ge plicht en Ede toe neemen van
 dessen Omelanden.

I 12 't Jaer ons Jaeren vijftighondert en een entuin-
 tich sande Hartogh Caerl van Geller sine reeden /
 en sine bevels liden in Vlaeland toe Coningen / om-
 me

anno 1221 me van Paelaten / Hoofelingen en eigen arbeiden in den
 1221 Wiefelen Emmelanden / huldinge plicht en Ede toe ont-
 fangen / als de Emmelanden quemen op toe Gzonnin-
 gen op 't ftaediching / en em flichtes voorgehouden voort /
 foo hadden de Paelaten / Hoofelingen / enfeigen arbeiden
 daer groote fwaerfcheit an om em flichtes toe dande /
 hermarkeden en waeren beducht dat se de Durf doeli-
 niet comde befcharmen / off daer een ander heer op se woe-
 de / als se em dan gefwooren waeren mochten de Lan-
 den daer by in grooten lasten koomen / als se niet ge-
 fwooren waeren konden se figh dan bet verdedingen / men
 ten lasten mit groter fwaerfcheit worden se daer toe
 gedrongen van den Raedt van Gzonnigen / mit den
 Ghelefschen Raeden / foo dat se moften huldinge / plicht /
 en eede doen / woe waer se dat niet geerne gedaen heb-
 ben / want se hadden den Durfte van Geller all binnen
 Gzonnigen waer was hie daer niet / want daer waeren
 waer elken ofte twalven in Gzonnigen geestelick en
 waerfick / de alle Jaeren gelde van deffen Durfen had-
 den / dat foo Jammerlijcken / elendich uit die arme
 Wiefelant booven Godt / eere / en recht gefchatter
 moet / en dat waeren van den Opperfen die die Jaer gelde
 fies hadden / en die Oorlogh en waerck fies mitten Dur-
 fen dragende hielden / de Landen moften alle Jaer op
 brengen en toe fchattinge geveuen soeben duifent rinfch
 gulden / hadde dat voorgevoerde Jaerlijck niet getweef
 se hadden mit 4000 a 5000 rinfch gulden waer toe koo-
 men / men by den blaunen fack fies waeren als de Pa-
 foor Mr. Alstem / Mr. Alfert Drooff toe Lopper-
 sum / Leuken Hoorenken / Coerr Coerdes / Berent
 Coerdes / Lulleff Coerdes / Roeloff Huinge / Clab-
 Schaffer / Lutbert Clant / beide Godeen Hoorenken de
 Jonge / en olde Peter Alger / de opperfen hadden vier
 hondert rinfch gulden / oerer funnige drie hondert / en
 deell twee hondert / ofte een part hondert / de minfen
 hadden Wiflich rinfch gulden des Jaers / als nu dese
 Paelaten / Hobelingen / en eigen arbeiden mit groter
 fwaerfcheit foo fint se daer toe gekoomen / dat se elck
 infonderfheit hebben oeren Eedt gedaen / elck allene / de
 Paelaten voer figh / de Hobelingen voer figh / en de

eigen arbeiden oock allene / en hebben oeren Eedt fies anno
 1221 gedaen / blyft de Durfte van Geller wellich heer van 1221
 Gzonnigen en den Emmelanden foo wiffen se em holden
 voer eenen Heeren / en woerdt hie daer mit macht ofte
 brundfclap van ander leunge Durfen en Heeren affge-
 breuen / foo fullen se des Eedes ontfalt blyuen / en hie-
 mede waeren de Gellersche reeden toe breuen / en de
 Stadt betaelde alle de coften en wyn de se verdaen had-
 den / dat bley waer booven dardehalff hondert Wiflich
 gulden / en daernaer toech Aullen Hoorenken in Lange-
 wolt / Bredeholt / Kommersee en Middach / en liet
 de toe Wiflichom by eenen koomen / ende daer oock eenen
 Eedt van des Durfen waeren van den geene die niet toe
 Gzonnigen gefwooren hadden / desgelicks toech he
 hoortan toe Wifsum / en liet oock koomen de Dume-
 landen / en moften desgelicks doen / Roeloff Huinge en
 Clabes Schaffer toogen in 't Oudeampt / en deeden des-
 gelicks.

**Van eenen grooten ontwillen ende oorlogh
 dat opfonde tusschen de twee Stre-
 den Campen en Swolle.**

In den Jaere onfes Heeren Duifent vyff hondert en
 een en twintich / rees op all toe grooten Oorlogh en
 fchadelijcke verdaerfenne der Stadt Campen en Swolle /
 en gemeene Stichtes van Hreicht / en quam fies heer /
 want all dinct is toe verwinen / men de werke num-
 mermeer / want de van Swolle waeren seer opgekoomen
 by der Gzonniger Oorlogh / dat lange getwaert hadde
 daer se de markeden van gekregen hadden / en waeren
 daer rijcke by getwoorden / en de van Campen begonden
 seer aff te fien en toe braven / want de Gifst en
 froom twiten an dat fwaer waeter seer toe flogh / foo
 dat die fcheyen niet waer comen koomen toe Campen /
 foo felden de fcheyen op in 't fwaer waeter nae Swolle
 se / foo dat oer Stadt daer groet by woer / dat de van
 Campen niet waer gewill / foo hadden de van Campen
 by

anno by olden tyden eenen tolf gehadt van den Bisschop van
 1521 Atrecht beleent / men daer was in hondert Jaeren nie
 tolf van gesecht ofte gebeurt van den scheepen de in
 quemen nae Soile en Swarte waeter / oock namen
 de van Campen booz dat de van Swolle in 't swarte
 waeter oock namen in 't swarte waeter / oock namen
 die van Campen booz dat de van Campen / men een
 secker getal van scheepen ter zee moesten voeren / men
 twee ofte drie groote schyn scheepen / en nu begunden toe
 voeren / soo boete alst een beleede dat die van Campen
 meenden em dat soo niet beleeden / en weeren teghen
 oer olde Pilslogien / en verpheaden en begunden op mal-
 randieren toe beletten en toe besetten vangen en rooben /
 en namen an bedden soden kerpge knechten an / dit
 berdroot ten lesten de Bisschop van Atrecht / Philips
 Borgundien Zali : Bisschop Davids broeder de nu
 Bisschop was mitre Ridder-schap en Steeden / en na-
 men den scheelinge tusschen den voorgeoemden Stee-
 den / op ende verblevent an se toe bruyt-schap naest den
 besen recht / soo gebeurdet dat de Bisschop moete op
 in Drabandt en Vlaenderen / by den Pien gehooren
 Keeser Carolus Coninck van Spanjen / Gert-Bartoghy
 van Oostensick en Borgondien de daer hadde een groot
 daene Landen / alse hooge Borgondien / Pilsardien Bes-
 negoutu en meer andere Landen en Steeden / de he den
 huise van Borgundien affgetoogen hadde / doe Bartoghy
 daer en oock mede an Maellanen dat de Camer des tijtens
 was oock ingenoomen hadde / en den rijke affgetoogen /
 twee bedde Duerfen de Coninck en den Keeser an ver-
 hoert en toe peede / en beilen toe hulpe den Keeser boete
 weeren en Duerfen / soo dat he daermede op toogh in
 Brancusick / en drede daer machtigen schaede / de spa-
 nielen uit Spanjen deden den Coninck van Brancusick
 al de ynde grootten schaeden / soo dat de Coninck niet
 konste waer dat hy de vanden keeren solde / soo was de
 Bisschop van Atrecht daer by den Keeser / want he een
 kope prete / en Duerse was / en verliet dat Stiche van
 Atrecht

Atrecht / soo dat he tusschen thoren Steeden niet boerde anno
 1521 ofte niemant van die Ridder-schap en steeden oock wat
 toe deden / soo hebben de van Swolle eenen all toemaes-
 len dommen en gecken anslach gedaen / daer boete Lam-
 mers en bederiet van is verreesen en gekoomen / en heb-
 ben oeren rechten Landes heeren en Stichte van Atrecht
 verlaeten / den se huldinge / plicht en eede gedaen hadden /
 sonder rechte oorsaeken / en hebben den Duerse van Bel-
 ler Bartoghy Caerl ingehaelt / angenoomen voer oeren
 heeren / soo hebet de Bartoghy van Beller boort Hasselt
 belecht en wolde dat oock inneemen / ende de van Hasselt
 sloegen se weder aff / soo dat he daer doe geen gewin op
 hadde / soo sanden de van Kampen volck in de em dat
 helpen holden / oock hadden se binnen Hasselt eenen uit
 Driesandt gheheten Jr. Roelof van Grolum de van
 Middelsum / in Gromningen gebiede gebooren / de daer
 binnen woonde / want he toe Suerick ghespicht was / de
 wolde niet Geller-seh weeren / de was stark an heffeder
 ydt omme de Stadt toe holden / want dat sichte mit-
 ten Ridder-schap hadden daer binnen waer omtreit seg of-
 te Soeben hondert knechten / soo dat se doe den Geller-
 schen en Sueressen waerl gemoot weeren / doch soo belee-
 den se de Stadt mit Blockhuysen want eene toot-gemaeht
 toe Gehmijnen / en een Blockhuys sloegen boort Hasselt
 nover de Brugge / en hadden oock volck ten swarte wae-
 ter in 't Klooster / en oock op de Swarte Sluys omme
 dat se niet inkoemen souden / doch kregen se in wat se
 holden by dage en by nacht van hulpe heen aff / en van
 Staploost ende den wegh nae Krimmen / dit vernamen
 die Geller-schen soo vanden se boete huisen toe Staploost /
 en deden den armen luden grooten schaeden daer om-
 trent / als de Duerse van Beller daer sig in verdriet was
 end' geen groot gewin op se hadden / dan de luren
 en Grommelanden toe verdraben / soo schreeff he an de
 van Gromningen om hulpe en bystand / want he oer hee-
 re doe tot tyt was / ende begreede dat se em souden sen-
 den boort Hasselt twee last busen kruides / en dat de van
 Gromningen em mitre macht / en oer groote geschut van
 busen souden geven en beleggen Coerden ende wimen
 dat / dat volck de van Gromningen affloegen en niet
 wouden

anno twouden doen / doch soo sanden se em drie tonnen busen
 1521 kruides daer in 't Leger voer passelt / en senden an den
 Dursten Mr. Wndrick Gelderwoit / Doctor en Serre-
 tarius toe Gromningen / omme se daer by den Dursten
 toe verdedingen omme toe hooren wat oorzaken se had-
 den / dat se em die twee hondert knechten / daer he eer-
 sten omme gescheeden hadde toe versolden / een Maendt
 en omme de ander twee also om dat Busen cruut / en
 omme Coeverden toe beleggen / soo voer gescheeden is /
 doch doe he alle de onschuld verfaen hadde / soo verleet
 he em omme Coeverden toe beleggen / en dat krypt toe
 senden / en solden em daer voer geuen drie duisent rijn-
 gulden / de Wreesche Ommelanden solden geuen twee
 duisent rijn gulden / ende Gromningen een duisent
 rijn gulden / welck soo geschach de van Gromningen
 naemen eer Duisent rijn gulden dat se em gaben op ren-
 te toe Munsster / de Stichtse kluiteren en knechten twee
 ren omme geruckel van Deventer toe Campen / leger-
 den sich daeromme daghyr toe mangelen en scharmutsen
 mittlen Gellerseken voer passelt / en Gelmuuden / en
 deden malkanderen dagelhyr voele schaeden / soo toogen
 de Stichtseken mit oeren kluiteren / en knechten / en
 bozieren / en intooneren in 't Landt van Geller in de
 Delue / omme toe tooden en toe vangen en hadden een
 groote hute gewonnen / die vernam die Hartogh van
 Geller / en staekte em mitter macht / en roech den
 Stichtseken toe moete in de Delue / en quemen by een
 en hadden een groote scharmutsen en slach onder malkan-
 deren / soo dat daer voele dooden an beeden siden ble-
 ven / en voele gevangen / en de Gellerseken helden dat
 heldt en oberhandt en namen em dat rooff / de Schulte
 van Deventer wout mede toe Swolle ingeboert / geuens-
 kelsken mit voele andere bozieren / en Antooners / bus-
 ren / en knechten de daer gerantsoent worden. Als de
 Gellerseken en Swolseken dese victorie sijn gehadt had-
 den toogen se in Drenthe / en eersten voer Strentwoijk
 omtrent anderhalf hondert kluiteren toe peerde / en an-
 derhalf duisent voer krieges knechten / mitten kluiteren /
 en twee Bozieren uit Swolle omme uit te vopdes
 en den brandtschatt / daer se dat Landt van Drenthe
 opgesatt

opgesatt hadden / en em gewengert was niet toe geuen / anders
 want de Dose van Coeverden hadde dat Lande bet. 1521
 booden / soo hadden se getuin op de Stadt Strentwoijk /
 men se branden welcke husen daer ontrent / ende naemen
 mede dat em waerden mochte / en quemen voer in Dren-
 the / en voer toe Assen in 't Klooster / en de geteldige
 hoop legerde sich in wolde / ende daer branden se waer toe
 ten groote husen ende schuuten voer all 't landt door /
 dat elck Carpel moeste daer by em koomen / en verbrant
 schatten em / daer elck nae grootheit der dinkspij / ofte
 Carpell / en all dat Maenboeck en buren weeten voer
 in 't Goerrecht / en sanden Disteren ende ander Bo-
 den mit gebede by den hoop toe rolde en verdedingen elck
 kerspell / en dinkspij op een somma geldes / oet som-
 mige op Selsenhondert rijn gulden / een deell op dink-
 spij / en eendeell op elf ofte twaalf hondert / soo voer
 hooger en leger toe de kersken groot ofte rijk woeren /
 soo dattet belien een groote matstige somma geldes / om-
 trent achghen ofte twintich duisent rijn gulden / dat die
 arme Land booden recht ofte reeden en buken dese schul-
 de sijn sammerseken affgeschattet en twelticken genoo-
 men wout / en gebrandt en affge-eeten en gedroncken em-
 de toe slaegen wout / als de Maeniere van dat krieges
 volck is. Als de Drenten sijn in Gromningen getwe-
 ken woeren / soo cregen se daer onder den kloosteren / en
 bozieren een groote markelike somma geldes op ren-
 te / en satten elck daer voer rooge / rente Jaerhyr toe
 geuen / en setten den knechten bozieren uit Gromningen
 en ghesels van den ycksten uit Drenthe de se by em
 helden ende mede naemen omme em dat geldt toe Swol-
 le in oer Garnison by toe leeren / en brachten daer
 op / en toogen nae Coeverden / omme daer voer by toe
 trecken / men dat was niet well toe doende / want dat
 hupg toe Coeverden was waell besett mit krieges knech-
 ten / en voele gesguts daerop / soo dat se daer wt dat
 reysige tuch en geschuit niet sien condon koomen / doch
 ten laesien hadde de Dose anghe / liet he se daer niet doer
 dat se em de Wreke by nachte solden in ballen en barnet
 soo hebet se verloopen dat se daer door sint getogen mit
 oprecht

anno opricht haerken / en deden em daer binnen geen en schae
 1521 den / en toogen voort nae Twente / en legerden sich
 eersten toe Gortmersum en toe Alfen en daer omtrent om-
 me daer oock rooben ende brandeschaten / en bran-
 den daer voele huysen ende toogen weder in Swolle.

**Van dat de Gellerschen dat Blockhuys
 1600? Deventer wonden ende de Brug-
 ge af branden.**

De van Deventer hadden gemaect een Blockhuys
 1600? oer Brugge / daer toogen de Gellerschen voort
 ende wonnende dat stromender handt / en sloegen dat
 meeste deell doot dat daer op was / en branden de Brug-
 ge aff omtrent de hestre / als sie desse Victorie hadden /
 soo was de Bisschop van Arricht niet in den Lande /
 was by den Keeser mach seheen omme bystandt /
 quam sie weder in 't Landt uit Hollandt toe Campen /
 en de Stichtschen hadden voele kringes knechten ligg-
 toe Streenwijk / en toe Wullenhoe / de van Campen en
 de Stichtschen hadden voele kringes knechten liggende
 Streenwijk / de van Campen mit de voorgeaende knech-
 ten staerden sich / en ontfatten Passende / en brachten
 daer in omtrent mit hondertwaegen alle dat em daer in was
 nooden was / van proviande en bussecruut.

**Woe die Stadtholder ende de heer van
 Meurs toe Sneek mitten Sneenwool-
 den 1600? Streenwijk brande.**

De Stadtholder mitten Deesen quam in der nacht
 onbetwaert voort Streenwijk / ende brande em aff
 voort de Stadt tole woude Meelen en een huys ofte tuile /
 en daer weeren waell een drie hondert knechten in / men
 de staede wolde niemant uit laeten in der nacht en weder
 ten beanghet om een vertasschen / en so toogen se weder
 aff

aff ende dede doe meer geen schaden / dit milde die anno
 van Streenwijk en den Stichtschen en versamelden voele
 1521 van oer kringes volck by eene / en toogen mitter macht
 in Stellingewarf / en in Schoterlandt / omtrent St.
 Meerten in den winter / en brandeschaten groot geldt / en
 branden daer in Stellingewarf voele huysen des gelschen
 in Schoterlandt / daer branden se op dat groote doorp Do-
 sterze / en Oeffershuysen en deden daer in 't Landt
 groote schaden / mit brandt / rooff / en bangen / en too-
 gen sus voort in Kypertlant / en Smallingerlandt / en
 in Licht Carpsell en legerden sich in Collum en Gerck-
 koster en Bargelooster / en brandeschaten alle dese
 landen tot oeren willen / en kreegen groot geldt daer
 van / als se daer gelegen hadden braken se daerop / en
 trogen nae Westergoe en voort Goltwardt / en meenden
 aff in toe vallen / men het was sterck / en daer weeren
 vele Buren in de se affloegen / en daer leeden se schae-
 den voort / soo dat se daer geen groot getul in de Stadt
 den / en daer bleden se een tusantich ligen in openen
 en en Cloostren / en kregen daer oock in Westergoe
 brandeschat / soo toogen se weder nae Vientwarden daer
 1600? se gelypset mit proviande buitender Stadt / want
 daer weeren se breiden / en toogen soo wederomme in
 Dargte Clooster / en in Colmerlandt / en schreeben in
 Dongederel om brandeschat dat een daer geweygert
 wort / want de Stadtholder toe Doctum van de Geller-
 sche wegen de wolde dat niet beseuen dat se em brand-
 schat moesten geeuen / aff in een hant winter was dat
 men oer alle stroomen en waeteren oer dat is mochten
 r. en / so toogen se oer Doctummer diep in Don-
 gedeel en haelden daer uit eenen grooten rooff / en na-
 men al mede dat em waerden mocht / en branden by
 Carpsellen daer in 't Landt / en toogen soo weder uit
 Lande mitten rooff en brandeschat doot Breedwoit /
 men daer deden se anders geen schaden vermits
 brandt / rooff / ofte brandeschat / men se aten en dron-
 ken mit em all datse kringes konden / en naemen waell
 Cettelkoff vlesch / spek / botter / en broodt / en anders
 wort daer geen schaden gedaen / want in Byzoning-
 landt was doe geen prys / en sus toogen se voort in 't
 Landt

anno 1523 Landt van Drenthe / en starckeden sich mit een grooten hoop van knechten / ende hadden de Bisschop eenen Trooskel / de woort de Veldt hoofman van den Hoop van deessen knechten / de tooch mittien Hoop eersten in 't Goerrecht / en eische de van em brandtschadt / want dat Gerichte van Selwert quam den Bisschop toe / soo moesten se em brandtschadt geeuen / als se oock dedden / soo toogen se voort in Duidschewolde omme toe rooben en brandtschadt toe haellen / en lingen toe Siddeburen uit der kercken hoele buren de daer in gewercken weeren / en brandtschatten dat heele landt / desgelijckes dedden se in 't Odeampt / en bengen daer en namen all meede dat em em wroden mochte / en branden toe Suldrwoeck dele huusen / als se daer oer warff bestiet hadden / soo toogen se in den Dam / en daer omtrent in den Clooster / en sechreuen uit in den Ommeelanden omme brandtschattinge / de Grommingerse ronden em alleene geen wederstaal doen / soo sechreuen se an den Hartogh van Beller / en den Stadtholder van Sneek om bystaende.

In 't Jaer van vyftighhondert en twee en twintich / omtrent Suinte Peter / ad cathedram / lande Hartogh van Beller eenen Velt hovetman Michiel van Pomeran geuoert / mit een thoe hondert vulters toe peerde waelt geuustet / en daerby omtrent vyff hondert voet knechten / en de Stadtholder van Sneek / en Heer van Meurs quam oock toe Gromminger mit twee hondert knechten / de Grommingerse sechreuen uit in den Ommeelanden by ipff en goet / en by den brande / dat de Landen mede uk moesten / en de Grommingerse mit oeren schuiten / en omtrent drie hondert bozgers de weerachsichien / mit oer groot geschutt / en velt geschutt / en de Gellerischen haddende oock goet geschutt meede / soo datter een groot hoop woektes by eenne versamelde / en het was hart geuooten / soo dat men toe voete en toe peerde mit dat geschutt ocher us mochten / soo toogen se uit mitter macht nae Maadaghe omtrent drie upren nae den Dam / ende bleuen des nachtes mittien Hoop in 't Clooster toe Wlterwierum / dat bernam de Oost mit den Stichtschien Hoop de in den Dam lagen / soo bracken de op doe 't Dam

anno 1523 was / en toogen wederomme uitten Lande na Wester-anno 1523 wolde / en meenden dat em de Grommingerse niet verhol-ten op 't hups tot Goerberden geslieten s'reick van Twissel / de woort de Veldt hoofman van den Hoop van deessen knechten / de tooch mittien Hoop eersten in 't Goerrecht / en eische de van em brandtschadt / want dat Gerichte van Selwert quam den Bisschop toe / soo moesten se em brandtschadt geeuen / als se oock dedden / soo toogen se voort in Duidschewolde omme toe rooben en brandtschadt toe haellen / en lingen toe Siddeburen uit der kercken hoele buren de daer in gewercken weeren / en brandtschatten dat heele landt / desgelijckes dedden se in 't Odeampt / en bengen daer en namen all meede dat em em wroden mochte / en branden toe Suldrwoeck dele huusen / als se daer oer warff bestiet hadden / soo toogen se in den Dam / en daer omtrent in den Clooster / en sechreuen uit in den Ommeelanden omme brandtschattinge / de Grommingerse ronden em alleene geen wederstaal doen / soo sechreuen se an den Hartogh van Beller / en den Stadtholder van Sneek om bystaende.

Dan dat de Gellerischen Steenwijk mit desen knechten ende Hoofsluiden ende vriesen beleeden.

Diernae cortes in desen hoorgenoenden Jaere anno twee ende twintich / in der Pasten quam de Stadtholder en Heer van Meurs / en Michiel van Pomeran mit dessen knechten en de Soebenwolden ende beleeden Steenwijk mitter macht / ende daer weeren binnen waelt omtrent dele hondert suppes knechten / en boele buren soo dat seet em niet geerne nemen wolden laten / soo was dese

anno dēſſe Michiel van Pomeran een opſatichē kringes man
1522 die boete Victorien in Ophlooch gehadt hadde mit Bur-
ſten en Heeren/ en hadde by den Coninck van Vlaenderijck
lange gewest ende ſlage in den Welde gewest/ en andere
Streeden en Sliooten mit ſozmender handt hadde helpen
winnen/ en waes ſeer geboet by den Coninck/ en om ſijn
broomheyt ſoo ſande ein de Koninck den Hartogh van
Gelder/ als ſe nu Steentwijck beſicht hadden/ ſoo vellen
ſe dat an ſozmender handt/ en quemen ober de graef by
t Solwaerck an dat ſtaket/ en de knechten miſten bo-
geren en buren binnen Steentwijck ſielden em byzomelijc-
ken ter weere/ en ſloegen ſe coentijcken van den Solwaer-
ken/ ſoo dat daer een groot getall van knechten en den
Dreeren daer gewonder/ en daer doodteſſhooten de ge-
ſlagen woerden/ en deſe Michiel van Pomeran en ſach
lyſt en lebendt ſing lange in ſoo manningen ſtoem en ſach
betwaert hadde/ betraede hie ſijn wijcken en woijt daer
doodteſſhooten mit eener buſſe in den ſtoem/ ſoo vielden
ſe weder aff mit een klein gewin/ de Coninck van Brand-
wijck en Hartogh van Gelder weeren ſaues doodtes mit
wael toe breeden.

Van eenen nien anflagh ende beleght door
Steenwijck ende Harcoogh van Geller
mitten Diefen.

Als nu de Oeffeningen en Oeffen fuis de nederlaegten en verlies geheadt hadden voor Steenhuys / so moesten men oeren schaeden / en scarcken sich weder op omme daer weder voor toe trecken en toe belegen / so schreeff de Kartoght van Geller an de Stadt van Ghentingen / om hulp en bestandt mit oeren woogen en Slachten / en om oer groote gesijnt van Kartoutwen en Slachten mit klooten en krupt daer by / soo hebben se em dat affgeslaegen dat se em geen volcks gesant de Ghentsteenhuyck / noch niettemin soo hebben em em gesant gers wat verroofiges gedaen / en hebben em gesant vier groote bussen / eene Cartoutwe / en eene Slange / en

kleine halve Slangen mit yseren clooten de eick daer toe
 diende / mit een half last kerubes / en sande de des anno
 vnaendaegs in de Passie weeck mit oren Stadt schut- 1520
 ten toe Holde / daer hadde de Martogh van Geller twee
 Oerel knechten / de dat geschut daer enstengen / en de
 Ghominger Schutren quemen des Dingsdaegs we-
 deromme in de Stadt / men de bussen schutten die dat
 groot geschut piegen toe schieten verseden voert meede /
 en bleuen by den bussen / en daer was eene meede van
 der Stadt weghen gebieten Eisse Jages de doe ter
 tyd in de Maet toe Ghomingen was / omme de bussen
 toe betwaeren en wederomme toe brengen / oock conde
 daer wael meede omme gaen / en meesterlike schieten /
 soo toogen se inuten Geller-schen hoop mit dat geschut
 hoort van Holde nae Deberen / en hoort toe Habelbe /
 daer bleuen se liggen / als de sickschen en de Stadt van
 Kampen deffen anslach vernemen / soo sanden se in Stren-
 wisch een heerkne knechten mit groot geschut / Slan-
 gen / en halve Slangen mit kruidt en Hoblande / en an-
 ders dat em daer binnen van nooden was / en starckden
 oer behoarcken mit staetten en oere graffen / soo dat se
 van Geller-schen hoop gevoort weren / als dat de
 Geller-schen vernamen dat se binnen Stenwisch by nae
 soo starck van kypges volck woeren / als se daer buiten
 woeren / soo besmeek em de moort / en toogen wederom-
 me mit dat geschut nae Holde / daer bleue se liggen /
 en sanden de Ghominger bussen weder toe Ghomingen op
 Sinte Jurtiens daech en bleue daer toe brandtschatten
 dat landt van Drenthe / en namen al mede dat se kringen
 konden / en toogen daer weder upt den lande van Dren-
 the nae Swolle en leeten Stenwisch beruften en inbre-
 den / en hadden se langer in Drenthe gebleuen / de
 Stickschen als de van Debenter hadden voele kintren-
 en knechten / en de van Hasselbe en van Stenwisch
 hadden voele knechten de wolden se versocht hebben / en
 wolden en den backmeester gegeuen hebben / men se
 woerden des wps / en ontfloegen em mit den beide sonder
 klein gebast.

Van sommige Westvriesche Hobelingen die uit Gzommingen gelecht worden uit hevel der Gellerfchen.

Dier was een van den Westvriesche Hobelingen geses-
ten Jannetke Douthema / daer een weemich booz in 't
1522 Cronijckel van geschreben is / en was die prinspael mit se-
nen anhangeren ende brunden / dat de Westvriesen den Bur-
sten van Sassen rebell en contrarie worden / en dat he upt
Dziesland bedreven woort / en den Hartoghen van Geller
in 't Westvrieslant inhaelben / en des Bursten volck in
Suerck in boerden / soo hadden de Dursie van Geller
desen Jaenken Douthema mit syn brunden / als Joutwe
Jouwina / Jan Houwerda / Sicke Douthens / Antke
Jaetla / en Jannetke Anema / groote losse de Dursie van
geloobet mit zegel en briebe / soo hadde de Dursie van
Geller een Stadtholder / en was een heer van Durs / in
en een Claneler / gheheeten Doctor Hunge van Pesse / in
Westvrieslant yset van des Bursten wegen de landen
mit desen voorgenoemden Hobelingen toe onderhouden /
en toe regeren / dit duinte een tytlanck / ten laesten
worden desen Gellerfchen bevels liden en Hoofdslingen
oneens omme dat stegenten in den Landen / en de Hoof-
slingen voorgenoempt queemen toe Gzommingen en soe-
gen sich daer deel mitter woone mit woff en kindt / en
woonden daer wael een stule ofte drie Jaer lanck / die
gebel en gelebede ten laesten den Stadtholder enden Clane-
reter van Westvrieslant niet / en besalden dat mitren
Dursen van Geller dat se weder solden koomen in West-
vrieslant mit der woone / off men solde se uit Gzom-
ngen en upt Drieslant bannen ende verleggen / welck soo
oock geschach / soo sint se eerssen getoogen nae Swolle
daer se een tyt lagen omme oeren weemich toe verteren
daer verscheeff se de Dursie oock an den staet / en
Swolle dat em de Stadt daer verboden woort / en
moften ruinen / soo toogen se toe Campen / en oeren
sich daer oock daele omme daer toe lopen / n oeren
mit

nack toe verteren / daer worden se oock verscheeben anno
van den Dursen als verscheeben is / toe toogen se toe 1522
Htrecht daer lagen se een tytlanck / daer schach em des-
gelicks / daer sint se gereset nae Durs / en hebben
sich daer nedergeslaegen / en oeren weemich verteer /
daer se mit breedden gebieden sint soo lange als em bevels-
de / als die Jde kroonische Cronick gescooren was / en
toe Gollen ingeboert was / als he toe Alker gekroont
was / soo sint se toe Gollengtoogen an den Jden kroon-
sichen Cronick / en hebben daer oeren woort en gebreck
sich beclaegt / en hebben daer oeren affcheit genomen /
en wederomme toe Dursker gekoomen / daer se noch
een tytlanck sich hebben verholden / ten laesten sint se
daer uitgebroecken / en sint gereset an den Kesper de doe-
was in Stradant daer se wael sint onthangenen onthol-
den / en oere drie der Hoofdslingen als Jannetke Douthema
en Joutwe Houwerda / ende Jannetke Anema we-
ren by eene bleeben / de by den Kesper quemen / de an-
der weeren wederomme koomen in Drieslant / op oer-
goedt / en Landt / ende Jannetke Douthema / en Jannet-
ke Anema huisvrouwen mit oeren kinderen weeren ge-
gebleeben toe Gzommingen mitter woone / en woonden
daer een tytlanck na dem dat oere Mangs boozgeschy-
ben uit Gzommingen verbandt weeren / soo booz geschy-
ben is / soo woort oock verbandt van den Gellerfchen bevels
liden dat de Douthen mitren kinderen uit Gzommingen
worden verdruben / se hadde Hoofsmans wooning in
Drieslant ligen en Lande en goederen daer toogen se
op mitter woone / Jannetke Anema huisvrouwe op den
Kerwert / en Jannetke Anema huisvrouwe op den
Kungwaert / en de Gellerfche bevels liden binnen Gzom-
mingen leeten alle oer goederen toe slaen / en geboden
oeren Meijeren die suppe toe brengen in oeren handen /
ende maechden daer taesfel goederen aff des Dursen wiff
Geller / woe lange dat se in de opberinge weeren wiff
ick noch schrypen in 't verdoogh der Jaeren / en desen
kommet en gewaist en goet schaedden stont desen Hobel-
lingen niet wael toe liden / indien se dat menigverlepe
maniere mit jensigen Dursen en suppe wiffen toe koeren
soo een dat se van grooten woorden was / want se dug
Jans

Jammerliken en elendighen van oeren goederen en
1522 Lande verbreeben weeren.

Van dat Bloekhuyg gheheeten hooffhuyfen
dat de Strichtfchen wouwen booz ha-
felde. 1522.

De Gellerfchen hadde gemaect een Bloekhuyg toe
Haffelt toe endes / de Brugge daer se de van Haff-
felt se uit benauiden / dat wouwen de Strichtfchen /
en die van Haffelt weder / en fteeten dat aff in den goorde /
en fneeten dat Goltwaerk in de grast / de knechten de
daer op lagen de haben 't op mit beholdenisse oers luff
en Lehent / se begengen daer geen grootten danck an
mitten Gellerfchen en Swolfchen.

Gelmunen hadden belecht de Sticht-
fchen / dat ontfetten de Gellerfchen
den Strichtfchen.

Gelmunen dat was seer starck gemaect mit Bol-
waerken / flaketten / en grasten / en waer befer mit
krugge volck / en mett geshutt ende cruide / soo fande de
kapper den Strichtfchen toe hulpe een groot getall van
knechten / en de van Deventer en Campen / mitten
Strichtfchen hadden oock ruiteren en knechten in oeren
fchold / soo beleeden se daermeede Gelmunen mit eenen
grootten hoop toe boert en toe peerde / en beschanseden en
begroeven sich daer booz / ende leden eenen hullick in 't
fwarte waeter mit balcken en holdt omme behangen en
vast gemaect / daer sie affghieten mochten mit Car-
toulven en flangen daer se de van Gelmunen seer uit be-
nauiden toe waeter en toe Lande / soo dat se dat niet
lange conden gehouden hebben / hadden se geen ontfet
kregen / soo hebben de Gellerfchen en Swolfchen sich
geftarcket mit volck dat se uit den Lande van Geller op-
brachten en de Vogteren en inwooners van Swolle en

hadden oock waer booben een duifent kruges knechten / anno
en ontfrent twie hondert ruiteren / en toogen daermeede 1521
nae Gelmunen toe ontfetten / en lieten oeren geweldigen
hoop liggen tusschen den Sonnenbarck en den Dijk / en
fenden booz an een verfoeren hoop ontfrent vier hondert
mit roeren en mit handbuisen / als dat de Strichtfchen
de booz Gelmunden lagen vernamen / soo braken se op
toe boert en toe peerde / den byanden onder oogen / en
leeten ontfrent drie hondert in oer Schang by oer geshutt /
en als se by eene queemen / soo weeren de ruiteren booz
orde en de knechten quemen nae / soo quemen de van
Gelmunden uit en floegen die uit der Schang / de daer
gebleeben weeren / soo dat se moften wijcken op oeren
hoop / en de van Gelmunden volgeden em nae / en dreeden se
over een Slug de in den Dijk lach en braken de Slug
in twee / en op dat se daer niet wedey ober mochte kloopen
mit dat reiffe ftiick / en de Gellerfchen en Swolfchen dron-
gen an mitten verfoeren hoop / mit dat geshutt / en
fchooten mitten roeren verveelighen op die ruiteren / soo
dat se te rugge moften weiden en reeden op oer eygen
volck en braken oeren orden soo dat elck de blische nam /
en fetten op een loopen toe welde en langes den Dijk / en
als se quemen by den Slug / de opgebroocken was soo
conden die ruiteren daer niet ober mitten peerden / en de
Gellerfchen quemen em dapper achter nae / en vengen
daer boele toe voete en toe peerde / soo datter ober ander-
hauff duifent gebatigen toe Swolle ingebacht woorden /
de ander ontfepen / de quemen nae Haffelt / en in 't
fwarte waeter daer hadden se liggen boele fcheepen daer
se meede ober quemen en togen nae Dolfen / en Steen-
wijck / ende kregen daer fcheepen en toogen daermeede
nae Hollandt / en desse Victorie was meer Maraulous
dan mach van volck / want dit de Gellerfchen deden
ontfrent drie ofte vier hondert / en oer geweldige hoop
quam daer niet by / en verjagden booben vier duifent
mit de se vengen en floegen / der dooden was niet rechte
boele geflaegen woorden an beide zyden niet oover twie
hondert / en die dreenten meefelicken / en als se deffen
Victorie fag gehadt hadden / soo quemen se boort ober
in 't Landt van Drenthe en fchattender een groot mach-
tich

344
anno 1522
tich goet van den eenen Doop en Buiterschap tot den anderen / dat den armen luden swaertlijcken was op toe brengen / en die knechten bleeven liggen toe Anloo / en toe Zuidlaaren en Boortlaaren / en daer omtrent / en woorden uit Gzommingen gespreget van hier en byoot boer oer geld / en de knuten mit dat resige tuch quam in Gzommingen en woorden daer gesloft boer oer geld / der knuten was omtrent 100 perden / en der knechten weeren meer vaenkens / omtrent vier hondert.

**Van dat de Keyser sande in Westvreeslant
Hoofslinge ende ballinge mit voele
volcks.**

In't Jaer Duseut Vyffhondert en twee en twintich / omtrent Wynter achten sande de Keyser ober in Westvreeslant een grooten hoop en getal kringes volck mit bevels Keeren van die Keyserlijcke Majesteit wegen / mit gilden bulen / inhoudende voele Byvoeligen ende verpieden die die Ik. Ma. den Vreeschen landen mede verleen ende begiftiget hadde / onder welcken hoop voorgenoomt mede onder weeren de verdrebene Hoofslinge als Flanckhe Doutherna / Joutwe Joutwina / Janesse Kneema / Sichte Douthens / welck de Hartogh van Geller uit Gzommingen en Vreeslant haer gebannen en verdreuen / soo als ghy voor gesloft hebben / soo sint se eersten toe hebben mede aangehoomen en gelandert mit oer volck / en ofte vyff hondert Gravers / en hebben Staboren vast gemaect mit Graven en volwaercken en staketten / als dit de knuten en knechten vernamen de toe Gzommingen en in Drentsche sagen / soo voorgenoomt is / soo hevet die Gzave van Meurs gescheben an de Devels luden der voorgenoomder knechten om hulpe en bystand / soo sint se angehallen de raedt van Gzommingen / omme dat de halve Stadt mitten Schutten solden mit em reysen in Westvreeslant / tegen oeren vyanden mitten Gzomme landenden darden Maan tusschen Gemse en Laupersche /

345
anno 1522
welck em getweegert woort / de landen luden niet beerder reysen mitter Stadt van op oer vaelen van den Lande als toe Gerckes brugge / doch soo sande de Stadt mede uit omtrent drie hondert soo van schutten / soo van knuten en knuten dreef oeren socht toe bevelen / elck meer gilden ter Maendt dat oober de heele Stadt gebonden woort / soo dat se een veendel onvuchten Johan Willebrandts was verdrick / en Peter Wiger en knuten / en sint mit dessen Bellerfchen knuten en knechten opgetoogen in't eersten toe Dookum / en daer verdrick met summinge Dreesen / mit Wicht Carpell en Oostbroeksterlandt en twee daegen lanch / en sint woort gerucket in Maeren Gade / en woort op't Bull / en hebben daer dat meeste deel aff gebrandt en geroobet al dat se daerop bonden van peerden / en anders goet / en woort nae Harlingen / en Janlicher / Barlickum / en Steens / en branden welinich / en namen all mede dat em woorden knuten / en dreeben dat rooff onder Dookum / ende daer quam all boele van nae Gzommingen gedreben woort / dat een deel daer vercoft woort / een deel woort weder gesloft van den geenen die nae quemen / oer summinge losent weder woort Dookum / soo dat daer oock een arm hoop volcks gemaect woort / soo oock in Drentsche gedaen was / als voorgescheben is / soo als sijn scheen de Hartogh van Geller hadde den knuten en knechten niet toe geveuen / dan dings in een landt toe senden en den armen hulsmen dus sammerlijcken toe schatren ende toe verooben / boovenrechte en redelijcke ontsaecten daer se oeren socht moeten van haellen / des de niet genooten hebben / ist recht Godt macht vrienten / als se dus hadden opgeschuimt van rooff en brandtschattinge all dat em woorden knute / soo braken se op de voetsnechten ende leten die knuten toe Dookum / ende roogen door Smalingerlandt / en Apsterlandt nae Slooten / ende als se quemen in Smalingerlandt soo stelen sich de Gzomminges by nachte off van den hoop ende roogen wederomme door Dredetvold nae Gzommingen / ende quemen by knuten en knuten toe Gzommingen / ende leten Peter Wiger / knuten / Johan Willebrandts / de dat Knuten hadde uitgevoert / tot een achte ofte

anno tyn perfoonen achter daer se geen grootten danck an
1522 begingen / dat se van oer veendel leepen sonder oorlof /
ende de bevels luden ende oversten boogenoemt van
Gronningen moften mede mittren Gellerschen toe Sloo-
ten hooe geerne si dat deeden moecht ghy denken.

Item de stueren de doe Dockum bleeden ligger / de
hertoebeden daer drie ofte vier dagen / en de Schilkeres
queemen weder toe hups mit oer vee en goet / ende by hoei
en kooien toe borgen dat doe vpp was / soo toogen de
stueren en knechten weder uit Dockum op 't Wyl / ende
bengen en bonden alle de Wang de se kypgen kanden /
ende namen mede eenen grooten rooff van beesten ende
brachte dat mede toe Dockum / daer dat geparter en gebrui-
tet wort / ende als se dat rantsen van de gebangenen en de
huut van dat rooff hadden soo bleeden se noch liggen
toe Dockum omme den huijsman toe schuimen en toe
berooven.

Als se op Slooten en op Serckgast en Wijkkel veer
daegen gelegen hadden / soo ruckeden se op nae Stabo-
ren / en maecteden oeren leger op Greshmerlandt en toe Hui-
ncken in Clooster / een drie ofte vier dagen lanch / van
daer toogen se mittren heelen hoop in Dockum / en na-
men booz voet op all dat em woerden mochte van brandt
en byandt toe waeter en toe lande / en toe Dockum is
eene goede habene ter Zee / soo toogen se uit mit scheepen
van oorloogh / en hebben genoomen waell een elft ofte
twaelft scheepen van Oostende / een part toe huls hoorden
toe Hamborgh / en toe Bremen mit groot machtsich goet
van allerleze / als rogge / weite / kooper / pick / teer /
was / bias / en bondtwarck / en spaerden brandt noch
biandt / soo schreef de Stadt van Hamborgh en Staten
en dat landt van Holfien an den staet van Gronningen
om oer Doogeren affgenoomen goet / en wolden dat van
em opperlecht en wederomme betaelt hebben / want oer
bevels luden mit oer Deentien noch by den Gellerschen
hoop weeren in Dockum doe de scheepen genoomen
woerden / de staet van Gronningen schreeven boort an
den Gellerschen bevels luden en de Hamborgher boode
tooch daer mede hen / men se wiffen daer van geene
wederomme geeben / en heldent booz peps / men het sal
by

by sijnichheit betaelt woerden van den geenem die int anno
1522 nooten heeft / doe se toe Dockum all op hadden gesjule-
met en genoomen toe waeter en Lande al dat em woerden
mochte / soo toogen se op nae de Lemmer / en begonden
daer toe maecten een groot eerrups mit grafen en Bol-
warcken / daer se oeren leger mit een kelen Dolk in
mochten holden / des vrpdaes booz St. Jacobs 1522.
quam Peter Alger / knelef Depfede / Josjan Hilt-
brandes / bevels luden van Gronningen / soo boog gesche-
ben is / tiertyn stark van den Doogeren mit opgetwon-
den Deentien weder in Gronningen / en daer quam mede
mit em in een stitmeester gheeten Selbach mit twintich
stueren die toe Dockum gelegen hadde / en de ander
stueren die toe Dockum bleeden weeren de russen sich
op / en reeden booz Drenthe nae Swolle / en Dorto
Saltbargh de lach toe Gronningen maecte sich rish
op mittren stitmeester Selbach boogenoemt / en de ander
stueren de noch toe Gronningen leegen / en quemen by
den anderen hoop de noch em in Drenthe verachteten /
en reeden mit em ooder nae den Hartogen van Geller / en
van den hoop vanden Gellerschen knechten de in de Lem-
mere lagen / en daer Dese en blockhups gemaectet had-
den / waken oock op een Deentien knechten ende namen
mit sich van den hoop uit elck rodt vier knechten / en too-
gen nae Swolle by den Hartogh van Geller. Op St. ende
Almen dagh quemen van Oosten van Hinge / ende
Dantzick Schippers en Boordsluden toe Gronningen /
de in Holfiant toe huls hoorden / en wolden nae hups rei-
sen en wiffen van geen quade / soo woerden se ge-
waerschoot van den Gellerschen stueren de doe noch
toe Gronningen lagen / soo toogen se des Maandages
broe weder toe rugge nae den Dam / als dat vernamen
de stueren en knechten soo redden em nae tusschen den
Dun en Gaerwilde / en bengen se daer en daer booz-
den elven van booz Gronningen gelett toe Doelwoete / in
achter by die muiren toe botteringe pooze weder upt nae
Selwert / en de anderen quemen de Sudboenden lanteg
nae Caters Cruice / en toogen doe toe gelicke mittren
gebangenen hen nae Walingshups hen toe Dockum /
daer woerden gerantsoent en geschatter elck nae den spen
de

anno 1522 de staet schreef neerselick daer voer toe Doctum/omme me se brin toe hebben / want men wiste waelt de Boogheren de Pollant bricken moesten souden 't duit gewoel weder betaellen / men se achtens des schrybens niet / en heldet all voer prys / soo was daer eenen grooten murmuratie onder den Boogheren / dat men al sulcken rooff niet hiet voer de Stadt hadden / daer de Boogheren seer in beswaert worden / want daer lach eene doe van den Boogheren toe Antwerpen gheeten Goef ten Water / en was een peerdekoop en stont wael mittren weeren / in des keijser hof en staet weeren de wael peerden van een gekost hadden / en de hadde gewozen in den hoove dat de van Gzomningen souden vast gelende hebben / in all des keijser Landen mit oer have en goederen toe roopen en vercoopen / dat den Boogheren geen groot prysfyt angeteegen gewest weere omme Antwooper en Booghermacht toe versoeken / en oer vette offen in Stabande toe vercoopen / en soo geringe als het geruchte daer quam / daer oer volck sus voer Gzomningen gebangen weeren / soo wasser all omgesfortet van den gelende / en de gelende blyven worden all in stucken gerezen / en was een groot gescheen in den Hove en in alle des keijser lande op de van Gzomningen / soo dat stoel voer genoomt uit den Lande toe Gzomningen quam welke vooggenoemde hangenschip den Gzomningers tot een groot achtereel en hinder in oer koopenschip sail koomen.

Des keijser volck mittren vooggenoemde Hooflinge die blycken liggen in Staberen / en makeden dat heel vast soo dat se daer onbesorget in mochten liggen / en teeten de de Gellerseken sus omme wederomme trecken in allen legeren / soo vooggenoemt is / en voer in de Lemmere daer se dat Bloekhing vooggenoemt maekeden / soo dat se makenderen wellich sehaeden dedden / als se nu in de Lemmere weeren / en mochten niet mitrer macht in Doctum / soo beramen den die bevelsinden des keijser mittren Hobelingen / de mit em ober koomen weeren in Staberen / soo voer gescheen is / eenen gemeenen Langdach toe holden toe Hartlingen / en daer worden voer

anno 1522 voerscheben by eene toe koomen / de Praelaten en Hoofelingen en Steden / als Akenwarden / Sneek / Sol / fwerdt / en Francker / van beyden partien / op secker vast gelende / omme daer toe toenen en toe hooren de Bulken en blyeden de de keijser den bevels luden / en Hoofelingen mede hadde geeben / en wat bryheden sp van der keijserlicker Maestact voer den Vrieschen Landen gewozen hadden / en als se daer toe gester tyt by eene toe Hartlingen quemen Praelaten / Hooflingen / en gescheide stades brunden uit den Steeden / soo hebben Janke Akenma / Antwe Joutosma / ende Janke Douthema in 't ersten den Landen vooggehouden seer laeten oer Commissie en Credencie de se van den keijserlicke Maestact hadden mede gebracht / inhoudende als hiet nae beschreuen staet.

C O P I A.

Caele / by der Gratie Godts gekooren Hoornische keijser alst hermeeder des Ryc / Coninck van Germanien / van Spanen / van Arragonien / van Baberne / van beyden Cessien / van Jerusalem / van Hungaria / van Dalmacen / van Croacen etc : Archiduc van Oosterrick / Partoge van Boogundien / van Lotringe / van Brabant / van Stier / van Carinte / van Carmoete / van Limborge / van Lutzenborgh / van Gelre / Gabe van Augsborg / van Vlaenderen / van Bourg van Attop / van Boogundien Palgrave en van Penegouwen / Lantgrave van Hessen / Prince van Swaben / Boogh-Gabe van Burgois en des Willigen kygels / van Pollant / Zeeland / van Phure / van Apbourge / van Nammen en van Zutphen Gabe Heere van Drenlandt / van den Windesmarck / van Pazenow / van Salins / en van Mechelen.

Aken den ingeseten van den Steeden en platten Lande / onses Landes van Dieflandt Salut. Alsoo Janke

anno 1522 Jancke Anema / Joubte Jousma / en Jancke Doute / den welcken tot haeren verfoeck wy in onse gracie en gemaeden hebben ontfangen / en secker contract mit ons gemaect hebben / soo waell voer hem als oock voer son allen / by den welcken wy belooft hebben dat alle de onderfaten de in onse gehoorsaemheyt hem sullen wullen begehren / gemaede en Gratie hebben sullen / 't selve blyfken inach by die Brieven van de voorgenomde renbente / en overkomst / soo eyschet dat wy desen angemaect doen toe wieten en selijck van in dat alle de geene de hem sullen begehren sullen wisten an ons sulden ontfangen worden / In onse gemaede ende Gratie / en dat geene des em luden by den voorgenomden Jancke Anema / Joubte Jousma / Jancke Doute van ter causa van deen toegesicht sijn worden / wy in schanser meeninge de wisten hem dat selve in toe onderhouden / naevolgende de brieven van de overkomst voorscreven / sonder daer seggeng iet toe doen ofte lachen doen / in teniger manieren. Gegeben in onse Stadt van Brugge / den 20 dach van Mey / in 't Jaer onses Heeren / Dus sent vyff hondert en twee en twintich / in onsen rijcke toe wieten van Roomischen en Angeren / etc. dat darde ende van Spanjen etc. dat soebende.

Wibus onderscheyden by den Keyser / Wardenroe.

Als desse bebelg brieff en credencie op den voorgesnoemden gemeene Landes dagh opelicken gelesen was / soo wort daer oock doe getoont en gelesen de guldene Bullen en brieven van der Keyserlijcke Majestaet mit wat privilegien en verpderden by desse Dreesche lantden wolden anneemen en ontfangen / en onderhouden en welsicken en amselicken wyse vreesen toe wesen en toe blybden / al se dat by oldes by Carolus Maginus vanden gewest hebt / soo dat elck huns sulde Jaerlyc geruen toe tribuidt en tyns den Keyser een Grosse / mit lingen anderen schyften en articulen / de in Bullen / en in Brieven geschreeven woeren nae Maniere der Keyserlijcker Majestaets Bullen ende Brieven / toe schreben / als die bies daer gelesen was / soo hadden de

Praelaten / Hoofflingen en Rades brunden / uit den anno 1522 streeden puycke swaerheyt in suminge articulen in den voorgenomden brieven / soo bleeken se daer by eene dagh ofte twee ofte drie daghen / en slooten ten laesten darsse seckere parsoenen van den Hoofflingen en Landen uit Gedeputeert hebben / omme an den Keyser weder toe trecken / ende de articulen daer se gebreck in hadden omme de toe varieren en toe verhandelen / en als dan soo wolden se dat alle achtervolgen ende doen dat de Keyserlijcke Majestaet van hem begerende was / en daer worden hem geschicket bebelg luden in 't hof by der Keyserlijcke Majesteit staeden / omme te vernemen wat se daer warden couden op de articulen daer se gebreck in hadden.

De Gellerlijken hadden eenen toe Doctum geheeten Strenghe / de haelde voer en nae voele scheepen ter Zee / en van groote buite en goet / en spaerde brundt noch bylander / soo was by upt op een aventur ter Zee / ende hadde genomen drie ofte vier scheepen mit voele goeds / soo wieren oock in der Zee des Keyfers volck uit Strabaren / ende Jagden Strengen mit sijn volck en genomen ne scheepen en Schulbath in nae Einsma Spil / soo ontzeldde he em an 't Landt / en spronck uit den scheepe in 't Slijck / en quam toe Lande / ende ontlep selff soebende ende de op de scheepe woeren worden gedangen / en de scheepen namen se ende boerden se toe Strabaren / en daer wolden se de knechten hangen / en richten ende de boedel was daer alle by / soo hielden die knechten toe Strabaren daer gewin omme / en wolden die knechten niet geschicket hebben / en die Boedel wolden daer alijcke waell mede doet / soo sloegen se den boedel doot / en den knechten wort oer levent gegeben en lepen voer nae die Lemmer by den Gellerlijken hoop.

Op onser Heer Douten Albert in der nacht / toogen uit de Lemmer de Gellerlijken knechten en qemen des morgens voer Sneeck / als de waerker van der Dese woeren / en als de Adelick Mageden uit solden soo wort de poorte op gedaen / soo woeren daer drie knechten toemackket in vrouwen klederen voer an / omme de poorte in toe neemen en de welijde hoop was achter verborgen /

anno 1522
 gien / soo waerdent wijs de Smeesters de de poorte opge-
 daen hadden / dattet vanden weeren / en maekende al-
 larm / en de Borgers spjongen naeckent van de Bedde
 mit oer geweer / en de by der poorte weeren kregen die
 toe en quemen ter weer / soo dat de Smeesters geen ge-
 volh hadden / men se weerkeden de Smeesters onschaf uit
 den slaep soo dat se daernaet bet mofen waerken. Des
 Saterdagdes daernaet waerken op drie weeten knechten /
 in de Lemmere en toogen nae de kuinte / en voort nae
 den Hartogh van Geller / en daer bleef een hoop knech-
 ten / en doe syn scheepes luden in dat Blockhuys in de
 Lemmere omme dat in toe holden ende toe verbaeren /
 wat anlach dat de Hartogh van Geller mittren knechten
 hoor hadde wist men niet / de spraeke was dat se daer
 mede hoor Coeberden volden / men dat bleef doe noch
 achter / en quam niet van.

Toe Embden vergaderden een hoop knechten / en de
 Drossen van Coeberden tooch daer oock by mit syn knech-
 ten soo voele als hy ontreeren mochte / soo dat daer
 waer hy een quemen ontrent Wyf hondert / en daer
 quam by den hoop des Kersers bevels luden / en namen
 den hoop an ende gaven elken knecht een gulden op de
 handt / en gengen toe Embden toe scheepes des Woudes-
 ges hoor Sinte Bartholomaeus / en seiden daer mede
 nae Dongerdeel.

Den hoop van den Borgontschen de van des Kersers
 weeren in Westvrieslandt quemen by een / en
 maekeden ter leger in 't Clooster toe Maarten Embden
 en daer ontrent / en de knechten de van hys hoor
 gekoomen weeren in Dongerdeel / daer hys hoor
 van geschreeven is / toogen by den hoop in Maarten-
 Gaerde.

De Gellerschen uit die Lemmer en Slooten de namen
 een huis in geleegen tusschen Lientwarden en Sneek /
 Dretwert en maekeden dat vast / men de Borgontschen
 gunden em die tyt niet dat se dat vast conden machien /
 ende quemen daer hoor mit groot geschut en wonden
 em dat hys aff / stromender handt / ende staken em al
 den hals aff de daer op weeren / uitgenoomen twee hoofs-
 singen vengen se en namen daer gelt van.

Daer

Daer was een Drossen van Coeberden / sterft van anno
 twintich genootint / daer hoor van geschreeven is / de toe 1522
 winter vleseden mittren knechten in den Dam was / en
 daer uit vredehen wort van den Gellerschen en Borgon-
 tinger / welke Drossen den Gommings seer benaue-
 de / want se verboodt den Drenten dat se geen vogde
 noch toff in Gommings mofen brengen / oock wolde
 se niet gheugen dat ienich goet aff of an nae Gomm-
 ington en waeren de goet nae Gommington brocst / en
 haelden weder botter en keesen van Westwilde / oover
 Slochter been nae Schamer mit groot ongemack / dat
 den Gommings seer ongelijck was toe luden / soo vel-
 len se den Dursten van Geller hemelijken an / omme
 dat hys toe Coeberden in toe neemen / en wolden daer oock
 bystandt en hulpe toe doen / aff oock geschach / soo be-
 randen de Gellerschen dat hys en quemen in Coeberden
 des nachtes op St. Agnus dach / en beleeden dat hys
 soo stark / de Drossen de vlecke an en branden dat heet
 in den grondt aff op wyf of seff hysen nae / en deden den
 armen luden grooten schaden en em geen baete omme
 dat hys toe holden / de Gellerschen brachten daer voer
 groote hovesucken van busen / en de Gommings sat-
 den daer oock beer busen mit clooten en cruidt / als een
 noddslange / en een halbe Slange / en een halbe Cartouwe /
 en een heele Cartouwe / mit voele blaeken en koppen om-
 me mede toe schansen / des Donderdaegs hoor onser Le-
 her byontwen geboorte.

Altem daer weeren luden in Westvrieslandt / byn / vier / ende
 hoor toe Coeberden in 't leger / en als de waeren luden
 wederomme nae Gommington volden waeren / als se que-
 men toe Daellen / soo weeren daer de Stieghschen uit
 Hasseldt / en vengen daer twalf wagenluden / en beer
 daer de perden en luden mede in Hasseldt / en wonden
 se grantsfont.

Als nu de Gellerschen oer geschut by een hadden /
 en nae an 't hys geschanst hadden / soo schooten toe
 maekel starkelijken an 't hys ende vesse / dat se op den
 hys niet duren konden / soo dat se op een vredegh
 hoor Willige Cruises dach / eruktationis wonden dat hys
 en

2

anno en gabeut op / en gingen aff / beholtenisse luyes en goedes
1522 als de knechten / men de Doosten namen se gebangen /
en al wat op den huise was / en des Doosten wyff na-
men se all oer gesinden ende elenodien van gelt en sil-
ber / dat een marckelijcken pennick gewert was / en
daer was mede op 't huys een Hoefman van Eiden /
Johan ter Boghs soen / de wojt oock gebangen en wojt
affgeschattet heer hondert gulden / en vier siben wam-
bosen / en de Dooste wojt gevoert in 't Landt van Gel-
ser / en de Gellerfchen maecteden dat huys toe Coeber-
den weder vaste / en besetten dat mit volck.

Item de Gzomingers mittern Ommelanden in den
verbunde / gaben den Burse van Geller toe hulpe omme
dat huys toe Coeberden toe winnen / heer hondert soldenen
staendt lanc.

De Boggonderfchen van des Kiepers wegen in West-
breesland / toogen uit Maerten Gaerde in 't Clooster
Claeramp / en des Donderdaegs booz St. Mathews
anno boozschreben / quam een Deendel knechten ontreut
drie hondert oover Gerecht brugge toe Digsloet / en wojt
toe Westerdijcken / en alle de Buren en huysluden vlo-
den en wecken booz op mit oer goet en levendige beesten
nae Gzomningen / en daer woerden gebrandt toe West-
dijcken / en toe saemen in Langetwoldt elven huysen / een
deel kostelijcke huysen daer mit hoop en koozn wael an
toe schaeden gedaen an een huys Duseit Emder rijk
gulden / een deel woeren soo goet niet / men weeten
daeromme costelijcke huysen meede / soo toogen se woest
mitter Doeden / en hoop van den knechten nae Slooter-
xpil / en toogen doer Hoopthoernegaest nae Aaen / en
wederomme op nae Aekerke / want in de strecke had-
den de huysluden niet geblucht / en daer kregen se ee-
nen grooten rooff van alle levendige habe / Ossen / vee-
schap al dat se dragen en drijven konden / en deden on-
manierlijcken grooten schaeden / en dreeben mitter rooff
ultren Lande nae Westlandt / en gingen weder liggen in
Claeramp / by den anderen hoop / en den rooff paecken
en buuten se ende sanden elck sinen wegh nae Aenwarden
en nae Francker / en Haringen / daer queemen landers

landers en koften em daer beesten aff.

anno

1522

De Gellerfche kutteren en knechten als Coeberden nae
getwonen hadden / als booz geschreben is / quam nae
Gzomningen om oeren soldt toe bozderen / de Gzom-
gers oer geloobet hadden / en gingen liggen in Drentse
en toe Zuidlaren en Hooflaren / want de Gzomingers
woelden den hoop niet in de Stadt hebben / als dan nu
des Kiepers en Boggonderfche fus in Langetwoldt toe-
ren te rooven en toe barmen woer booz geschreben / soo
schreeden den Gzomingers in den Ommelanden / en in
den Oudeampe / en dageden op Maen by man mit oer
gewer by igff en goet / omme de brandt npt den Lande
toe heeren / en de Gzominger schutten mittern Ommen-
landen en in den Oudenampe / russen sich npt elck mit
oer Weutens nae kuyges wyse / en de Gellerfche kute-
ren en knechten de in Drentse lagen / soo boozgeschreben
is / quemen daer oock by / de kutteren reeden doer de
de Stadt / en de knechten worden booz den segge mit
schepen oover in den Hoer gebrucht / en sint mitter schut-
ten en buren getoogen des Vredaegs nae Digsloet /
de Westerdijcken en Boggonderfchen wecken booz mitter
rooff / en toogen by oeren anderen hoop in Claeramp
soo booz geschreben is / de Gellerfche knechten en de
Gzominger schutten / en de van den Oudenampe toe-
gen in Doekum / en daer ontreut op den Doopen / en
de ander landen in den verbunde bleven toe Westvolde /
en daer ontreut op den Doopen en de ander landen wol-
den niet oover Gerechtbrugge / en lagen daer twee ofte
drie daegen / soo woogh Abel Onse mitter Maerrenster /
ende Housinge en Afmelinghe toogen weder toe huys / en
de Damster ende Durswoldt mit Langetwoldt / West-
delwold / Hummersee / Middaghy / Colium / en West
Caspel toogen by den hoop in Doekum / soo dat daer
een groot hoop volckis van knechten en buren byene quee-
men / en de Boggonderfchen van des Kiepers weegen la-
gen in Claeramp / ende bleeben soo daer tegen malcan-
deren liggen en pratten / en was hart tegen hart / ende
niemand en dorste op den anderen / soo braken de Bog-
gonderfchen op en toogen wederomme in Maerten Gaerde
en daer ontreut / en de Gzominger schutten en de buren

anno in den Ommelanden en van den Oudenamptre quemen
1521 weder toe Gzommingen des Wdertsdaegs vooz Sume
Michiel anno 1522.

Item als de Gzommingers mit oeren hoop dus weder
toe huis weeren koomen moet boergenoemt / soo bleven
de Gellerfche kuiteren en knechten noch liggen in Dor-
kum / soo quam noch een Weendel knechten vooz by
Gzommingen omtrent dardesalfst hoident / ende toogen nae
den anderen hoop toe Dorkum / ende reisden nae Gens-
matil en dooz Langemoost ende verdozven den huisman
Stendeliffchen / ende namen al mede van speck / vleesch /
en vette beesten / schapen en swinnen / en gingen liggen in
Lusener Clooster / en verdozvent all daer sp by quemen
een turlack.

De Gellerfche kuiteren en knechten de in Dorkum
gebleeben weeren / soo vooz geschreyden is / braken op ende
quemen oover de Gerslagungge toe Wilschbiel / ende
de kuiteren quemen voozt toe Gzommingen / ende dat
Weendel knechten in Lusener Clooster legen / daer hie
vooz van geschreyden is / braken op en quemen by den
anderen hoop in Wilschbiel / ende gingen daer liggen op
de leveringe op den Buren op den huisman op Luttre-
kast / op 't oock ende singenwaert toe Weftridjckere ende
aten en droncken all op dat se krygen konden / ende elck
man brack op en dreoff mit syn goet / en lebendige have
vooz en weest nae Gzommingen / en leeten de huysen le-
dich en woest staen / en dat Dvonten volck bleef meest
paert by huis / en beselden em bier en voozt als se besten
ronden / soo schreyden se uit in den Ommelanden tusschen
Gense en Landwerfche eenen strengen brees uit oer es-
gen vermettelheyt als bevels luden onses G. W. Har-
rogz Caerl van Geller / etc. Itzout toe Wilschbiel an
Draclarn / Hooslingen / Passloren / Vicarien / her-
ken / Landen / huijsluden / geestlijcken en waerlijcken
semandt uit besondert / dat seker man solde opbrengen
ende geben van ieder grag Landes een stulver toe schijnt /
en dat leveren in handen Gert Donselaer / Dursken van
Gellers krentenrester in Gzommingen / omme daermede
toe versolden dessen hoop van den knechten oeren solde
dat se by den Dursken ten achteren weeren / soo em van

den Gzommingers geloobet solde weeren als se seeden / dat
Stadt en Landen spytich elendeliffchen / en jammerlijcken anno
is toe hooren / dat soodaenen hoop geboeffes booben recht 1522

en reeden buiten consent en verdozt van den Draclarn /
Hovelingen / noch Dorgemesteren en staedt van Gzom-
mingen sus daene gewalt in den Ommelanden bedreben /
dat op suinicheyt waelt achter gebleeben weere / de geene
de in Gzommingen by den Dursken hebben seene meede doer de
Jaer gelt van den Dursken hebben seene meede doer de
vingeren / dat dit arme Landt sus Stendeliffchen verdoz-
ven voozt / dat Gode geclaeghet zy.

Item als se daer sus gelegeen hadden en dreve ofte veer
dargen en oppe beten datter was / en all in stucken ge-
slaegen van doeren / beestieren en glasen / en alle huijs
rechtijap braken se op / en quamen wat naer Gzommin-
gen ende gingen liggen in Wilschbiel / ende toe Wilschbiel
Doozthoim / Ham / Fransum / Meeden / en daer om-
trent / alle huysen voll en maekteden daer als voozschreyden
is toe Wilschbiel / en daer omtrent.

Item de kuiteren de van Dorkum coomen weeren toe
Gzommingen / als vooz geschreyden is / daer quemen oock
uit den Lande van Geller / veleke naeder gingen liggen
in 't Clooster toe Essen / en de toe Gzommingen lagen
braken op om oeren verminck toe bespaeren / oock want
se geen gelt hadden en weeren groot gelt ten achteren
by de Hartogz van Geller soo se seeden / welck solde se
oock meenden toe hebben / en uit te verdozen van Stadt
en Lande de toogen by den anderen hoop in Essen / en
verdozvent daer jammerlijcken mit eren en drincken /
ende mit peerden mit hoop en have dat se onnuttelijck
vergussten en verdozven / doer daer op was dat em vooz-
den mochte soo braken se op / en reeden vooz Gzommin-
gen en namen oeren legger toe Wilschbiel en maekteden dat
daer oock alsoo se in Essen gedaen hadden / desse groote
Wilschbiel en plaeghe is dessen armen Wilschbiel Landen
opgeleecht / Gode vergebet em de daer Dorgaecten in findt
en staedt en daedt toe doen / en die by den Dursken fact
findt en desse Jaer gelden in Gzommingen hebben / Gode
geve dat haer ende goet zy / als dat enigen hie van
gewoeth / dat einde mit de last draegen.

De

anno 1522. De Bogzondtschen van weesen der Ik. Maestlaet saren den breeven in den Ommelanden by Gzommingen / omme dat se den Ik. gehoofsaemheyt souden doen / ofte wolten se dat niet doen / soo wolden se straffen mit woof en brandt an liff en goet / den breeff boozgenoemt brochten se by den Maet van Gzommingen / die helden booz spoot en geksteiner / en weer een Moisterie / en men woelvinges waerck / doch soo sander Maet van Gzommingen den boozgenoerden bress an den Dursten van Geller omme daer toe wieten wat sijn Genade daer van belevede / dat wolden se den Landen weder verlustigen.

De Bogzondtschen de dus lange in Claeramp quemen / in Gerts Glosster / en in Vrouwen Glosster / en wilschlied daer omtrent omme den Brandtschiet uit te vorderen / soo booz gescheven is / soo verdedigenden in 't hemelicken welcke Dozpen / doch soo branden se eersten Hermine Claerna hups toe Westerdijken.

Als de Gellerfchen sig lagen op de leberinge in Aldwert / Sudhoorn / Boorthoorn / en daer omtrent / en verdorven de huislieden elendelicken / soo quam daer een Man Eppe gesheeten / de woonde in Gzommingen en was gehooren in Westzeelandt / en hadde brieven van den Bogzondtschen dat se mochte passereren tusschen beeden de was toe Aldwert / en hadde voele Moisterie daer onder den Gellerfchen knechten / oock was daer een Man gesheeten Harmen Smidt / en woonde toe Wilschlied wael tusschen die Witsch en Jaeren oider / de woort oock gestant van den Bogzondtschen toe Zuidhoorn / an den Gellerfchen Hoofman omme den aff toe breeken van den Gellerfchen an de Bogzondtschen mit sijn knechtichat uit te hadde se brieven gebragen omme den brandtschiet uit te boorden in den Ommelanden / dessen Eppe en waren boozgenoemt / leeten de Gellerfchen beide hangen booz Aldwert / an den Galgen dat barmelighen en ongenelighen was toe seen dat men omme foodaeren elken saecke em soo schandtschicken doot an te doen / doch dat men Smidt woort des anderen daeges weder van den Galgen genomen en op 't Kerckhoff begraven / deses woort Eppe oock affgenomen en begraven.

Deses Woensdaeges booz Sandtginge Anno 1522.

brachten de Bogzondtschen op / en toogen uit Gerts anno Glosster en daer omtrent en maekeden daer oeren se 1522.

Item des Onderdaeges daer nae soo kregen de Gellerfche knechten gelt / want se groot gelt te achteren wieren / soo wolden se niet booz den vrandt eer se gelt hadden / soo creegh elck knecht twee rinfch gulden / als se dat gelt hadden / soo toogen se op / en gingen weder liggen in Gerts Glosster / daer de Bogzondtschen uitgetoogen wieren / en de Gzomminges deden em mede tinte wels gesluit mit cruide / en kilooten.

Op Santgangen avondt verscheff de Ale Gellerfche bevels man de op Coerden was / dat Landt by eene toe Gzollerholt / en quam daer mit een hoop van Ruiteren en knechten / en wolden hulde / plicht en Ede van em hebben / men de Landen wolden dat doe noch niet doen / en scheiden van eene in ontvallen.

De Wartogh van Geller en tijckie Stickschen seeden / mitten van Swolle / maekeden mit malkanderen / eenen handel en breeden een tycklauck / soo dat se weder mit malkanderen mochten keeren en verkeeren / soo dattet scheen dat se an beyde partipen moede wieren.

Als de Wartogh van Geller de knechten doe daer niet langer bedarvede / soo sander se se weder in Westlant nae Gzommingen / en de wolden daer geene van in hebben / soo gingen se liggen in Aldwert / en daer omtrent op de Dursten van Geller / soo deden se den huren grooten Dursten en daer vergraderde Ale Westlant / een part volcks van Odenhove / en Gesinge en sloegen daer doot veer knechten / en wonden daer een troffe en Jongen / doe dat in Aldwert hooften en toogen se hen / toe Gesinge / en branden daer een huis gesheeten de Bogzogh dat Clans volck toe hoorde / als de knechten dus in Aldwert lagen en daer omtrent grooten scharden deden / soo wolden de Ommelanden boozschreeven toe Gzommingen om gelt op toe brengen / daer men de knechten mede betalen solde / en was des Woensdaeges nae Elven Oufent Maegden / men de Landen wolden daer toe niet geeren.

anno 1522 als de van Eldenhove gedaen hadden / soo voer geschre-
ven is / als dat de knechten vernamen soo braken se op
des Oonderdaeges daer nae / en troegen voer by Gzon-
ningen doer den Segge nae Drentse / en verdorvent daer
voet voer op.

Anna. 1522. was toe Gzoningen voete Maerme-
en oproer onder Bogeren ende gemeente omme dit Gz-
loch en van den geenen de by den blaunden Zack weeren /
mitten Gellerseken Jaergeldt / soo dattet scheen datter
maell tweedracht solde op rylen / soo weeren daer sun-
mige wie wist men niet / de naemen in der nacht bye
off seg hoenderen en staken de kele aff / ende leden de voer
dat recht huys / recht off se seggen wolden dus sal men
in oock handelen / daer oer sunnige in Gzoningen sel
seer in versloegen ende schreben van sonden an hemelste-
ken an den Dursten van Geller / dat he parsaeneliken
queme toe Gzoningen ofte het michte waet lichte daer
quaet waerck worden / soo quam de Durste van Geller
toe Coerden / de maerckeden soo de bozgers wgs se wer-
ren daer voerscheeren by den Dursten toe koomen / men
dat was een versierden anslach omme den Dur-
sten mit se toe brengen / alst geschach / soo voer daer by
gesent Luileff Coenderdes / en Claes Schaffer delde Boer-
gemeesteren / en karstiken Kremer / en parmen Boer-
vicks van der Elden wegen op alle Goedes Willigen a-
mit sijn stonckeren / knulteren / en knecheen / en sacht op
hondt / van sonden was de Durste bereit / en sacht op
sich op de reise mit em nae Gzoningen / en quam op
Mullerzeelen dach ontrent een utoe in Gzoningen / so
Bozgemeesteren en staedt gingen em toe moet voer
sterpoort ende heeten em welkoomme / en soo reedt he voer
in en ginch versien in St. Meertens kerke / en daer
ontfinc em Maester Willern de kerck-keere toe Suinte
Meerten / en nam em mede in sijn huys ter harbarge
dat daer toe bereit was / daer he oock in bleef.

Item des Maendaeges daer nae quam de Durste mit
sijn kneeden op 't staedthuys / daer worden em de Boer-
ken van der Stadt overgelevert / en nam daer van Boer-
gemeesteren en staedt / gesworenen gemeene hulpe /

plicht / en Eede. Item des Moensdaeges daernaes que-
men alle de Bogeren en intooneren toe St. Wolborgh
in de kerke / en daer quam oock de Durste in de ker-
ke / daer woet em oock van den gemenen hoophuldinge /
plicht / en Eede gedaen. Item des Oonderdaeges daer
nae worden verscheeren Jaclaten / Hoofstingen en rep-
gen arbeden en Buren op toe koomen / in de Stadt en
hebben em daer gedaen huldinge / plicht / en Eede / en
hebben den Durste geschenket dusent rinch gulden / en
twee vette peerden / voer een geschenck. Item op S.
Wolborgh dach stonde de Durste eenen grooten hoop
knechten nae Westerland / men daer woet niet voel be-
driuen dat der yme wert was van toe schrypen / dan
branden daer welcke huysen / en de Oogrondschen lagen
staerck in Marien Gaerde / in 't Clooster / soo dat se
wederomme wrecken nae Dockum mit kleen gewin /
en seeten daer welcke dooden achter / en welcke geban-
gen.

Item des Sondaeges daer nae badt de staedt den
Dursten mit all sijn gezin / ende Jaclaten / en Hoof-
linge toe Gasse op 't Wylburg en op 't die Zael en
tracteerden se daer mit groter cost / van Eeten endrin-
ken alst in Heeren hoven toebehoort.

Item des Maendaeges daer na als nementlijcken Suinte
Meertens abent reisde de Durste weder uit Gzoningen
ende bleue des nachtes toe Holde en toe Assen in 't
Clooster.

Item op Suinte Meertens dach quam dat Landt van
Drentse toe Gollerholdt / by den Dursten van Geller om
huldinge plicht en Eede toe doen.

Daerna in den voorgescreuen Jaer / soo stonde de
Hartogh van Geller eenen Stadtholder toe Gzoningen /
des Moensdaeges nae St. Thomas / de nam an mit-
ten Hoofstang de Overheyt in den Ommelanden / toe
versichten en de warben mit Stadt en Lande toe Holde /
en was gesceeten Jaeger van Maerwijk / en toech in
op de Moerkeholm / en nam dat in voer dat hof van
Geller / een treilack daer nae woet he van sune en
hulckede hie in de Stadt an Tulken hoorenkens dochter
de hadde reite eenige dochter gesceeten Geertuit / en was
en